DZIENNIK URZĘDOWY
WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

Gdańsk, dnia 26 października 2016 r.

Poz. 3549

Elektronicznie podpisany przez:
Jacek Zbigniew Karpiński
Data: 2016-10-26 10:08:25

UCHWAŁA NR XXIX/786/16
RADY MIASTA GDAŃSKA

z dnia 29 września 2016 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Gdańska na lata 2016-2019

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r., poz. 446), art. 87 ust. 3 z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r. poz. 1446; zm. z 2015 r. poz. 397, 774, 1505) uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się do realizacji „Gminny Program Opieki nad Zabytkami Miasta Gdańska na lata 2016-2019" stanowiący załącznik do uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Gdańska.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Pomorskiego.

Przewodniczący Rady Miasta
Gdańska

Bogdan Oleszek

Załącznik do Uchwały Nr XXIX/786/16
Rady Miasta Gdańska
z dnia 29 września 2016 r.

PROGRAM
OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA GDAŃSKA
na lata 2016 - 2019

GDAŃSK 2016

Spis treści

1. Wstęp ... 4
2. Podstawa prawna opracowania i cele programu ochrony zabytków w świetle ustawy o ochronie zabytków ... 5
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami ... 6
3.1. Obowiązek konstytucyjny ochrony zabytków ... 6
3.2. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego w świetle ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami ... 6
3.3. Zadania samorządu z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego ... 7
3.4. Inne uregulowania prawne ... 7
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego ... 9
4.1.1. Narodowa Strategia Rozwoju Kultury w latach 2004-2020 ... 9
4.1.2. Krajowy Program Opieki nad Zabytkami na lata 2014-2017 ... 10
4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu ... 11
4.2.1. Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2005-2020 ... 11
4.2.2. Strategia Rozwoju Turystyki Województwa Pomorskiego ... 12
4.2.3. Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020 ... 13
4.2.4. Regionalny Program Strategiczny w zakresie atrakcyjności kulturalnej i turystycznej – Pomorska Podróż. ... 14
4.2.5. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego ... 15
4.2.6. Program Opieki nad Zabytkami Województwa Pomorskiego ... 18
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego ... 19
5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie miasta ... 19
5.1.1. Gdańsk 2030 Plus Strategia Rozwoju Miasta ... 19
5.1.2. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Gdańska . 20
5.1.3. Program rewitalizacji obszarów zdegradowanych w Gdańsku – lokalny program rewitalizacji. ... 21
5.1.4. Wieloletni Plan Przedsięwzięć Inwestycyjnych ... 22
5.1.5. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego ... 23
5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego ... 24
6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego miasta. Analiza szans i zagrożeń. ... 62
7. Założenia programowe ... 63

8. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami 72
9. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami 74
10. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami 75
10.1. Publiczne źródła finansowania 75
10.2. Fundusze strukturalne 84
11. Realizacja i finansowanie przez miasto zadań z zakresu ochrony zabytków 87
12. Opracowania wykorzystane w pracach nad programem 88

1. Wstęp

Program Opieki nad Zabytkami Miasta Gdańska jest dokumentem służącym podejmowaniu planowanych działań dotyczących inicjowania, wspierania oraz koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego przez samorząd terytorialny. Obowiązek jego opracowania wynika z ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Myślą przewodnią opracowania Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Gdańska jest uznanie potrzeby zachowania zasobów dziedzictwa kulturowego gminy za ważny czynnik wpływający na kształtowanie się tożsamości regionalnej i promocji turystycznej.

Głównym celem programu jest dążenie do znaczącej poprawy stanu zasobów dziedzictwa kulturowego, w szczególności w zakresie stanu zachowania i utrzymania obiektów zabytkowych oraz zachowania krajobrazu kulturowego gminy.

Wskazane w obecnym dokumencie działania są zgodne z krajowymi, wojewódzkimi i gminnymi dokumentami programowymi, a nakreślone zadania oraz zaproponowane rozwiązania odpowiadają ustawowym regulacjom z dziedziny ochrony zabytków w Polsce.

Program opracowany został na cztery lata i będzie cyklicznie aktualizowany. Dwa lata od ogłoszenia w dzienniku urzędowym prezydent sporządzi sprawozdanie z jego wykonania, które przedstawi radzie miejskiej. Prowadzony w trakcie jego realizacji monitoring umożliwi uwzględnianie nowych uwarunkowań prawnych, społecznych i gospodarczych oraz sprecyzowanie lub modyfikację założonych celów.

Niniejszy program sporządzono zgodnie z zasadami określonymi w dokumencie pn. *Gminny program opieki nad zabytkami. Poradnik metodyczny,* opracowanym w 2008 r. przez Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków i rekomendowanym do stosowania przez MKiDN.

Ilekroć w tekście jest mowa o Programie Opieki, oznacza to *Program Opieki nad Zabytkami Miasta Gdańska na lata 2016-2019.*

2. Podstawa prawna opracowania i cele programu ochrony zabytków w świetle ustawy o ochronie zabytków

Podstawą prawną niniejszego opracowania jest Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami[1].

Program Opieki Nad Zabytkami Miasta Gdańska na lata 2016-2019 ma na celu:

1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;

2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;

3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;

4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;

5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;

6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;

7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

[1] jt. Dz. U. 2014 r. poz. 1446, z późn. zm.;

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami

3.1. Obowiązek konstytucyjny ochrony zabytków

Na obowiązek ochrony zabytków wskazuje Konstytucja Rzeczpospolitej Polski z dnia 2 kwietnia 1997 r.[2] W myśl art. 5 Konstytucji „Rzeczpospolita Polska (…) strzeże dziedzictwa narodowego (…)". Natomiast art. 6 mówi o tym, że „Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju". Art. 73 zapewnia wolność korzystania z dóbr kultury. Art. 82 Konstytucji wskazuje, iż obowiązkiem Obywatela Polskiego jest m.in. troska o dobro wspólne.

3.2. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego w świetle ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami definiuje pojęcie zabytku jako nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zabytki podzielono na grupy. Pierwszą stanowią zabytki nieruchome, do których zaliczają się krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne, ruralistyczne i zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa, dzieła budownictwa obronnego, obiekty techniki, a zwłaszcza kopalnie, huty, elektrownie i inne zakłady przemysłowe, cmentarze, parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji. Druga grupa obejmuje zabytki ruchome: dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcje, numizmaty, militaria, sztandary, pieczęcie, odznaki, medale i ordery, wytwory techniki, materiały biblioteczne, instrumenty muzyczne, wytwory sztuki ludowej i rękodzieła oraz inne obiekty etnograficzne. Trzecią grupą są zabytki archeologiczne: pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyska, kurhany, relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ochronie mogą podlegać także nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Organami ochrony zabytków są:

- Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, w imieniu, którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków,
- wojewoda, w imieniu, którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków. Wojewoda, na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, może powierzyć w drodze porozumienia wykonywanie części kompetencji wojewódzkiego konserwatora zabytków gminom i powiatom, z wyjątkiem prowadzenia rejestru zabytków i wojewódzkiej ewidencji zabytków.

Ochrona zabytków polega na podejmowaniu przez administrację publiczną działań mających na celu zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie, zapobieganie zagrożeniom mogącym

[2] Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483, z późn. zm.;

spowodować uszczerbek dla wartości zabytków, udaremnienie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków, przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę, kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków, uwzględnienie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Formami ochrony zabytków są: wpis do rejestru zabytków; uznanie za pomnik historii; utworzenie parku kulturowego; ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

3.3. Zadania samorządu z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nakłada na gminy obowiązek sporządzenia programu opieki nad zabytkami. Program opieki przyjmuje rada gminy po uzyskaniu opinii właściwego miejscowo wojewódzkiego konserwatora zabytków. Następnie dokument ten jest ogłaszany w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Z realizacji programu prezydent sporządza co 2 lata sprawozdanie, które przedstawia radzie gminy. Po czterech latach program powinien zostać zaktualizowany.

Organ stanowiący gminy może udzielić dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.

Zadaniem własnym jednostki samorządu terytorialnego jest sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, do którego tytuł prawny posiada.

Ponadto zadania gminy z zakresu kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami wpisane są w ustawę z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym[3]. W art. 7 ust. 1 pkt 9 wskazano, że: „zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy: (…) kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”.

Jednocześnie Gmina Miasta Gdańska w grudniu 2015 r. przejęła prowadzenie na terenie miasta Gdańska, z wyłączeniem obszaru Głównego Miasta i obszaru zespołu pocysterskiego w Oliwie, spraw należących do właściwości rzeczowej i miejscowej Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku[4].

3.4. Inne uregulowania prawne

Obowiązek ochrony zabytków uwzględniony został również w innych ustawach, tj.:
- ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym[5],
- ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane[6],
- ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska[7],

[3] jt. Dz. U. z 2015 r. poz. 1515, z późn. zm.;
[4] Tekst ww. porozumienia znajduje się w Załączniku nr 4;
[5] Dz. U. z 2015 r. poz. 199 z późn. zm.;
[6] jt. Dz.U. 2016, poz. 290;
[7] jt. Dz. U. z 2013 r. poz. 1232, z późn. zm.;

- ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody[8],
- ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej[9],
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie[10],
- ustawa z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych[11],
- ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami[12],
- ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach[13],
- ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych[14],
- ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach[15].

[8] jt. Dz. U. z 2015 r. poz. 1651, z późn. zm.;
[9] jt. Dz. U. z 2012 r. poz. 406 z późn. zm.;
[10] jt. Dz. U. z 2016 poz. 239 z późn. zm.;
[11] jt. Dz. U. z 2015 r. poz. 2126, z późn. zm.;
[12] jt. Dz. U. z 2015 r. poz. 1774, z późn. zm.;
[13] jt. Dz. U. z 2012 r. poz. 987, z późn. zm.;
[14] jt. Dz. U. z 2015 r. poz. 909, z późn. zm.;
[15] jt. Dz. U. z 2015 r. poz. 2100, z późn. zm.;

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

4.1.1. Narodowa Strategia Rozwoju Kultury w latach 2004-2020

Misją *Narodowej Strategii Rozwoju Kultury* jest: „zrównoważony rozwój kultury jako najwyższej wartości przenoszonej ponad pokoleniami, określającej całokształt historycznego i cywilizacyjnego dorobku Polski, wartości warunkującej tożsamość narodową i zapewniającej ciągłość tradycji i rozwój regionów.” Formułując zadania gminy w zakresie ochrony dóbr kultury musimy realizować powyższy cel.

W 2005 r. Ministerstwo Kultury wydało *Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020*[16]. Zawarto w niej cele realizacji Strategii, przy czym za cel strategiczny obrano zrównoważenie rozwoju kultury w regionach.

Cel nadrzędny realizowany jest przez następujące cele cząstkowe / uzupełniające[17]:

1. Wzrost efektywności zarządzania sferą kultury.
2. Zmniejszenie dysproporcji regionalnych w rozwoju i dostępie do kultury.
3. Wzrost udziału kultury w PKB.
4. Zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków.
5. Modernizacja i rozbudowa infrastruktury kultury.
6. Wzrost uczestnictwa w kulturze.
7. Rozwój szkół artystycznych i zwiększenie liczby godzin edukacji kulturalnej w programach szkolnych.
8. Efektywna promocja twórczości.
9. Promocja polskiej kultury za granicą.
10. Ochrona własności intelektualnej i walka z piractwem.
11. Wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w systemie organizacji działalności kulturalnej i w systemie upowszechniania kultury.
12. Rozwój przemysłów kultury (kinematografia, media, design, wydawnictwa, fonografia).

Cele cząstkowe realizowane są w ramach pięciu obszarów priorytetowych, którym odpowiadają szczegółowo opisane w NSRK – Narodowe Programy Kultury (NPK):

- Czytelnictwo i sektor książki *NPK Promocja czytelnictwa i rozwój sektora książki;*
- Dziedzictwo kulturowe *NPK Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego;*
- Instytucje artystyczne i promocja twórczości *NPK Rozwój instytucji artystycznych;*
- Szkolnictwo artystyczne i promocja młodych twórców - *NPK Wspierania debiutów i rozwoju szkół artystycznych;*
- Sztuka współczesna *NPK Znaki Czasu.*

Instrumentami realizacji NSRK są Programy Operacyjne, które określają szczegółowo system realizacji Strategii w obszarze finansowania działalności kulturalnej ze środków pozostających w dyspozycji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Programy Operacyjne ogłaszane będą do 2020[18].

[16] Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020, Warszawa 2005 http://bip.mkidn.gov.pl/media/docs/050617nsrk-uzupelnienie.pdf [strona Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, 18.03.2016 r.];
[17] *Ibidem*, s. 74-75;
[18] *Ibidem*, s. 77;

W kolejnych latach ochrona dziedzictwa kulturowego odbywać się będzie poprzez Program Operacyjny „Dziedzictwo kulturowe”[19]. Celem tego programu jest ochrona polskiego dziedzictwa kulturowego w kraju i za granicą, wspieranie działalności muzeów oraz popularyzacja kultury ludowej.

Program „Dziedzictwo kulturowe” składa się z następujących priorytetów:

- Ochrona zabytków;
- Wspieranie działań muzealnych;
- Kultura ludowa;
- Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą;
- Ochrona zabytków archeologicznych;
- Ochrona i cyfryzacja dziedzictwa kulturowego.

4.1.2. Krajowy Program Opieki nad Zabytkami na lata 2014-2017

W dniu 24 czerwca 2014 r. Rada Ministrów przyjęła uchwałę nr 125/2014 w sprawie Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami [20]. Głównym celem Programu jest „wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków”.

Dla realizacji celu głównego opracowano trzy cele szczegółowe:

- wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce,
- wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków,
- tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji, które z kolei realizowane będą w ramach szczegółowych zadań.

Po przeprowadzeniu analizy stanu dziedzictwa kulturowego w Polsce oraz potrzeb związanych z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami, zdefiniowano cele i kierunki interwencji w tym zakresie, przyjęte na lata 2014-2017. W ramach programu rządowego będą one realizowane przy pomocy projektów wiodących, finansowanych ze środków budżetu państwa, w części której dysponentem jest minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

W odniesieniu do pierwszego celu szczegółowego zaplanowano następujące kierunki działań:

1. Porządkowanie rejestru zabytków nieruchomych.
2. Przygotowanie ratyfikacji *Konwencji UNESCO ds. ochrony dziedzictwa podwodnego*.
3. Wypracowanie jednolitych standardów działania konserwatorskiego w odniesieniu do wybranych typów i kategorii zabytków nieruchomych zgodnie z obowiązującą doktryną konserwatorską.
4. Wzmocnienie instrumentów ochrony krajobrazu kulturowego.
5. Opracowanie diagnozy prawnej ochrony zabytków ruchomych.
6. Opracowanie kompleksowego raportu o stanie zachowania zabytków.
7. Kontynuacja badań w ramach AZP na obszarach szczególnie istotnych ze względu na zagrożenia dla dziedzictwa archeologicznego.

W odniesieniu do drugiego celu szczegółowego zaplanowano następujące kierunki działań:

1. Zwiększenie efektywności zarządzania i ochrony zabytków poprzez wdrażanie infrastruktury informacji przestrzennej o zabytkach.

[19] *Ibidem*, s. 81;
[20] http://bip.mkidn.gov.pl/media/download_gallery/20140818Krajowy_Program_Ochrony_Zabytkow_i_Opieki_nad_Zaby.pdf [strona Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, 18.03.2016 r.];

2. Wypracowanie standardów, pozwalających na lepszy przepływ informacji pomiędzy organami ochrony zabytków a społecznościami żyjącymi w otoczeniu zabytków objętych ochroną.
3. Podniesienie jakości procesów decyzyjnych w organach ochrony zabytków.
4. Merytoryczne wsparcie samorządu terytorialnego w ochronie zabytków.

W odniesieniu do trzeciego celu szczegółowego zaplanowano następujące kierunki działań:

1. Przygotowanie ratyfikacji *Konwencji ramowej Rady Europy w sprawie znaczenia dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa*, Faro 2005.
2. Wspieranie budowania świadomości społecznej funkcji dziedzictwa kulturowego jako podstawy kształtowania się tożsamości narodowej i społeczności lokalnych.
3. Promocja zasobu dziedzictwa za pośrednictwem Internetu.
4. Zwiększanie dostępu do zasobu dziedzictwa i ułatwienie jego odbioru społecznego.

4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

4.2.1. Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2005-2020

Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2005 - 2020 przyjęta została przez Sejmik Województwa Pomorskiego w dniu 24 września 2012 r. (uchwała nr 458/XXII/12 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 24 września 2012 roku)[21].

W *Strategii* zauważono, że „województwo pomorskie charakteryzuje się unikatowym środowiskiem i walorami krajobrazowymi oraz różnorodnością kulturową, wynikającą z tożsamości regionalnej i lokalnej czerpiącej z dziedzictwa Kaszub, Kociewia, Powiśla, Żuław i innych części regionu oraz tradycji morskich i historycznych, w tym solidarnościowych.”[22].

Nakreślono wizję województwa pomorskiego w roku 2020, kiedy to region będzie się cechował trwałym wzrostem, w którym uruchamiane i wykorzystywane będą zróżnicowane potencjały terytorialne dla wzmocnienia i równoważenia procesów rozwojowych. Województwo nasze posiadać będzie unikatową pozycję, dzięki aktywności społeczeństwa obywatelskiego, silnemu kapitałowi społecznemu i intelektualnemu, racjonalnemu zarządzaniu zasobami środowiska, gospodarczemu wykorzystaniu potencjału morza oraz inteligentnym sieciom infrastrukturalnym i powszechnemu stosowaniu technologii ekoefektywnych. Ponadto będzie liderem pozytywnych zmian społecznych i gospodarczych w Polsce i w obszarze Południowego Bałtyku. Region nasz stać ma się miejscem cechującym się m.in. atrakcyjną przestrzenią, tworzącą trwałe podstawy rozwoju poprzez dostosowanie systemu transportowego i energetycznego do długofalowych potrzeb, racjonalne wykorzystanie zasobów i walorów przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych, a także ograniczanie i efektywne rozwiązywanie konfliktów przestrzennych, tworzenie wysokiej jakości przestrzeni oraz przeciwdziałanie skutkom ekstremalnych zjawisk naturalnych w regionie[23].

Za jedno z wyzwań strategicznych dla regionu uznano stymulowanie aktywności społecznej i budowę regionalnej wspólnoty obywatelskiej czerpiącej m.in. z wielokulturowego dziedzictwa, tradycji morskich i solidarnościowych, a także wzrost kompetencji mieszkańców, które warunkują zdolność do

[21] Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020, Gdańsk 2012, http://strategia2020.pomorskie.eu/documents/240306/400793/Pomorskie_SRWP2020.pdf/d1fb1e1b-4c73-4221-8f2b-8cff5b3a9f45 [strona Sejmiku Województwa Pomorskiego, 18.03.2016 r.];
[22] *Ibidem*, s 11;
[23] *Ibidem*, s. 23;

funkcjonowania w dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości. Kolejne wyzwania to konieczność lepszego zarządzania przestrzenią, aby zmniejszyć negatywny wpływ działalności człowieka na środowisko przyrodnicze, poprawa bezpieczeństwa powodziowego, a także optymalne wykorzystanie potencjałów terytorialnych (przyrodniczego, krajobrazowego, kulturowego i gospodarczego) dla zapewnienia wysokiej jakości życia[24].

W *Strategii* wskazano 3 cele strategiczne uszczegółowione poprzez 10 celów operacyjnych oraz 35 kierunków działań[25]. W ramach celu strategicznego 1. *Nowoczesna gospodarka* jednym z celów operacyjnych uznano 3. *Unikatową ofertę turystyczną i kulturalną.* Jego realizacja odbywać się będzie w ramach dwóch kierunków działań: 1.3.1. Rozwój sieciowych i kompleksowych produktów turystycznych oraz 1.3.2. Stworzenie rozpoznawalnej, wysokiej jakości oferty kulturalnej.

Zobowiązaniem Samorządu Województwa Pomorskiego będzie rozwój regionalnych sieciowych produktów turystycznych obejmujących m.in. małe porty morskie, mariny, szlaki rowerowe i kajakowe oraz śródlądowe drogi wodne, a także unikatowe dziedzictwo regionalne i ofertę kulturalną.

Partnerami kluczowymi dla realizacji Celu będą:

- Jednostki samorządu terytorialnego;
- Organizacje turystyczne;
- Instytucje kultury;
- Narodowy Instytut Dziedzictwa;
- Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów;
- Wojewódzki Konserwator Zabytków;
- Organizacje pozarządowe;
- Izby gospodarcze i organizacje przedsiębiorców, przedsiębiorcy, w tym operatorzy turystyczni[26].

Oczekiwanymi efektami mają być:

- całoroczna, kompleksowa i atrakcyjna oferta turystyczna i kulturalna regionu obejmująca także efektywne wykorzystanie obiektów sportowych o randze krajowej;
- unikatowe walory naturalne, kulturalne i dziedzictwa kulturowego, w tym kulinarne, wykorzystywane w sposób racjonalny, efektywny i zrównoważony;
- wzmocniony wizerunek regionu oraz większa rozpoznawalność i spójność kluczowych regionalnych marek turystycznych i kulturalnych;
- silna współpraca pomiędzy podmiotami branży turystycznej i kulturalnej.

Program Opieki zgodny jest z zapisami *Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2005-2020.*

4.2.2. Strategia Rozwoju Turystyki Województwa Pomorskiego

Województwo pomorskie nie posiada aktualnej strategii poświęconej turystyce. Ostatni obowiązujący tego typu dokument obejmował lata 2004-2013[27]. Zakładał realizację kompleksowego systemu informacji turystycznej, spójnej polityki promocji potencjału turystycznego województwa pomorskiego oraz kreowanie produktów turystycznych.

[24] *Ibidem*, s. 28;
[25] *Ibidem*, s. 29;
[26] *Ibidem*, s. 38;
[27] *Strategia Rozwoju Turystyki Województwa Pomorskiego na lata 2004-2013* przyjęta została Uchwałą nr 587/XXXV/05 Sejmiku Województwa Pomorskiego w dniu 18.07.2005 r.

Tematyka związana z rozwojem turystyki omówiona została w *Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2005-2020*.

4.2.3. Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020

Zarząd Województwa Pomorskiego uchwałą nr 196/20/15 z dnia 3 marca 2015 r. przyjął *Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020 (RPO)* zatwierdzony decyzją C(2015) 908 przez Komisję Europejską w dniu 12 lutego 2015 r.[28]

RPO skupia się na 10 celach tematycznych (CT) i 30 priorytetach inwestycyjnych (PI), które obejmują zagadnienia z zakresu gospodarki, edukacji, aktywności zawodowej i społecznej, obszarów o nie w pełni uruchomionych potencjałach, transportu, energii oraz środowiska[29]. W ramach celów tematycznych i priorytetów inwestycyjnych wydzielono 11 Osi Priorytetowych (OP). Wśród nich znalazła się OP 8 – Konwersja, która skupiać się będzie na kompleksowej rewitalizacji zdegradowanych obszarów miejskich oraz zrównoważonym wykorzystaniu regionalnego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego[30]. W ramach tej osi przewiduje się realizację działań w ramach PI 9b i 6c. Interwencja w ramach Osi dotyczyć będzie przede wszystkim kompleksowej rewitalizacji zdegradowanych obszarów miejskich oraz wykorzystania i rozwoju endogenicznych potencjałów obszarów problemowych wynikających ze specyficznych uwarunkowań i zasobów przyrodniczych, przestrzennych i kulturowych. [31].

W ramach PI 9b realizowane będzie wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich. Interwencja w zakresie kompleksowej rewitalizacji dotyczyć będzie nadawania i przywracania funkcji społecznych zdegradowanym obszarom w miastach, wyznaczonym w oparciu o kryteria przestrzenne, ekonomiczne i społeczne uwzględniające stopień nasilenia problemów społecznych, związanych w szczególności z izolacją materialną i społeczną mieszkańców. Realizowane w ujęciu kompleksowym przedsięwzięcia, wynikające z lokalnych programów rewitalizacji, będą obejmowały w szczególności wspieranie integracji społeczno-zawodowej mieszkańców zdegradowanych obszarów miejskich, rewaloryzację, modernizację i adaptację istniejącej zabudowy, zagospodarowanie przestrzeni publicznych oraz dostosowanie budynków do funkcji społecznych, gospodarczych, rekreacyjnych, kulturalnych i edukacyjnych[32]. Preferowane będą projekty zlokalizowane w: (…) obszarach strategicznych rozwoju funkcji metropolitalnych lub w ich bezpośrednim otoczeniu, tj. Gdańsku (…) zgodnie z ustaleniami Planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego. Beneficjentami będą jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, związki i stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe, instytucje pomocy i integracji społecznej, instytucje kultury, kościoły i związki wyznaniowe, przedsiębiorcy, instytucje edukacyjne, szkoły wyższe, instytucje rynku pracy, kluby sportowe, wspólnoty i spółdzielnie mieszkaniowe, towarzystwa budownictwa społecznego, podmioty wdrażające instrumenty finansowe[33].

[28] http://strategia2020.pomorskie.eu/-/komisja-europejska-zatwierdzila-rpo-wp-2014-2020-zarzad-uchwala-dokument [strona Samorządu Województwa Pomorskiego, 18.03.2016 r.];
[29] Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020, s.11;
http://strategia2020.pomorskie.eu/documents/240306/355260/RPO+2014-2020+(Zatwier.+KE)/7e3cbd92-d2cf-431b-a30d-1d87f9dd2310 [strona Samorządu Województwa Pomorskiego, 18.03.2016 r.];
[30] *Ibidem*, s. 14;
[31] *Ibidem*, s. 96;
[32] *Ibidem*, s. 97;
[33] *Ibidem*, s. 98;

W ramach PI 6c realizowana będzie ochrona, promocja i rozwój dziedzictwa kulturowego i naturalnego. Interwencją objęte zostaną przedsięwzięcia obejmujące ratowanie, przywracanie wartości i ochronę charakterystycznych zabytków lub ich zespołów wraz z otaczającym je kontekstem krajobrazowym, poprzez m.in. prace rehabilitacyjne i modernizacyjne służące nadaniu im nowych funkcji (usług turystyki lub kultury), przy możliwym jednoczesnym zachowaniu funkcji dotychczasowych, jak również wdrażanie nowych form zarządzania (tworzenie parków kulturowych). Ponadto interwencją objęte zostaną projekty ukierunkowane na podnoszenie jakości przestrzeni publicznej obejmujące realizację prac służących estetyzacji i podkreśleniu walorów kulturowych tej przestrzeni w ramach układów urbanistycznych i ruralistycznych wpisanych do rejestru zabytków. Wsparciem objęte będą również projekty umożliwiające bezpieczną eksploatację zasobów materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego regionu, w tym w zakresie dokumentowania, popularyzacji, inwentaryzacji i udostępniania zasobów kultury z wykorzystaniem nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych (w szczególności digitalizacja zasobów, tworzenie nowych treści cyfrowych). Wspierane będą także działania służące podniesieniu atrakcyjności walorów dziedzictwa naturalnego, o charakterze sieciowym, koordynowane przez samorząd województwa, będące efektem trwałej współpracy wielu podmiotów (w tym gospodarczych) oraz społecznej akceptacji, polegające na rozwoju infrastruktury turystycznej, w tym infrastruktury żeglarskiej, szlaków rowerowych i kajakowych oraz tras turystycznych o charakterze regionalnym i ponadregionalnym[34]. W zakresie dziedzictwa kulturowego oraz podnoszenia jakości przestrzeni publicznych preferowane będą projekty zlokalizowane na obszarach o wysokim potencjale turystyczno-rekreacyjnym środowiska kulturowego, w szczególności w: miastach o najwyższej koncentracji nieruchomych i ruchomych elementów dziedzictwa kulturowego: Gdańsk (…), Beneficjentami będą jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, związki i stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe, instytucje kultury, instytucje edukacyjne, szkoły wyższe, instytucje finansowe, przedsiębiorcy (w tym organizatorzy turystyczni), kościoły i związki wyznaniowe, parki narodowe, PGL Lasy Państwowe, kluby sportowe, Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej, urzędy morskie, operatorzy elektrowni wodnych, ROT/LOT[35].

Program Opieki zgodny jest z zapisami *Regionalnego Programu Operacyjny Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020*.

4.2.4. Regionalny Program Strategiczny w zakresie atrakcyjności kulturalnej i turystycznej – Pomorska Podróż.

Regionalny Program Strategiczny[36] w zakresie atrakcyjności kulturalnej i turystycznej – Pomorska Podróż jest narzędziem realizacji *Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020*. Wśród najważniejszych wyzwań wymieniono zachowanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego. Ponadto zwrócono uwagę na potrzebę opracowania całorocznej, sieciowej i kompleksowej oferty turystycznej oraz kulturalnej.

Priorytet 1.1 Opieka i ochrona dziedzictwa kulturowego i naturalnego dotyczy wzmocnienia systemowego wsparcia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych oraz

[34] *Ibidem*, s. 100;
[35] *Ibidem*, s. 101;
[36] Uchwała Nr 1080/286/13 Zarządu Województwa Pomorskiego z dnia 24 września 2013 r. w sprawie przyjęcia Regionalnego Programu Strategicznego w zakresie atrakcyjności kulturalnej i turystycznej – Pomorska Podróż; http://strategia2020.pomorskie.eu/rps-pomorska-podroz [strona Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego, 18.03.2016 r.];

kompleksowych renowacji obiektów zabytkowych. Celem realizowanych w ramach tego priorytetu działań w szczególności jest poprawa stanu zachowania zabytków, trwałe ich zachowanie, a także zwiększenia ich dostępności dla mieszkańców, turystów i inwestorów.

Program Opieki zgodny jest z założeniami Regionalnego Programu Strategicznego w zakresie atrakcyjności kulturalnej i turystycznej – Pomorska Podróż.

4.2.5. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego przyjęty został przez Sejmik Województwa Pomorskiego w dniu 30 września 2002 r. uchwałą Nr 639/XLVI/02, a następnie zmieniony w dniu 26 października 2009 r. uchwałą Nr 1004/XXXIX/2009 (Dz. U. Woj. Pom. Nr 172 z dnia 16 grudnia 2009 r., poz. 3361) [37].

Uznano, że zrealizowanie celów polityki przestrzennej jest możliwe pod warunkiem stosowania określonych ogólnych zasad rozwijających zasadę generalną: długookresowego równoważenia rozwoju. Jedną z tych zasad jest stosowanie trójochrony (integralnej ochrony wartości przyrodniczych, kulturowych i krajobrazu) dla utrzymania równowagi środowiska i poprawy warunków i jakości życia[38].

W rozdziale 12.1.2. poświęconym systemowi ochrony środowiska kulturowego wskazano, że ochrona elementów dziedzictwa kulturowego jest częścią składową procesu kształtowania i ochrony ładu przestrzennego[39] oraz sformułowano następujące zasady zagospodarowania przestrzennego:

„*a) Ochrona różnorodności dziedzictwa kulturowego, wykształconego w wyniku wielu procesów kulturowych oraz dóbr kultury współczesnej.*

b) Ochrona zachowanych zespołów obiektów zabytkowych o wyrazistej tożsamości – nawet jeśli poszczególne obiekty nie posiadają wybitnej wartości historycznej, lub artystycznej.

c) Wprowadzanie funkcji umożliwiających efektywne i racjonalne gospodarowanie obiektem zabytkowym.

d) Unikanie przekształceń przestrzennych mogących zagrażać zasobom dziedzictwa kulturowego, np.: dysharmonijne lub szkodliwe sąsiedztwo.

e) Stwarzanie przestrzennych warunków dla kontynuacji funkcji tożsamych dla tradycji miejsca, których podtrzymywanie jest racjonalne np.: targowe w śródmieściach miast o korzeniu średniowiecznym, rybołówstwo na wybrzeżu i rybactwo na Zalewie Wiślanym.

f) Eksponowanie w strukturze przestrzennej, w panoramach i sylwetach miejscowości elementów najcenniejszych i udostępnianie miejsc o wysokich walorach kulturowych, w szczególności zabytków rangi światowej, europejskiej i krajowej oraz wybitnych dóbr kultury współczesnej.

g) Komponowanie nowych struktur z uwzględnieniem historycznej zabudowy – uzupełnianie istniejących struktur o nowe elementy tworzące harmonijną całość,

h) W gminnych dokumentach planistycznych należy zidentyfikować istniejące i potencjalne konflikty funkcjonalno-przestrzenne związane z ochroną walorów kulturowych; zidentyfikować elementy charakterystyczne krajobrazu kulturowego oraz określić zasady ich ochrony (np.: wskazanie wytycznych dotyczących zgodnych z tożsamością miejscowości zasad: posadowienia obiektów na

[37] Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego, Gdańsk, październik 2009, http://www.gdansk.uw.gov.pl/du/2009/Nr_172_09.pdf [strona Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego, Dzienniki Urzędowe Województwa Pomorskiego, 18.03.2016 r.];
[38] *Ibidem*, s. 143;
[39] *Ibidem*, s. 154;

działce, formy obiektu, detalu architektonicznego); określić elementy charakterystyczne w przypadku dóbr kultury współczesnej, które winny zostać zachowane”[40].

Jako kierunki zagospodarowania przestrzennego wskazano:

„*1) Ochronę i odnowę charakterystycznych zasobów dziedzictwa kulturowego regionu, m.in.: układów urbanistycznych i ruralistycznych, zabytków wsi pomorskiej, dziedzictwa morskiego i rzecznego, dziedzictwa budownictwa ceglanego (przede wszystkim najstarsze kościoły i założenia klasztorne, zamki krzyżackie) i drewnianego (przede wszystkim dziedzictwo kulturowe Ziemi Słupskiej, Żuław, Powiśla, Kaszub i Kociewia), obiektów dziedzictwa obronnego i techniki (w tym systemów hydrotechnicznych), kultury materialnej portów morskich i rzecznych oraz wsi rybackich, materialnych reliktów dziedzictwa solidarnościowego, zespołów rezydencjalnych, zespołów zieleni urządzonej, wybitnych dóbr kultury współczesnej.*

2) Rewitalizacja zabytkowych układów przestrzennych zwłaszcza:

a) obszarów portowych i poprzemysłowych związanych z przemysłem morskim i gospodarką morską w Gdańsku (...);

b) obiektów powojskowych (np. w Gdańsku);

(...)

d) obszarów i obiektów dziedzictwa morskiego i rzecznego oraz urządzeń hydrotechnicznych (np.: latarnie morskie, śluzy, tamy, dworce morskie);

e) zabytkowych struktur mieszkaniowych i wzbogacenie ich o nowe funkcje podwyższające atrakcyjność miejsca.

3) Ekspozycja i udostępnienie stanowisk archeologicznych o własnej formie krajobrazowej.

4) Obejmowanie ochroną miejsc o wyjątkowych wartościach, gdzie została zachowana historyczna struktura przestrzeni i szczególne walory przyrodniczo-krajobrazowe – zalecane formy ochrony to odpowiednie zapisy miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego lub powołanie parku kulturowego:

(...)

g) Gdańsk Oliwa – pocysterski zespół klasztorny;

(...)

i) Gdańsk Święty Wojciech – Sanktuarium Świętego Wojciecha;

j) Pruszcz Gdański i Gdańsk – Kanał Raduni – średniowieczny zespół hydrotechniczny (kanał wraz z obiektami hydrotechnicznymi);

k) Gdańsk Wisłoujście – zespół unikatowych warowni morskich, jedna z dwóch tego typu w Europie.

5) Uwzględnianie w dokumentach strategicznych i planistycznych stref koncentracji elementów dziedzictwa kulturowego wymagających szczególnej ochrony wartości kulturowych i krajobrazowych:

a) Obszar Żuław – obszar występowania wysokich i umiarkowanych walorów przyrodniczo-kulturowych. Obszar silnego osadnictwa pradziejowego i wczesnośredniowiecznego; ślady osadnictwa kultury wielbarskiej – plemion skandynawskich Gotów; największe w Europie „zagłębie” bursztyniarskie; śladów osadnictwa ludności kultury rzucewskiej (III/II tys. p.n.e.), liczne ślady ludności kultury pomorskiej (VI–V w. p.n.e.) oraz ślady rzymskie; charakterystyczne cechy budownictwa ludowego w postaci występowania podcienia wystawkowego (typu żuławsko-

[40] *Ibidem*, s. 155;

warmińskiego); występowanie budownictwa ryglowego; wysokie i średnie nasycenie najcenniejszymi obiektami zabytkowymi – przewaga typu mieszkaniowego, gospodarczego i sakralnego; duża różnorodność kulturowa; występowanie zachowanych historycznych struktur osadniczych (...)"[41].

W rozdziale *12.1.3.* poświęconym systemowi ochrony walorów krajobrazu wskazano następujące zasady zagospodarowania przestrzennego:

„(...)

b) W sferze krajobrazu dysharmonijnego i zdegradowanego (aglomeracja Trójmiasta, obszary podmiejskie ośrodków regionalnych, główne ciągi komunikacyjne) – przywracanie równowagi przyrodniczej, zwiększanie bioróżnorodności, porządkowanie i odtwarzanie zasobów kulturowych, usuwanie lub maskowania zielenią elementów obniżających walory estetycznowidokowe.

(...)

d) Eliminacja i przeciwdziałanie powstawaniu zabudowy o cechach dysharmonijnych w strefach wglądów na tereny o wysokich walorach krajobrazowych.

e) Eksponowanie i odtwarzanie dominant architektonicznych (np. baszty, wieże zamków, kościołów czy ratuszy).

f) Preferowanie i kontynuacja dobrej praktyki w zagospodarowania przestrzeni (układów ruralistycznych, niw siedliskowych etc.) i sposobie użytkowania obszarów o wyraźnych walorach przyrodniczo-kulturowych i krajobrazowych.

g) Ochrona przestrzeni o specyficznych i unikatowych walorach krajobrazowych.

h) Ograniczanie wprowadzania obcych krajobrazowo elementów i form zagospodarowania antropogenicznego oraz dewastowania elementów przyrodniczych i architektonicznych krajobrazu – ochrona tożsamości wszystkich typów krajobrazu.

i) Kształtowanie i podnoszenie walorów krajobrazowych oraz ich lepsze udostępnienie, jako elementu jakości życia i atrakcyjności turystycznej województwa.

j) Opracowywanie studiów krajobrazowych przy realizacji inwestycji wielkopowierzchniowych, wysokościowych, lub liniowych w dominujący sposób oddziaływujących na przestrzeń.

k) Zachowanie charakterystycznych cech naturalnych krajobrazów nadmorskich i naturalnych procesów ich kształtowania, ekspozycji widokowej"[42].

Jako kierunki zagospodarowania przestrzennego wskazano m.in.:

„(...)

2) Ochrona przedpola ekspozycji bądź poprawa wyeksponowania m.in. przez ograniczenie wprowadzania zabudowy, zalesień, reklam wielkoformatowych i innych przekształceń, ochronę charakterystycznych akcentów i dominant, odtwarzanie wartościowych elementów obiektów zabytkowych i historycznych sylwet panoramicznych, w tym szczególnie:

(...)

b) Starówki w Gdańsku z drogi krajowej nr 7 w okolicach Przejazdowa i rafinerii oraz drogi wodnej E-40 Martwej Wisły, od strony zachodniej z Al. Armii Krajowej, od strony północnej z „Błędnika"(...).

[41] *Ibidem*, s. 155-157;
[42] *Ibidem*, s. 157;

3) Zachowanie przedpola ekspozycyjnego przez ograniczenie wprowadzania zabudowy, zalesień, reklam wielkoformatowych i innych przekształceń mogących przesłonić ekspozycję lub obniżyć walory krajobrazu wzdłuż ciągów drogowych:

(...)

m) na odcinku północnym Obwodnicy Trójmiasta (DK nr S6) Osowa – Cisowa, z ekspozycją na lasy Trójmiejskiego Parku Krajobrazowego.

(...)

7) Ochrona elementów ekspozycji krajobrazowej w postaci punktów widokowych (m.in. przez zapewnienie trwałej dostępności oraz ochrona walorów eksponowanych krajobrazów):

a) latarni morskich w (...) Nowym Porcie,

(...)

c) punktów widokowych (...) wzniesienia „Pachołek" w Gdańsku Oliwie.

(...)

9) W gminnych dokumentach planistycznych należy określić:

a) elementy i obszary charakterystyczne dla krajobrazu kulturowego miejscowości oraz szczegółowe zasady ich przekształceń;

b) strefy krajobrazu zdegradowanego oraz zasady i kierunki ich przekształceń;

c) sposoby rekompozycji, restylizacji i uporządkowania chaotycznych układów zabudowy;

d) zasady zagospodarowania punktów widokowych i ochrony panoram widokowych.

10) Ochrona walorów krajobrazowych systemu polderowego Żuław ze współczesnymi układami elementów hydrograficznych i towarzyszących im zabytków techniki.

11) Podejmowanie czynnych działań – restytucji, rewaloryzacji i rekultywacji elementów przyrodniczych i architektoniczno-kulturowych decydujących o zachowaniu, lub przywróceniu walorów krajobrazowych specyficznych dla poszczególnych typów obszarów.

12) Podejmowanie działań ochronnych na obszarach wiejskich mających na celu utrzymanie przestrzeni otwartych cennych krajobrazowo, w tym głownie ochrona terenów leśnych i rolnych, poprzez wyłączanie ich z terenów potencjalnie przeznaczanych pod zabudowę"[43].

Program Opieki zgodny jest z zapisami *Planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego.*

4.2.6. Program Opieki nad Zabytkami Województwa Pomorskiego

Województwo Pomorskie nie posiada programu opieki nad zabytkami. Obecnie trwają prace nad aktualizacją programu, który obejmował lata 2011-2014[44].

[43] *Ibidem*, s. 159-160;
[44] Wg stanu na dzień 18.03.2016 r.;

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie miasta

5.1.1. Gdańsk 2030 Plus Strategia Rozwoju Miasta

Strategia rozwoju Gdańska uchwalona została przez Radę Miasta Gdańska uchwałą Nr LVII/1327/14 Rady Miasta Gdańska z dnia 25 września 2014 roku w sprawie *„Gdańsk 2030 Plus Strategia Rozwoju Miasta”.*

Celem *Strategii* jest określenie priorytetów dla rozwoju na najbliższe kilkanaście lat oraz zidentyfikowanie wyzwań, którym trzeba będzie sprostać w tym okresie. Strategia nakreśla kierunki, które będą wzmacniały potencjał społeczny, gospodarczy i kulturowy Gdańska. Jednocześnie daje podstawy do świadomego kształtowania procesów zachodzących w mieście oraz wzmacnia impulsy rozwojowe metropolii gdańskiej i całego Pomorza.

W *Strategii* zaobserwowano i scharakteryzowano najważniejsze trendy rozwojowe miasta. Bazą do wyznaczenia celów i podejmowania działań służących umacnianiu pozytywnych tendencji byłą analiza dominujących uwarunkowań społecznych i gospodarczych.

Przestrzeń Gdańska jest jednym z jego najważniejszych atutów, stanowiących o atrakcyjności mieszkaniowej i turystycznej. Gdańsk wraz z Sopotem, Gdynią oraz obszarem metropolitalnym, z uwagi na swoje zabytki, dziedzictwo, plaże, morze, lasy, sąsiedztwo Żuław i Kaszub, należą do najczęściej odwiedzanych centrów turystycznych w Europie Środkowej. Przestrzeń miasta podlega systematycznej rewitalizacji, przebudowie i modernizacji. Poza działaniami na wielką skalę, takimi jak rewitalizacja Letnicy czy Dolnego Miasta, sukcesywnie podnoszona jest jakość przestrzeni publicznych w innych częściach miasta, w tym również rekreacyjnych terenów zielonych, które sukcesywnie podlegają zagospodarowywaniu i wyposażaniu w małą architekturę oraz urządzenia rekreacyjne[45].

Metropolia łączy dwie przestrzenie: globalną i lokalną. Aspekt ten sprawia, iż rozwój Gdańska nie zamyka się jedynie w jego granicach administracyjnych. Jedną z największych szans dla rozwoju całego regionu pomorskiego jest proces metropolizacji. Wykorzystanie tej szansy pozwoli na zapewnienie naszemu regionowi ważnego miejsca w Polsce, w Europie i na świecie[46].

Mieszkańcy są najważniejszymi twórcami i odbiorcami wszelkich przemian miasta, a struktura i skala zmian demograficznych najlepiej ilustrują tendencje społeczno-gospodarcze. Gdańsk, zamieszkiwany aktualnie przez ponad 460 tysięcy mieszkańców, jest jednym z największych miast Polski i regionu Bałtyku. W obszarze metropolitalnym, którego jest największym ośrodkiem, żyje ponad 1,2 miliona osób. Gdańsk, jako jeden z niewielu ośrodków metropolitalnych w Europie Środkowej, cechuje się pozytywnymi trendami demograficznymi. Kluczowym zasobem społeczeństwa jest kapitał społeczny stanowiący o możliwościach rozwoju oraz konkurencyjności miasta i metropolii[47].

Transport od początku dziejów Gdańska stanowił podstawę jego rozwoju. Miasto, położone na skrzyżowaniu szlaków wodnych i lądowych, jest najważniejszym węzłem komunikacyjnym między Skandynawią a południowo-wschodnią Europą. W czasach wzrostu znaczenia przepływów, położenie i

[45] *Ibidem*, s. 4;
[46] *Ibidem*, s. 6;
[47] *Ibidem*, s. 6;

infrastruktura Gdańska, Gdyni oraz obszaru metropolitalnego ułatwiają wymianę dóbr, usług i idei. Kluczowe znaczenie ma gospodarka morska[48].

Biznes tworzy materialne podstawy dobrobytu każdego miasta. Trójmiasto należy do najważniejszych gospodarczo zespołów miejskich w Polsce, zajmując piątą lokatę pod względem wytwarzanego produktu krajowego brutto na mieszkańca, z najwyższą dynamiką wzrostu w latach 2009-2011. Poziom i wzrost PKB przekłada się na wzrost dochodów mieszkańców, które są jednymi z najwyższych w Polsce[49].

Wizją Gdańska jest miasto skupiające i przyciągające to, co najcenniejsze – ludzi dumnych z dziedzictwa, solidarnych, otwartych, kreatywnych, rozwijających się i wspólnie kształtujących przyszłość.

Zdefiniowano następujące cele strategiczne[50]:

1. Edukacja i kapitał społeczny;
2. Gospodarka i transport;
3. Przestrzeń publiczna;
4. Kultura;
5. Zdrowie.

Dla osiągnięcia założonego celu *Kultura* wyznaczono m.in. działanie „ochrona i wzmacnianie materialnego i duchowego dziedzictwa Gdańska".

Wdrażanie Strategii będzie dokonywane poprzez wzajemnie uzupełniające się Programy Operacyjne, które zawierać będą działania prowadzące do realizacji wyznaczonych celów oraz wskaźniki ich osiągania[51].

Program Opieki zgodny jest z zapisami strategii rozwoju Gdańska pn. *Gdańsk 2030 Plus Strategia Rozwoju Miasta.*

5.1.2. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Gdańska

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Gdańska uchwalone zostało uchwałą nr XVIII/431/07 Rady Miasta Gdańska z dnia 20.12.2007 r. Jest to główny dokument gminy dotyczący gospodarki przestrzennej na całym jej obszarze. Postanowienia studium są wprowadzane w życie przez plany zagospodarowania przestrzennego, które muszą być z nim zgodne. Zgodnie z art. 19 ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w studium uwarunkowań uwzględnia się, w szczególności ochronę:

1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
3) parków kulturowych.

Jednocześnie w art. 19 ust. 2 stwierdzono, iż *w przypadku gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.*

W Studium założono następujący cel strategiczny:

[48] *Ibidem*, s. 7;
[49] *Ibidem*, s. 9;
[50] *Ibidem*, s. 20-23;
[51] *Ibidem*, s. 24;

„Strategicznym celem rozwoju miasta jest trwały wzrost jakości życia mieszkańców oraz ładu przestrzennego przy jednoczesnym tworzeniu warunków dla podnoszenia metropolitalnego znaczenia miasta w zgodzie z zasadami zrównoważonego rozwoju". W ramach celu strategicznego wyznaczono cele gospodarcze, społeczne, ochronne i przestrzenne.

W rozdziale 4 *Stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej i krajobrazu kulturowego* omówiono w szczególności:
- zasoby wpisane do rejestru,
- zabytki niewpisane do rejestru zabytków,
- dobra kultury współczesnej,
- krajobraz kulturowy - zidentyfikowano 9 grup wielkoprzestrzennych elementów krajobrazu kulturowego: ciągi widokowe, założenia urbanistyczne, osie widokowe, osie kompozycyjne, dominanty przestrzenne, fronty wodne, panoramy, punkty widokowe i otwarcia widokowe, krajobraz otwarty;
- obszary zdegradowane krajobrazowo – wśród których wytypowano 15 terenów oraz cztery typy funkcjonalne szczególnie często przyczyniające się do degradacji krajobrazu.

W rozdziale 14. *Obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, krajobrazu kulturowego oraz dóbr kultury współczesnej*, zauważono, że złożoność i atrakcyjność przestrzeni miejskiej, jej szybkie zmiany (szczególnie w okresie ostatnich pięćdziesięciu lat) i stan zachowania stwarzają konieczność zróżnicowanego podejścia do ochrony dziedzictwa kulturowego. W związku z tym ustalono zróżnicowaną politykę ochronną mającą na celu zachowanie, uczytelnienie lub ekspozycję zabytków stosownie do ich znaczenia w krajobrazie kulturowym Gdańska. Wyznaczono:
- obszary i obiekty o znaczeniu międzynarodowym tworzące tożsamość miasta i jego wizerunek w skali światowej i europejskiej,
- obszary i obiekty o znaczeniu krajowym i regionalnym.

Jednocześnie stwierdzono, iż zasady obowiązujące w wypadku poszczególnych działań polityki ochronnej muszą być szczegółowo weryfikowane i konkretyzowane przy opracowywaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (w zależności od lokalnych potrzeb i możliwości).

Obecnie prowadzone są prace związane z aktualizacją ww. dokumentu.

Program Opieki zgodny jest z zapisami *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Gdańska.*

5.1.3. Program rewitalizacji obszarów zdegradowanych w Gdańsku – lokalny program rewitalizacji.

Program Rewitalizacji Obszarów Zdegradowanych w Gdańsku – Lokalny Program Rewitalizacji został przyjęty uchwałą Nr XXIII/689/04 Rady Miasta Gdańska z dnia 29.04.2004 r.[52]

Programem rewitalizacji zostały objęte zdegradowane obszary miasta, które spełniały przynajmniej jedno z kryteriów kwalifikujących. Wśród tych kryteriów znajdują się m.in.:
- duża ilość obiektów o wartościach kulturowych lub położenie w obszarze wpisanym do rejestru zabytków lub objętym ochroną konserwatorską,
- zły stan techniczny istniejącej zabudowy,

[52] następnie był aktualizowany kolejnymi uchwałami Rady Miasta Gdańska: nr XXVII/919/04 z dnia 30.09.2004 r., nr XXXVII/1258/05 z dnia 28.04.2005 r., nr XXXVIII/1263/05 z dnia 19.05.2005 r., nr LII/1806/06 z dnia 29.06.2006 r., nr XLVII/1308/10 z dnia 25.03.2010 r.

- obszary nieekonomicznie wykorzystanej przestrzeni o dużym potencjale gospodarczym – tereny poprzemysłowe i powojskowe.

Obszar rewitalizacji obejmował następujące dzielnice i tereny w Gdańsku: Biskupia Górka, Dolne Miasto, Polski Hak, rejon ul. Angielska Grobla, Orunia Dolnik, Osiek, Stare Przedmieście, rejon ul. Robotniczej, rejon ulic Goszczyńskiego, Skarpowej, Zakosy i Legnickiej, rejon ulic Kartuskiej i Zakopiańskiej, Wyspa Spichrzów (Płn. i Płd.), Czerwony Most, Kolonia Zręby, Kolonia Wyżyny, Kolonia Jordana - Ochota i Przybyszewskiego, Kolonia Postęp i Przyszłość, rejon ul. Dyrekcyjnej, Główne Miasto, Grodzisko-Forty, Suchanino, tereny postoczniowe, Olszynka, rejon ul. Wajdeloty, Kolonia Żeńcy i Uroda, Brzeźno - wioska rybacka, Brzeźno, Osiedle Abbega, Aniołki, rejon ulic Kościuszki i Lendziona, rejon ul. Do Studzienki, Własna Strzecha, rejon ulic Hallera i Kochanowskiego, Zielony Trójkąt, rejon lasów Jaśkowej Doliny, Strzyża Górna i Dolna, Górny Wrzeszcz, Jelitkowo – Osada Rybacka, rejon ul. Kwietnej, Przymorze – falowce, „blokowisko", Stara Oliwa, Dolna Oliwa, zespół dworów na Polankach, Szadółki Rębowo, Ujeścisko – wieś, Łostowice – ul. Świętokrzyska, Maćkowy – ul. Przemian, Św. Wojciech, Lipce, Orunia – Ptaszniki, Rejon ul. Nowiny, Kolonia „Anielinki", zespól starej cegielni, Złota Karczma – ul. Mjr Słabego, Owczarnia (wieś – leśniczówka – folwark), Stogi, Nowy Port z Twierdzą Wisłoujście, Letnica, Przeróbka, Rudniki. Stanowi to 3 579 ha powierzchni (całe miasto - 26 508 ha). Na tym terenie znajdowały się 173 budynki mieszkalne wpisane do rejestru zabytków, z których 128 znajdowało się na terenie historycznego Śródmieścia Gdańska.

W 2006 r. i 2009 r. dokonano aktualizacji programu rewitalizacji. Na okres 2015-2023 wyznaczono sukcesywną realizację projektów i zadań inwestycyjnych na obszarach najlepiej przygotowanych i pozostałych obszarach przewidzianych do rewitalizacji, przygotowanie oceny realizacji programu i ew. jego rozszerzenie na kolejne obszary wyznaczone w Programie. Do tej pory zrealizowano już dwa spośród czterech zadań na obszarach wymagających podjęcia działań w pierwszej kolejności: rewitalizację Letnicy oraz rewitalizację Nowego Portu.

Obecnie trwają prace nad nowym Gminnym Programem Rewitalizacji.

Program Opieki jest zgodny z *Programem Rewitalizacji Obszarów Zdegradowanych w Gdańsku – Lokalny Program Rewitalizacji.*

5.1.4. Wieloletni Plan Przedsięwzięć Inwestycyjnych

Wykaz obiektów zabytkowych w Wieloletnim Planie Przedsięwzięć Inwestycyjnych – nowy WPF 2016-2023

Lp.	Nazwa projektu
Drogi i transport	
	Odtworzenia z 2015 r.
1.	ul. Stągiewna
Rewitalizacja i zabytki	
Przedsięwzięcia kontynuowane - rozpoczęte przed 2016r.	
2.	Konserwacja i renowacja Zespołu Reduty Napoleońskiej w ramach adaptacji umocnień Góry Gradowej w Gdańsku
Nowe przedsięwzięcia do realizacji 2016-2023	
3.	Rewitalizacja Biskupiej Górki i udostępnienie budynku dawnego schroniska młodzieżowego im. Paula Benekego

4.	Rewitalizacja na cele społeczne dawnego szpitala im. Kieturakisa, Zespołu Bożego Ciała i Sierocińca przy Sierocej
5.	Rozpoczęcie programu rewitalizacji Oruni, Modernizacja domu podmiejskiego z kuźnią - etap II
6.	Kontynuacja rewitalizacji Dolnego Miasta
7.	Wsparcie projektów rewitalizacyjnych Wrzeszcza i Oliwy
8.	Kontynuacja rewitalizacji Nowego Portu
9.	Hewelianum Etap II (rewaloryzacja Wozowni Artyleryjnej, Zespołu Reduty Napoleońskiej, Zespołu Bożego Ciała,
Rewaloryzacja przestrzeni i zieleni	
Nowe przedsięwzięcia do realizacji 2016-2023	
10.	Odnowienie nawierzchni Drogi Królewskiej
11.	Rewaloryzacja nawierzchni i infrastruktury ulic, w tym Placu Wałowego, Straganiarskiej, Szerokiej i Ogarnej
12.	Odnowienie Długiego Pobrzeża i rewaloryzacja Targu Rybnego
13.	Rewaloryzacja Parku Oruńskiego
14.	Przebudowa Skweru w kwartale ulic Szeroka, Grobla II, Szklary w Gdańsku
15.	Rewaloryzacja Parku Schopenhauera
16.	Rewaloryzacja Parku Oliwskiego
Edukacja i sport	
Przedsięwzięcia kontynuowane - rozpoczęte przed 2016 r.	
17.	Modernizacja HSW "Olivia"
Inne	
Przedsięwzięcia kontynuowane - rozpoczęte przed 2016 r.	
18.	Zagospodarowanie północnego cypla Wyspy Spichrzów w Gdańsku (PPP)

Program Opieki zgodny jest z *Wieloletnim Planem Przedsięwzięć Inwestycyjnych.*

5.1.5. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Planowanie przestrzenne jest podstawowym gminnym narzędziem ochrony i kształtowania przestrzeni. W miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego wskazane są zasady polityki ochronnej nakreślone w *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Gdańska.* W ten sposób po uchwaleniu planu miejscowego postanowienia *Studium* stają się obowiązującym przepisem gminnym.

Dla celów planowania przestrzennego obszar miasta został podzielony na 6 dużych jednostek urbanistycznych: Oliwa, Południe, Port, Śródmieście, Wrzeszcz, Zachód, one z kolei podzielone zostały na 28 mniejszych jednostek. W ramach tych jednostek są wykonywane miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego mniejszych, różnej wielkości obszarów. Zgodnie ze stanem na styczeń 2016 r. Gdańsk posiada 652 obowiązujące miejscowe plany, 3 plany zostały wyłożone do publicznego wglądu.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla Gdańska opracowuje Biuro Rozwoju Gdańska, które wypracowało jednolitą metodę opracowania dla wszystkich przygotowywanych planów.

Program Opieki uwzględnia zasady ochrony obszarów i obiektów zabytkowych przedstawione w miejscowych planach zagospodarowanie przestrzennego. Znajdują one odzwierciedlenie przede

wszystkim w punkcie 10 karty terenu zatytułowanym *Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego, zabytków, krajobrazu kulturowego oraz dóbr kultury współczesnej*". Ustalenia zawarte w tym punkcie dotyczą następujących zagadnień:

- stref ochrony dóbr kultury:
  - określenie rodzaju stref występujących na omawianym terenie;
- zasad kształtowania struktury przestrzennej, takich jak:
  - typ i charakter zabudowy, maksymalne parametry budynków, linie zabudowy, sposób uzupełniania fragmentów pierzei ulic, określenie rytmu zabudowy odtwarzanego odcinka, zasady kształtowania bryły i kompozycji fasad nowoprojektowanych budynków dopuszczalne podziały parcelacyjne i zasady wytyczania działek pod nową zabudowę, sposób zagospodarowania działki;
- zasad ochrony obiektów o wartościach kulturowych m.in.:
  - określenie zasad ochrony poszczególnych elementów chronionych (zachowanie w obiektach o wartości kulturowej historycznej substancji zabytkowej, zachowanie historycznej formy budynków i wystroju elewacji, stolarki okiennej i drzwiowej); określenie trybu i zakresu badań archeologicznych na terenie inwestycji).

Ponadto szczegółowe zasady dotyczące ochrony wartości kulturowych uwzględniają i regulują zapisy znajdujące się w pkt 6 - *Warunki urbanistyczne.*

5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego

REJESTR ZABYTKÓW

Rejestr zabytków znajdujących się na terenie województwa pomorskiego prowadzi Pomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Gdańsku (na podstawie art. 8 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Wpis do rejestru zabytku nieruchomego może nastąpić z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy (art. 9 ust. 1 w/w ustawy). Przedmiotowego wpisu dokonuje wojewódzki konserwator zabytków wydając decyzję administracyjną.

Do rejestru mogą być wpisane zabytki nieruchome (krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne ruralistyczne, zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa, dzieła budownictwa obronnego, obiekty techniki, cmentarze, parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji); zabytki ruchome (dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcje stanowiące zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje), numizmaty oraz pamiątki historyczne, wytwory techniki, instrumenty muzyczne, wytwory sztuki ludowej i rękodzieła oraz inne obiekty etnograficzne, przedmioty upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji); zabytki archeologiczne (pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyska), a także otoczenie zabytku wpisanego do rejestru oraz nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku (art. 9 ust. 2 w/w ustawy).

Na terenie miasta Gdańska zabytki objęte są ochroną konserwatorską na podstawie 389 decyzji o wpisie do rejestru zabytków; decyzje te obejmują razem 734 obiekty, 8 układów urbanistycznych, ruralistycznych i zespołów zabytkowej zabudowy.

Tabela I. Zabytki objęte wpisem do rejestru – nieruchome i archeologiczne (stan: styczeń 2016 r.)

zabytki	nieruchome		archeologiczne	
	ilość	%	ilość	%
ilość	734	99,7	2	0,3

Tabela II. Zabytki objęte wpisem do rejestru – obiekty ze wskazaniem rodzaju zabytku (stan: styczeń 2016 r.)

zabytki	rodzaje					
	założenia przestrzenne	zespoły sakralne	zespoły budownictwa obronnego	zabudowa użyteczności publicznej	dwory i zespoły dworsko-parkowe	parki i zieleń
ilość	7	44	83	74	26	15

zabytki	rodzaje					
	zabudowa zagrodowa	budynki gospodarcze	domy mieszkalne	budownictwo przemysłowe	cmentarze	inne
ilość	2	41	254	267	21	4

Pełny wykaz obiektów rejestrowych (stan styczeń 2016 r.) znajduje się w załączniku nr 1 do Programu Opieki.

EWIDENCJA ZABYTKÓW

Prezydent miasta prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu miasta. W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte: zabytki nieruchome wpisane do rejestru; inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków; a także inne zabytki nieruchome wyznaczone przez prezydenta miasta w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Ochronę zabytków objętych gminną ewidencją uwzględnia się w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Ewidencja ta jest też podstawą dla sporządzania programów opieki nad zabytkami przez gmin. Rozpoznanie zasobów, stanu zachowania obiektów zabytków pozwala na wskazanie zagrożeń oraz sposobów reagowania w celu ochrony i powstrzymania degradacji zewidencjonowanych zabytków oraz ich otoczenia.

W gminnej ewidencji zabytków miasta Gdańska znajduje się 7.298 obiektów (stan na 22.02.2016 r.). Została ona przyjęta Zarządzeniem Nr 693/14 Prezydenta Miasta Gdańska z dnia 26.05.2014 r. w sprawie założenia i prowadzenia gminnej ewidencji zabytków miasta Gdańska, następnie zmieniona zarządzeniami: Nr 1170/14 z dnia 19.08. 2014 r., Nr 1310/14 z dnia 19.09.2014 r., Nr 1542/14 z dnia 14.11.2014 r., Nr 7/15 z dnia 5.01.2015 r., Nr 351/15 z dnia 18.03.2015 r., Nr 518/15

z dnia 20.04.2015 r., Nr 832/15 z dnia 23.06.2015 r., Nr 1319/15 z dnia 8.09.2015 r., oraz 191/16 z dnia 22.02.2016 r. Ewidencja ta będzie na bieżąco aktualizowana.

POMNIKI HISTORII

Pomniki historii to miejsca, które ze względu na szczególną wartość i znaczenie dla kultury narodowej, z uwagi na swoją historię, klasę architektury oraz piękno otaczającego je krajobrazu zasługują na szczególną uwagę i ochronę.

Uznanie za pomnik historii zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru zabytków lub parku kulturowego następuje w drodze rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego (art. 15 ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Minister składa wniosek po zasięgnięciu opinii Rady Ochrony Zabytków (art. 15 ust. 2 w/w ustawy). W dniu 6 października 2005 r. Rada Ochrony Zabytków przy Ministrze Kultury przyjęła i zarekomendowała do stosowania „Kryteria i procedury uznawania obiektu za Pomnik Historii". Według przyjętych kryteriów Rada wydaje opinie o zgłaszanych wnioskach.

Lista Pomników Historii została zapoczątkowana w 1994 r. Obecnie liczy 58 zespołów i obiektów położonych na obszarze całego kraju.

Na terenie miasta status Pomnika Historii uzyskały dwa zespoły:

1. **Zespół zabytkowy „Gdańsk – miasto w zasięgu obwarowań XVII w."** – uznany za Pomnik Historii Zarządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 8 września 1994 r. (Monitor Polski Nr 50 z 1994 r., poz. 415).
   Granica obejmuje historyczne dzielnice Gdańska: Główne Miasto, Stare Miasto, Ołowiankę, Spichlerze, Długie Ogrody, Dolne Miasto, Stare Przedmieście, Biskupią Górkę, Nowe Ogrody i Grodzisko i przebiega ulicami: Wałową, Długą Groblą, Redutą Żbik do Opływu Motławy z włączeniem Opływu Motławy, ulicami Na Szańcach, Modrą, ponownie Na Szańcach, wzdłuż północnego ogrodzenia siedliska między ulicami Pustą, Wspólną i Na Szańcach; dalej ulicami: Pustą, Krótką, Olszyńską, Mostową, południowym brzegiem Opływu Motławy z włączeniem Opływu, przecina ul. Trakt św. Wojciecha (d. Jedności Robotniczej), tory kolejowe i biegnie ulicami: Stoczniowców, Al. Armii Krajowej, Pohulanka, Powstańców Warszawskich, Gen. Dąbrowskiego, 3 Maja, przecina tory kolejowe z włączeniem peronów Gdańsk Główny i Gdańsk SKM, do ul. Wałowej.
   Celem ochrony tego obszaru jest: „zachowanie, ze względu na wartości historyczne, przestrzenne, architektoniczne oraz wartości niematerialne, XVII-wiecznego zespołu miejskiego Gdańska".
2. **„Pole Bitwy na Westerplatte"** – uznane za Pomnik Historii Rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 sierpnia 2003 r. (Dz. U. Nr 148 z 2003 r., poz. 1448).
   Wpisem został objęty obszar dawnej Wojskowej Składnicy Tranzytowej na Półwyspie Westerplatte wraz z obiektami: wartownią nr 1, wartownią nr 3, koszarami-wartownią nr 6, placówką „Fort", placówką „Elektrownia", placówką kpr. Szamlewskiego, bunkrem i wieżą obserwacyjną.
   Celem ochrony jego jest: „zachowanie unikatowych wartości historycznych, przestrzennych, materialnych i niematerialnych symbolizujących heroizm i waleczność żołnierza polskiego w okresie II wojny światowej – największej z wojen XX wieku".

LISTA ŚWIATOWEGO DZIEDZICTWA KULTURALNEGO I NATURALNEGO UNESCO PAMIĘĆ ŚWIATA

Lista Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego UNESCO *Pamięć Świata* istnieje od 1997 r. Obejmuje najcenniejsze dla rozwoju świata dokumenty i wydawnictwa. W 2002 r. na listę tę wpisano tablice z 21 postulatami powstałymi podczas strajku w Stoczni Gdańskiej w sierpniu 1980 roku.

ZESPOŁY URBANISTYCZNE I RURALISTYCZNE

Na terenie Gdańska znajduje się 7 zespołów zabytkowej zabudowy wpisanych do rejestru zabytków:

- układ urbanistyczny miasta Gdańska w obrębie nowożytnych fortyfikacji (nr w rej. zab.: 15);
- układ urbanistyczny Starej Oliwy wraz z zespołem Potoku Oliwskiego: zespół klasztoru cystersów, zespoły dworów przy ul. Polanki, zespoły zorganizowanej zieleni, zespoły ulic o tradycjach średniowiecznych, zespół nadmorskiej wsi rybackiej Jelitkowo, kompleks architektoniczno-przestrzenny i krajobrazowy nad Potokiem Oliwskim (nr w rej. zab.: 850);
- kolonia domów robotniczych Fundacji dr Abbega przy Politechnice Gdańskiej; Bracka; Olszewskiego; Puszkina, I Własna Strzecha (nr w rej. zab.: 961);
- zespół zabudowy ul. Jaśkowej Doliny: zabudowa willowa z przyległymi parkami oraz zabudowa czynszowa ulic: Jaśkowa Dolina, Pawłowskiego, Romera, Akacjowa , Na Wzgórzu (nr w rej. zab.: 970);
- osiedle domków robotniczych Fundacji dr Abegga, ul. Miedziana, Grunwaldzka, Czarna (nr w rej. zab.: 985);
- układ urbanistyczny osady portowej w Nowym Porcie (nr w rej. zab.: 1013);
- układ ruralistyczny przedmieścia Gdańsk – Święty Wojciech (nr w rej. zab.: 1119);

Wielowiekowy rozwój przestrzenny Gdańska sprawił, że na terenie współczesnego miasta, oprócz historycznych dzielnic średniowiecznego Gdańska, znalazło się wiele niegdyś samodzielnych jednostek osadniczych. Ukształtowane w XIX i XX w. przedmieścia Gdańska – stanowią dzisiaj obok Śródmieścia zabytkowe zespoły urbanistyczne, a wchłonięte przez miasto średniowieczne osady wiejskie - są chronione dzięki wpisowi do rejestru zabytków oraz dzięki zapisom w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego jako zabytkowe zespoły ruralistyczne.

Zabytkowe zespoły urbanistyczne, pomimo zniszczeń wojennych i późniejszych znacznych przekształceń, mimo błędnych decyzji lokalizacyjnych oraz zaniedbań remontowych budynków, zachowały latami kształtowaną latami lokalną specyfikę i stanowią dużą wartość kulturową miasta – na terenie miasta można ich wytypować, włącznie z obiektami rejestrowymi, około 20.

Zespoły urbanistycznie nie wpisane do rejestru zabytków:

lp.	zespół urbanistyczny	lokalizacja	typ zabudowy	czas powstania
1.	Siedlce, Emaus i Krzyżowniki	wzdłuż ul. Kartuskiej oraz tereny położone na północ od niej, na stokach wzgórz morenowych,	zabudowa mieszkaniowa, wielo- i jednorodzinna z dużą ilością zieleni.	modernizm lata 30-te XX w.
2.	Suchanino	jednorodne osiedle mieszkaniowe na szczycie morenowym pomiędzy ulicami: Otwartą, Schuberta i Wagnera.	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	modernizm lata 30-te XX w.
3.	Stary Chełm	rejon ulic Worcella, Odrzańskiej, Łużyckiej, Lotników Polskich i sąsiednich	zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna	modernizm lata 30-te XX w.

4.	Diabełkowo	ulice Wileńska i Grodzieńska	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	modernizm lata 30-te XX w.
5.	zespół zabudowy Wielkiej Alei	zespół parków pocmentarnych po obu stronach Alei Zwycięstwa. Zabudowa pomiędzy ulicami Traugutta, Dębinki, Kopernika i Chodowieckiego, na zachód od Al. Zwycięstwa.	zabudowa mieszkaniowa jedno- i wielorodzinna, zabudowa usługowa wraz z zespołem parków pocmentarnych	założenie układu kon. XVIII w., eklektyzm, modernizm, 2 poł. XIX w. i pocz. XX w.
6.	Wrzeszcz Dolny	pomiędzy terenami kolejowymi na wschodzie, zachodzie i południu, a ulicami Hynka, Krzemienieckiej, Lwowską i Baczyńskiego na północy	zabudowa mieszkaniowa jedno- i wielorodzinna, zabudowa usługowa	eklektyzm, modernizm, 2 poł. XIX i pocz. XX w.
7.	Wrzeszcz Górny	zabudowa pomiędzy torami kolejowymi, a skrajem lasów Wysoczyzny Morenowej	zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna	eklektyzm, XIX/XX w.
8.	Letnica	pomiędzy ulicami Uczniowską i Marynarki Polskiej a wysypiskiem popiołów EC II	układ urbanistyczny dzielnicy przedmiejskiej z mieszaną zabudową mieszkaniową i rzemieślniczą	pocz. oraz lata 30-te XX w.
9.	Olszynka	po wschodniej stronie Motławy: na północ od linii kolejowej, do ul. Zawodzie. Po zachodniej stronie Motławy: na północ od ul. Wschodniej i wschód od średnicowej linii kolejowej.	układ urbanistyczny dzielnicy przedmiejskiej z zabudową jednorodzinną i ogrodami	lata 20-te i 30-te XX w.
10.	Rudniki (Knipawa)	zespół zabudowy ulic Miałki Szlak, Tarniny, Sitowie, Gdańskiego Kolejarza.	układ urbanistyczny dzielnicy przedmiejskiej zabudową jednorodzinną i ogrodami	lata 30-te XX w.
11.	Orunia i Stare Szkoty	pomiędzy krawędzią wysoczyzny morenowej na zachodzie, a ciągiem ulic Przy Torze – Żuławska. Południową granicę stanowi ul. Starogardzka.	układ urbanistyczny dzielnicy przedmiejskiej z mieszaną zabudową mieszkaniową i rzemieślniczą i przemysłową	początki układu XV w., zabudowa XIX i pocz. XX w.
12.	Strzyża Górna	pomiędzy ulicami Chopina, M. Gomółki, Arciszewskiego, Słowackiego i Grunwaldzką (łącznie z terenem jednostki wojskowej).	zabudowa mieszkaniowa, wielo- i jednorodzinna	modernizm lata 20-te i 30-te XX w.
13.	Oliwa Dolna	pomiędzy ulicami Bora Komorowskiego, Chłopska, potokiem Oliwskim i średnicową linią kolejową.	zabudowa mieszkaniowa, wielo- i jednorodzinna	modernizm lata 20-te i 30-te XX w.

14.	Oliwa Gospódka	Rejon ul. Czyżewskiego, Grunwaldzkiej i Pomorskiej	zabudowa mieszkaniowa jedno i wielorodzinna	XIX/XX w. i 1 poł. XX w.
15.	Polanki	pomiędzy ul. Polanki, a ul. Wita Stwosza, na południe od ul. Derdowskiego	zabudowa mieszkaniowa jedno i wielorodzinna oraz współczesna wielorodzinna	XIX/XX w. i 1 poł. XX w.
16.	Oliwa ul. Świerkowa	fragment Starej Oliwy przy ul. Świerkowej nie wpisany do rejestru zabytków	zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna	XIX/XX w. i XX w
17.	Przymorze Osiedle Arkońska	pomiędzy ul. Słupską i Szczecińską	zabudowa jednorodzinna i małe domy mieszkalne	osiedle społeczne z lat 30-tych XX w.
18.	Młyniska	rejon ul. Okrąg, Twarda, Chwaszczyńska	zabudowa wielorodzinna	lata 20-te i 30-te XX w.
19.	Śródmieście ul. Robotnicza	rejon ul. Robotniczej nie wpisany do rejestru zabytków	zabudowa wielorodzinna	XIX/XX w.
20.	Śródmieście ul. Wałowa	rejon na północ od ul. Wałowej, nie wpisany do rejestru zabytków	zabudowa wielorodzinna i usługowo - przemysłowa	XIX/XX w. oraz lata 20-te i 30-te XX w.
21.	Przeróbka	rejon ulic Siennickiej i Pastoriusza	zabudowa wielorodzinna i osiedle społeczne (ul. Pastoriusza)	pocz. i lata 30-te XX w.

Gorzej pod względem stanu zachowania przedstawia się sytuacja historycznych zespołów ruralistycznych, mimo, że ich liczba w mieście sięga 21.

lp.	**obszar**	**granice**	**typ zabudowy**
1.	Ujeścisko	centrum wsi owalnicowej pomiędzy ulicami: Kielecką, Lubelską, Warszawską oraz ulica Cedrowa	wolnostojąca zabudowa jednorodzinna – nieliczne budynki o wartościach kulturowych pochodzące z przełomu XIX i XX wieku, zachowane relikty układu ruralistycznego wsi wokół stawu
2.	Szadółki	centrum wsi z placem centralnym i ulicami Lubowidzką, Goszyńską i Jabłoniową	zabudowa siedliskowa i jednorodzinna wolnostojąca – nieliczne budynki o wartościach kulturowych z przełomu XIX i XX wieku zachowany układ ruralistyczny wsi wokół placu.
3.	Łostowice	wieś ulicowa z reliktami dworu. Wzdłuż ulic: Świętokrzyskiej, Niepołomickiej i Przebiśniegowej	zabudowa siedliskowa i jednorodzinna wolnostojąca – nieliczne budynki o wartościach kulturowych z przełomu XIX i XX wieku. Relikty zachowanego układu ruralistycznego wsi wzdłuż ul. Świętokrzyskiej oraz relikty folwarku z resztkami parku i stawem przy ul. Przebiśniegowej i Niepołomickiej.
4.	Kiełpino Górne	wieś ulicowa z dworem wzdłuż ulicy Goplańskiej	zabudowa siedliskowa i jednorodzinna wolnostojąca z XIX i XX wieku, zachowany układ ruralistyczny wzdłuż ul. Goplańskiej wraz z XVIII wiecznym dworem.
5.	Nowiec – Brętowo – Matemblewo	wieś wielodrożna rozłożona wzdłuż ulic: Potokowej,	zabudowa siedliskowa, jednorodzinna wolnostojąca. Nieliczne budynki o wartościach

		Kiełpińskiej, Dolne Młyny i Matemblewskiej	kulturowych. Układ ruralistyczny wsi bardzo słabo czytelny.
6.	Świbno	wieś rybacka położona wzdłuż wału Przekopu Wisły oraz wzdłuż ul. Boguckiego i Świbnieńskiej	zachowana zabudowa siedliskowa o dużej wartości kulturowej z przełomu XIX i XX wieku, wybudowana na wale przeciwpowodziowym Przekopu Wisły. Zachowany układ ruralistyczny wzdłuż wału Przekopu Wisły. Wzdłuż ul. Boguckiego nieliczne budynki o wartościach kulturowych układ ruralistyczny w tej części w znacznej części przekształcony.
7.	Sobieszewo	wieś rybacka – wielodrożna i osiedle letniskowe pomiędzy Martwą Wisłą a lasem nadbrzeżnym.	częściowo zachowana zabudowa siedliskowa oraz budynki o charakterze małomiasteczkowym i kuracyjnym o wartościach kulturowych z XIX i XX wieku. Zachowany układ ruralistyczny.
8.	Przegalina (łącznie z Sobieszewską Pastwą)	wieś położona na polderze, wzdłuż wału Wisły.	zachowana zabudowa siedliskowa o dużej wartości kulturowej z końca XVIII, XIX i XX wieku. Zachowany układ ruralistyczny wzdłuż wału Wisły. Rozproszone, typowe dla Żuław zabudowania wsi Sobieszewska Pastwa
9.	Górki Wschodnie	wieś rybacka położona wzdłuż brzegu Wisły	zachowana zabudowa siedliskowa o dużej wartości kulturowej z XIX i XX wieku. Zachowany układ ruralistyczny wzdłuż Wisły.
10.	Górki Zachodnie	wielodrożna wieś rybacka położona wzdłuż brzegu Martwej Wisły.	zachowana zabudowa siedliskowa o dużej wartości kulturowej z XIX i XX wieku. Zachowany układ urbanistyczny wzdłuż Wisły.
11.	Krakowiec	osada rzemieślniczo – rybacka położona przy przeprawie przez Wisłę	zachowane relikty zabudowy z początku XX wieku oraz układ ruralistyczny osady.
12.	Stogi	wieś rolniczo –rybacka położona wzdłuż drogi na Mierzeję Wiślaną przekształcająca się od końca XIX wieku w osiedle podmiejskie. Położone wzdłuż ulic Tamka, Falck Polonusa, Jodłowej i Sówki.	zachowana nieliczna zabudowa siedliskowa oraz budynki o charakterze podmiejskim i o wartościach kulturowych z początku XX wieku oraz modernistyczne osiedla z lat trzydziestych. Układ ruralistyczny słabo czytelny.
13.	Przeróbka	wieś rolniczo –rybacka położona wzdłuż drogi na Mierzeję Wiślaną w rejonie przeprawy przez Wisłę, przekształcająca się od końca XIX wieku w osiedle przyzakładowe. Położona wzdłuż ulic Siennej i Bajki.	zachowana nieliczna zabudowa siedliskowa oraz budynki o charakterze podmiejskim i z początku XX wieku o wartościach kulturowych. W miarę czytelny układ ruralistyczny.
14.	Lipce	wsie ulicówki położone wzdłuż Kanału Raduni i Traktu Św. Wojciecha.	zachowana zabudowa siedliskowa o dużej wartości kulturowej z XIX i XX wieku. Zachowany układ ruralistyczny.
15.	Maćkowy	wieś ulicówka położona wzdłuż ul. Przemian.	zachowany czytelny układ urbanistyczny. Zabudowa przeważnie współczesna lub

			przedwojenna w bardzo złym stanie technicznym. Relikty założenia folwarcznego.
16.	Osowa	wielodrożna wieś położona na brzegu jeziora Osowskiego, wzdłuż ulic Otomińskiej i Kielnieńskiej	częściowo zachowany układ ruralistyczny, nieliczna zabudowa siedliskowa z przełomu XIX i XX wieku.
17.	Owczarnia	zabudowa folwarczna przy ulicach Owczarnia i Meteorytowa.	zachowany układ ruralistyczny z niewielką ilością zabudowy z początków XX wieku.
18.	Matarnia	wieś ulicówka folwarczna położona wzdłuż ulic Jesiennej i Agrarnej	zachowany układ przestrzenny. Nieliczne zachowane budynki z pocz. XX wieku
19.	Kokoszki	wieś ulicówka wzdłuż ul. Stokłosy	częściowo zachowany układ ruralistyczny oraz relikty zabudowy, częściowo zachowany zespół dworsko-parkowy
20.	Św. Wojciech	rozproszona zabudowa wsi na wzgórzach – nie objęta wpisem do rejestru zabytków, przy ul. Batalionów Chłopskich, Po Schodkach, Stromej i Rzecznej.	zachowana zabudowa siedliskowa z XIX/XX wieku. Czytelny układ ruralistyczny.
21.	Brzeźno	wieś rybacka położona wzdłuż brzegu Zatoki Gdańskiej pomiędzy ulicami Brzeźnieńską, Południową, Kazimierza Pułaskiego i Łamaną	zachowana zabudowa siedliskowa o dużej wartości kulturowej z przełomu XIX/XX w. w znacznej części w złym stanie, układ ruralistyczny

Obszary dawnych wsi podlegają, szczególnie w ciągu ostatnich lat, silnej ekspansji inwestycyjnej. Część z nich nie się zachowała, zaś niektóre nadal są czytelne w krajobrazie miejskim. Przekształcenia historycznej architektury w zabytkowych zespołach są obecnie najważniejszym problemem konserwatorskim. Mogą jej zapobiec odpowiednie zapisy w nowopowstających miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Poziom rozpoznania historycznych zespołów urbanistycznych i ruralistycznych jest niezadawalający. Istnieją opracowania historyczno-urbanistyczne dotyczące tylko najważniejszych zespołów urbanistycznych. Zespoły ruralistyczne z reguły nie posiadają dokumentacji konserwatorskich. Ten stan winien być zmieniony, bowiem rozpoznanie obiektu, jego struktury przestrzennej i historycznego procesu rozwoju stanowi podstawę właściwej ochrony. Pozwala również na wyodrębnienie i kontynuowanie w dalszym rozwoju indywidualnych cech każdego zespołu.

Niezadowalający stan zabytkowych zespołów urbanistycznych i ruralistycznych powinien poprawić opracowywany obecnie Gminny Program Rewitalizacji.

DZIEŁA ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA

Obiekty sakralne

A. Świątynie średniowieczne

Do najcenniejszych budowli sakralnych występujących na terenie miasta należą świątynie z okresu średniowiecza. Wśród gdańskich kościołów gotyckich znajdują się zarówno okazałe kościoły

parafialne jak i mniejsze świątynie pełniące pierwotnie funkcje kościołów przyszpitalnych. Znaczącą grupą są w Gdańsku również zespoły klasztorne, wśród których w pierwszej kolejności należy wskazać pocysterski zespół klasztorny w Oliwie i zespół franciszkański na Starym Przedmieściu. Nieliczną grupę stanowią dawne wiejskie kościoły parafialne, których otoczenie wchłonął rozrastający się organizm miejski.

Średniowieczne fary miejskie:

- zespół kościoła parafialnego pw. Wniebowzięcia NMP: kościół pw. Wniebowzięcia NMP (Bazylika Mariacka), brama cmentarna, 3 plebanie, ul. Podkramarska 5, ul. Chlebnicka, ul. Plebania 7-9 (nr w rej. zab.: 124);
- zespół kościoła parafialnego pw. św. Piotra i Pawła (kościół pw. św. Apostołów Piotra i Pawła, mur cmentarny, dwie bramy), ul. Żabi Kruk 3 (nr w rej. zab.: 215);
- kościół pw. św. Katarzyny, ul. Profesorska 3 (nr w rej. zab.: 417);
- kościół pw. św. Bartłomieja wraz z terenem i murem kościelnym, ul. Zaułek Św. Bartłomieja 1 (nr w rej. zab.: 427);
- kościół pw. św. Jana, ul. Świętojańska 50 (nr w rej. zab.: 442);
- kościół parafialny pw. św. Barbary, ul. Długie Ogrody 19 (nr w rej. zab.: 1446).

Kościoły i zespoły klasztorne:

- zespół pocystersko-katedralny: kościół pw. Trójcy Świętej (Katedra Oliwska); klasztor i mur klasztorny; kaplica NMP; szafarnia; Dom Bramny (Dom Zarazy); Stary i Nowy Pałac Opatów; spichlerz opacki, stajnia-wozownia; palmiarnia; park opacki, ul. Cystersów 15 (nr w rej. zab.: 64);
- kościół klasztorny i parafialny pw. św. Mikołaja, ul. Świętojańska 72 (nr w rej. zab.: 70);
- zespół dawnego klasztoru brygidek (kościół pw. św. Brygidy, mur klasztorny), ul. Brygidki; (nr w rej. zab.: 440);
- zespół klasztoru franciszkańskiego (kościół pw. Trójcy Świętej, klasztor, teren klasztoru, dom galeriowy), ul. Toruńska 1 i Trójcy Świętej 4 (nr w rej. zab.:133);
- zespół dawnego klasztoru karmelitów (brama, klasztor, kościół rektorski pw. św. Józefa), ul. Elżbietańska 9/10 (nr w rej. zab.: 771);

Kościoły i kaplice szpitalne:

- zespół dawnego szpitala pw. Bożego Ciała (kościół pw. Bożego Ciała, plebania, 4 domy mieszkalne, teren dawnego cmentarza szpitalnego), ul. 3 Maja 21 a,b,c,d (nr w rej. zab.: 65);
- zespół dawnego szpitala pw. Ducha Świętego (szpital, prezbiterium i fasada kościoła szpitalnego pw. Ducha Świętego), ul. U Furty 3 (nr w rej. zab.: 464);
- zespół kościoła i dawnego szpitala pw. św. Elżbiety (kościół, szpital - obecnie klasztor), ul. Elżbietańska (nr w rej. zab.: 545);
- kościół poszpitalny - ob. rektorski kapucynów pw. św. Jakuba, ul. Łagiewniki 63 (nr w rej. zab.: 777).

Kościoły wiejskie:

- kościół parafialny pw. św. Walentego, ul. Jesienna 11 (nr w rej. zab.: 255);
- kościół filialny pw. św. Jakuba, ul. Cystersów 490.
- zespół kościoła parafialnego pw. św. Wojciecha (kościół pw. św. Wojciecha, plebania, kapliczka przy kościele), Trakt św. Wojciecha 440 (nr w rej. zab.: 690).

B. Świątynie barokowe:

Okres nowożytny nie przysporzył miastu zbyt wielu świątyń, dwie najbardziej znaczące to Kaplica Królewska - fundacji Jana III Sobieskiego i prymasa Olszowskiego oraz kościół pojezuicki w Starych Szkotach.

- Kaplica Królewska - kościół pw. Ducha Świętego, ul. Św. Ducha (nr w rej. zab.: 418);
- zespół kościoła parafialnego pw. św. Ignacego Loyoli (kościół, plebania, dzwonnica), ul. Brzegi (nr w rej. zab.: 544);
- wieża kościoła pw. Zbawiciela, ul. Zaroślak (nr w rej. zab.: 558).

C. Świątynie z XIX w. i 1 poł. XX w.

Wśród licznych świątyń powstałych w XIX i XX w. jedynie 8 objęto wpisem do rejestru zabytków, jest wśród nich jest dawny zbór mennonitów i synagoga.

- kościół parafialny pw. św. Jana Bosco, ul. Gościnna 15 (nr w rej. zab.: 717);
- dawny kościół mennonitów - ob. Zjednoczony Kościół Ewangeliczny, ul. Menonitów 2a (nr w rej. zab.: 773);
- zespół kościoła parafialnego p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa wraz z plebanią i ogrodem, ul. Zator Przytockiego (nr w rej. zab.: 1017);
- zespół kościoła parafialnego pw. św. Franciszka z Asyżu z plebanią i budynkiem gospodarczym, ul. Kartuska 186 (nr w rej. zab.: 1062);
- Morski Kościół Misyjny OO Franciszkanów Reformatów pw. Niepokalanego Serca Maryi, ul. Oliwska 2 (nr w rej. zab.: 1092);
- kościół parafialny pw. św. Jadwigi wraz z domem parafialnym; plebanią, budynkiem gospodarczym, ul. Ks. Góreckiego 17/18 (nr w rej. zab.: 1093);
- synagoga, ul. Partyzantów 7 (nr w rej. zab.: 1142);
- zespół ewangelickiego Kościoła Chrystusa w Nowych Szkotach - ob. parafialnego pw. św. Andrzeja Boboli wraz z pastorówką ob. Domem Zakonnym OO Jezuitów przy parafii św. Krzyża w Gdańsku-Wrzeszczu, ul. Mickiewicza 11 (nr w rej. zab.: 1708);
- kaplica szpitalna, ul. Nowe Ogrody 1-6 (nr w rej. zab.: 1881);
- kościół parafialny p.w. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny, ul. Łąkowa 34 A (nr w rej. zab.: 1917).

Zdecydowana większość gdańskich obiektów sakralnych wykorzystywana jest do celów kultowych, wyjątek stanowi wieża d. kościoła Zbawiciela przy ul. Zaroślak (obecnie nieużytkowana), poszpitalny kościół pw. Świętego Ducha przy ul. U Furty (sala gimnastyczna SP na 50) i kaplica szpitalna przy ul. Nowe Ogrody 1-6. Synagoga we Wrzeszczu pełni funkcję domu modlitwy. Parafie i gminy wyznaniowe, jako właściciele obiektów zabytkowych, należycie sprawują opiekę nad powierzonym im dziedzictwem. Współpraca środowisk kościelnych, w tym diecezjalnego konserwatora zabytków, z urzędem konserwatorskim, samorządem gminnym i instytucjami zajmującymi się ochroną zabytków przebiega poprawnie. Dalsze działania winny zmierzać do poszerzenia wiedzy o zasobach, o podstawowych zasadach sprawowania nad nimi opieki, a także o możliwościach pozyskiwania na te cele dodatkowych środków finansowych.

Nadal istotnym problemem jest nienależyty stan zabezpieczenia obiektów przed pożarem, kradzieżą i zniszczeniem. Kościoły stanowią tuż po muzeach grupę obiektów, w których zgromadzono znaczną ilość cennych ruchomych zabytków sztuki, stanowiących wyposażenie kościoła bądź przedmioty związane z liturgią.

Obiekty rezydencjonalne

Gdańskie dwory i pałace to w większości patrycjuszowskie siedziby podmiejskie. Do czasów obecnych zachowały się dwa większe skupiska rezydencji w dzielnicy Oliwie, wzdłuż obecnej ul. Polanki oraz Potoku Oliwskiego. Pozostałe zespoły zlokalizowane są m. innymi we Wrzeszczu, Oruni, Dolnym Mieście, Olszynce, Pieckach, Krzyżownikach. Do zasobów rezydencjonalnych Gdańska należą również rolnicze majątki szlacheckie położone w okolicznych wsiach, wchłoniętych obecnie w obręb rozwijającego się przestrzennie miasta (np. Kiełpino, Zakoniczyn, Szadółki). Zespoły rezydencjonalne stanowiły pierwotnie rozległe obszarowo oraz wielofunkcyjne kompleksy, pełniące funkcje mieszkalno-reprezentacyjne, rekreacyjne oraz rolniczo-przemysłowe. Zdecydowana większość gdańskich zespołów została wpisana do rejestru zabytków nieruchomych i jest objęta opieką prawną.

Obiekty rezydencjonalne wpisane do rejestru zabytków:

- dwór, ul. Opacka 12 (nr w rej. zab.: 13),
- zespół dworsko-parkowy (dwór, park), ul. Polanki 122 (nr w rej. zab.: 16),
- zespół dworsko-parkowy (dwór, park, pawilon ogrodowy), ul. Polanki 125 (nr w rej. zab.: 17),
- dwór, ul. Bytowska 4 (nr w rej. zab.: 78),
- dwór (IV), ul. Polanki 119 (nr w rej. zab.: 491),
- dwór, ul. Kieturakisa 1 (nr w rej. zab.: 560),
- zespół dworski - tzw. Dwór V (Anielski Dwór) (budynek południowy i północny), ul. Polanki 117 (nr w rej. zab.: 715),
- dwór, ul. Bytowska 1 (nr w rej. zab.: 716),
- zespół dworsko-parkowy (dwór, park lodownia, dwa budynki gospodarcze), ul. Nowiny 2 (nr w rej. zab.: 718),
- zespół dworski - tzw. Dwór II (Quellbrunn) (budynek główny, oficyna wschodnia, budynek zachodni, dwa budynki gospodarcze, kaplica cmentarna), ul. Polanki 124 (nr w rej. zab.: 757),
- dwór , ul. Olszyńska 37 (nr w rej. zab.: 767),
- Dwór Królewskiej Doliny, ul. Do Studzienki 36 (nr w rej. zab.: 768),
- zespół dworsko-parkowy - tzw. Studzienka lub Dwór Święty Zdrój (dwór, stajnia, budynek gospodarczy, założenie ogrodowe z grotą ,ławką i kolumną), ul. Traugutta 94 (nr w rej. zab.: 769),
- dwór "Młyniska", ul. Kliniczna 13 (nr w rej. zab.: 770),
- dwór - d. Pałac Ślubów, Grunwaldzka 5 (nr w rej. zab.: 775),
- dwór "Srebrniki", Srebrniki 1 (nr w rej. zab.: 776),
- zespół dworsko-parkowy (pawilon ogrodowy, relikty Dworu Przymorze - piwnice średniowieczne; park z ogrodem) w granicach zaznaczonych na załączniku graficznym do decyzji nr 879, ul. Pomorska 68 (nr w rej. zab.: 778),
- zespół dworsko-parkowy (dwór, park), ul. Goplańska 31-32 (nr w rej. zab.: 841),
- zespół parkowo-ogrodowy w granicach zaznaczonych na załączniku graficznym do decyzji, ul. Myśliwska 40 (nr w rej. zab.: 984),
- zespół dworsko-parkowy (dwór, park), ul. Jaśkowa Dolina 17 (nr w rej. zab.: 990),
- zespół dworsko-parkowy "Ludolphine" (dwór, oficyna dworu; dwa budynki gospodarcze; piwniczka; park), ul. Czyżewskiego 29 (nr w rej. zab.: 997),
- zespół dworsko-parkowy (dwór, park, altana), ul. Piecewska 27 (nr w rej. zab.: 1015),

- zespół dworu Ferberów (1. zespół dworsko-ogrodowy; 2. zespół zajazdu "Pod trzema świńskimi głowami" z parkiem; 3. zespół folwarczny), Trakt św. Wojciecha 293, 292, 294, 320 (nr w rej. zab.: 1050),
- zespół dworsko-parkowy (dwór; park; chlewnia; obora), ul. Agrarna 2 (nr w rej. zab.: 1053),
- zespół dworsko-parkowy "Kuźniczki" (dwór, park),ul. Wajdeloty 12/13 (nr w rej. zab.: 1109),
- dwór, ul. Leczkowa 21 (nr w rej. zab.: 1429).

Obiekty rezydencjonalne nie wpisane do rejestru zabytków:

- Jasień – zespół dworsko-parkowy (Gut Nenkau) ul. Zwierzyniecka 6,
- Kokoszki – zespół dworsko-parkowy (Gut Kokoschken), ul. Stokłosy 32,
- Oliwa – dwór z reliktami parku, ul. Kwietna 29,
- Rębowo – zespół dworsko-parkowy (Gut Rambau), Jabłoniowa 47,
- Śródmieście - fragment ogrodzenia Pałacu Mniszków, ul. Długie Ogrody 23
- Wyspa Sobieszewska – zespół dworsko-parkowy Kronenhof, ul. Kwiatowa 18.

Z uwagi na intensywny rozwój przestrzenny miasta niektóre zespoły rezydencjonalne oraz ich otoczenie ulegają znacznym przekształceniom (duża presja inwestycyjna, zagęszczenie zabudowy, wprowadzanie funkcji oraz form architektonicznych o charakterze miejskim). Jednym z podstawowych problemów jest utrata integralności przestrzenno-funkcjonalnej zespołów: wtórny podział parcelacyjny, zróżnicowana forma własności oraz nowe, różnorodne sposoby użytkowania. Drugim równie poważnym problemem jest nieodpowiednia funkcja niektórych rezydencji oraz związana z nią adaptacja (np. zaadaptowany na mieszkania komunalne dwór w Oliwie przy ul. Bytowskiej 1) lub brak użytkownika. W ich wyniku obiekty tracą swoje walory zabytkowe (szczególnie we wnętrzach). W szczególnie trudnej sytuacji znajdują się zabudowania gospodarcze wielu zespołów, które wciąż są niedoceniane, a znalezienie dla nich nowej, nie rolniczej funkcji jest szczególnie trudne (dwór w Szadółkach). Obiekty te często ulegają degradacji i w konsekwencji są rozbierane.

Jednym z podstawowych kierunków ochrony zespołów rezydencjonalnych winno być zachowanie integralności przestrzennej ocalałych elementów kompozycyjnych tych zespołów oraz ograniczenie w ich obrębie naporu inwestycyjnego. Cele te mogą być osiągnięte poprzez odpowiednie zapisy w planach zagospodarowania przestrzennego. Istotne jest również stworzenie korzystnych dla zabytków, a także ich właścicieli, warunków prawno-finansowych oraz skuteczne egzekwowanie zobowiązań właścicieli takich nieruchomości.

Dla skutecznej opieki nad zabytkami ważne jest również stworzenie programów edukacyjnych skierowanych do mieszkańców miasta, które pomogą im dostrzec walory nie tylko okazałych, ale i skromniejszych zespołów rezydencjonalnych, występujących częstokroć w sąsiedztwie ich domów.

Obiekty użyteczności publicznej

Najstarsze i najcenniejsze miejskie budowle publiczne zlokalizowane są przy najbardziej reprezentacyjnym ciągu ulic zwanym Drogą Królewską *(via regia)*. Należą do nich Ratusz Głównego Miasta, Dwór Artusa i Dwór Bractwa św. Jerzego. Ponadto poza terenem Głównego Miasta do niezwykle cennych należy Ratusz Starego Miasta.

Epoki późniejsze, a szczególnie wiek XIX i początek XX, pozostawiły w mieście dużą grupę gmachów użyteczności publicznej powstających na potrzeby rozrastającego się organizmu miejskiego. Architektura tego czasu często odwoływała się do epok wcześniejszych, szczególnie faworyzowany był

renesans północny i style średniowieczne. Do znaczących budowli tego typu należą: zespół Szkoły Technicznej, zespół Komendantury Garnizonu, zespół Dworca Głównego, zespół Prezydium Policji, dawny Bank Rzeszy przy ul. Okopowej, a także siedziba Biblioteki Miejskiej, czy Szkoły Realnej św. Piotra i Pawła. Na uwagę zasługuje również rzadki już przykład architektury kuracyjnej charakterystycznej dla dzielnic nadmorskich - zespół Domu Zdrojowego w Gdańsku-Brzeźnie.

Obiekty użyteczności publicznej wpisane do rejestru zabytków:

- Ratusz Głównego Miasta, ul. Długa 46/47 (nr w rej. zab.: 119),
- Ratusz Staromiejski, ul. Korzenna 33/35 (nr w rej. zab.: 412),
- Dwór Bractwa Św. Jerzego - tzw. Strzelnica, Targ Węglowy 27 (nr w rej. zab.: 413),
- zespół Dworu Artusa (Dwór Artusa z wystrojem i wyposażeniem; kamienica- Nowy Dom Ławy, tzw. Sień Gdańska oraz kamienica -Stary Dom Ławy), ul. Długi Targ 43 (nr w rej. zab.: 415),
- zespół przytułku dla sierot i starców (budynek główny i boczny), ul. Sieroca 6 (nr w rej. zab.: 433),
- dawny sierociniec - portal i kamieniarka szczytu, ul. Wały Jagiellońskie 38 (nr w rej. zab.: 434),
- Poczta Polska, Plac Obrońców Poczty Polskiej 1/2 (nr w rej. zab.: 422),
- zespół Komendantury Garnizonu Pruskiego - ob. Nowy Ratusz (budynek główny, stajnia, mur ceglany, park), ul. Wały Jagiellońskie 1 (nr w rej. zab.: 600),
- zespół Dworca Głównego (budynek kas kolei elektrycznych, przychodnia lekarska, hotel, poczta, magazyn, budynek socjalny), Podwale Grodzkie 1 (nr w rej. zab.: 963),
- budynek Sądu Wojewódzkiego, ul. Nowe Ogrody 30-34 (nr w rej. zab.: 1058),
- budynek Komisariatu Generalnego Rzeczypospolitej, ul. Nowe Ogrody 27 (nr w rej. zab.: 1060),
- budynek Dyrekcji Kolei – ob. Dyrekcja Okręgowa Kolei Państwowych, ul. Dyrekcyjna 2/4 (nr w rej. zab.: 1211),
- d. Bank Rzeszy – ob. Narodowy Bank Polski, ul. Okopowa 1 (nr w rej. zab.: 1251),
- Prowincjonalny Bank Ziemski - ob. Bank Gospodarki Żywnościowej, ul. Bogusławskiego 2 (nr w rej. zab.: 1253),
- budynek poczty, ul. Grunwaldzka 108 (nr w rej. zab.: 1676),
- Prezydium Policji (budynek główny, budynek mieszkalny, areszt, łączniki lewy i prawy, fragment zachowanego muru) - ob. Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, ul. Okopowa 9 (nr w rej. zab.: 1650),
- gimnazjum, ul. Lastadia 2 (nr w rej. zab.: 557),
- zespół zabudowy Politechniki Gdańskiej (Gmach Główny; Instytut Chemii; Instytut Elektrotechniczny, laboratorium maszynowe z kotłownią; budynek gospodarczy - skład węgla, dom palacza, mieszkanie portiera; mieszkanie mechanika; umywalnia oraz aleja lipowa), ul. Narutowicza 11/12 (nr w rej. zab.: 969),
- Szkoła Realna Św. Piotra – ob. I Liceum Ogólnokształcące, ul. Wały Piastowskie 6 (nr w rej. zab.: 1547),
- szkoła wraz salą gimnastyczną i budynkiem gospodarczym - ob. VIII LO, ul. Kartuska 128 (nr w rej. zab.: 1565),
- Gimnazjum Królewskie – ob. Akademia Muzyczna; ul. Łąkowa 1 (nr w rej. zab.: 1590),
- zespół Szkoły Realnej i Progimnazjum "Conradinum" (szkoła, internat, sala gimnastyczna i sanitariaty, zachowane fragmenty ogrodzenia), ul. Piramowicza 1/2 (nr w rej. zab.: 1700),
- dwa budynki szkolne wraz z sanitariatami szkolnymi – ob. budynki magazynowe, ul. Brzegi 50a/51 (nr w rej. zab.: 1689),

- karczma, ul. Starowiślna 2 (nr w rej. zab.: 555),
- hala targowa, Plac Dominikański 1 (nr w rej. zab.: 1230),
- zespół Domu Zdrojowego (Dom Zdrojowy, park), ul. Zdrojowa 2 (nr w rej. zab.: 1383),
- Biblioteka Miejska – ob. Biblioteka Gdańska PAN, ul. Wałowa 15 (nr w rej. zab.: 1577),
- zespół Domu Pogrzebowego (kaplica i krematorium, kostnica, budynek gospodarczy i kostnica, budynek mieszkalny, ubikacje), ul Traugutta 45 (nr w rej. zab.: 1580),
- zespół Łaźni Miejskiej (budynek łaźni, dom palacza, ogrodzenie dziedzińca), ul. Jaskółcza 1/3, 4A (nr w rej. zab.: 1607),
- zespół Dworu Miejskiego (dwie stajnie), ul. Podgarbary - Za Murami (nr w rej. zab.: 447),
- sierociniec, ul. Batorego 26 (nr w rej. zab.: 1759),
- restauracja "Forthaus" – ob. dom, ul. Jaśkowa Dolina 45 (nr w rej. zab.: 1775);
- łaźnia, ul. Strajku Dokerów 5 (nr w rej. zab.: 1829);
- budynek Sądu Apelacyjnego, ul. Nowe Ogrody 28/29 (nr w rej. zab.: 1847);
- gmach Morskiego Domu Kultury w Gdańsku - Nowym Porcie, ul. Marynarki Polskiej 15 (nr w rej. zab.: 1853);
- zespół leśnej kwatery Alberta Forstera i ośrodka szkoleniowo-rekrutacyjnego gdańskiej NSDAP, zlokalizowany w Gdańsku na Wyspie Sobieszewskiej, ul. Lazurowa 3-4 (nr w rej. zab.: 1885).

Stan większości obiektów z tej grupy jest dobry. Szczególnie korzystnie wyróżniają się budynki pełniące funkcje reprezentacyjne. Dla wielu pozostałych problemem jest zachowanie proporcji miedzy konieczną modernizacją a utrzymaniem zabytkowej substancji. Z największymi potrzebami borykają się m.in. dawne obiekty szkolne, obiekty będące własnością policji, ABW i poczty oraz te, które pełnią funkcje mieszkaniowe. Większość obiektów nie posiada specjalistycznej dokumentacji, która stanowi podstawę skutecznej ochrony.

Obiekty mieszkalne

Architektura mieszkalna stanowi najliczniejszą kategorię zasobów zabytkowych Gdańska. Jej zasadniczy zrąb stanowią obiekty mieszkalne Głównego Miasta i historycznego centrum. Do najcenniejszych przykładów należą Złota Kamienica, Dom Angielski, Dom Schlütera, Dom Opatów Pelplińskich i Dom Uphagena, który jako jedyny został zrekonstruowany wraz z oficynami.

Obiekty mieszkalne wpisane do rejestru zabytków:

- kamienica, ul. Chlebnicka 1 (nr w rej. zab.: 758),
- kamienica „Dom Angielski”, ul. Chlebnicka 16 (nr w rej. zab.: 140),
- kamienica, ul. Chlebnicka 25 (nr w rej. zab.: 761),
- kamienica, ul. Chlebnicka 28 (nr w rej. zab.: 762),
- kamienica, ul. Chlebnicka 29 (nr w rej. zab.: 763),
- kamienica, ul. Długa 4 (nr w rej. zab.: 583),
- kamienica, ul. Długa 10 (nr w rej. zab.: 584),
- kamienica - Dom Uphagena, ul. Długa 12 (nr w rej. zab.: 423),
- kamienica „Lwi Zamek”, ul. Długa 35 (nr w rej. zab.: 414),
- kamienica, ul. Długa 38 (nr w rej. zab.: 531),
- dwie kamienice: „Złota Kamienica” i „Czerwona Kamienica”, ul. Długa 41, 42 (nr w rej. zab.: 28),

- kamienica, ul. Długa 44 (nr w rej. zab.: 627),
- kamienica, ul. Długa 47 (nr w rej. zab.: 530),
- kamienica, ul. Długa 55 (nr w rej. zab.: 657),
- kamienica, ul. Długa 60 (nr w rej. zab.: 658)
- kamienica, ul. Długa 71 (nr w rej. zab.: 537),
- kamienica, ul. Długa 74 (nr w rej. zab.: 538),
- kamienica, ul. Długa 3 (nr w rej. zab.: 582),
- kamienica, ul. Długa 13 (nr w rej. zab.: 585),
- kamienica, ul. Długa 18 (nr w rej. zab.: 586),
- kamienica, ul. Długa 33 (nr w rej. zab.: 587),
- kamienica, ul. Długa 36 (nr w rej. zab.: 588),
- kamienica, ul. Długa 40 (nr w rej. zab.: 589),
- kamienica, ul. Długa 42 (nr w rej. zab.: 590),
- kamienica, ul. Długa 43 (nr w rej. zab.: 626),
- kamienica, ul. Długi Targ 1/3 (nr w rej. zab.: 534),
- kamienica, ul. Dugi Targ 4, 6, 7 (nr w rej. zab.: 1772),
- kamienica, ul. Długi Targ 5 (nr w rej. zab.: 619),
- kamienica, ul. Długi Targ 8 (nr w rej. zab.: 620),
- kamienica, ul. Dugi Targ 9 (nr w rej. zab.: 1773),
- kamienica, ul. Długi Targ 10 (nr w rej. zab.: 621),
- kamienica, ul. Długi Targ 15 (nr w rej. zab.: 622),
- kamienica, ul. Długi Targ 17 (nr w rej. zab.: 623),
- fasada północna oraz przedproże kamienicy, ul. Długi Targ 19 (nr w rej. zab.: 1082),
- kamienica, ul. Długi Targ 20 (nr w rej. zab.: 532),
- kamienica, ul. Długi Targ 29 (nr w rej. zab.: 533),
- kamienica, ul. Długi Targ 36/38B (nr w rej. zab.: 1516),
- kamienica, ul. Długi Targ 36/38A (nr w rej. zab.: 1459),
- kamienica, ul. Długi Targ 38 (nr w rej. zab.: 624),
- kamienica, ul. Długi Targ 40 (nr w rej. zab.: 625),
- kamienica, ul. Długi Targ 46 (nr w rej. zab.: 656),
- kamienica, ul. Dziana 11 (nr w rej. zab.: 493),
- kamienica - Dom Opatów Pelplińskich, ul. Elżbietańska 3 (nr w rej. zab.: 416),
- dwa domy z fragmentem muru krzyżackiego, ul. Grodzka 9 i Wartka 8 (nr w rej. zab.: 599),
- dom, ul. Grodzka 18 (nr w rej. zab.: 592),
- kamienica, ob. siedziba GTN, ul. Grodzka 12 (nr w rej. zab.: 691),
- kamienica, ul. Lawendowa 1 - Świętojańska 70/71 (nr w rej. zab.: 150),
- kamienica, ul. Mariacka 1 (nr w rej. zab.: 543),
- kamienica, ul. Mariacka 12 (nr w rej. zab.: 701),
- kamienica, ul. Mariacka 23 (nr w rej. zab.: 703),
- kamienica - Dom Towarzystwa Przyrodniczego, ul. Mariacka 25/26 (nr w rej. zab.: 577),
- kamienica, ul. Mariacka 36 (nr w rej. zab.: 709),
- kamienica, ul. Mariacka 39 (nr w rej. zab.: 710),

- kamienica, ul. Mariacka 41 (nr w rej. zab.: 711),
- kamienica z oficyną, ul. Ogarna 26 (nr w rej. zab.: 1602),
- kamienica, ul. Ogarna 27/28 (nr w rej. zab.: 1600),
- kamienica, ul. Ogarna 43 (nr w rej. zab.: 683),
- kamienica, ul. Ogarna 44 (nr w rej. zab.: 684),
- kamienica, ul. Ogarna 58 (nr w rej. zab.: 685),
- kamienica, ul. Ogarna 65 (nr w rej. zab.: 686),
- kamienica „Dom Schlütera", ul. Piwna 1 (nr w rej. zab.: 424),
- kamienica, ul. Piwna 52 (nr w rej. zab.: 747),
- kamienica, ul. Piwna 60 (nr w rej. zab.: 752),
- kamienica, ul. Piwna 61 (nr w rej. zab.: 753),
- kamienica, ul. Piwna 63 (nr w rej. zab.: 754),
- kamienica, ul. Powroźnicza 3 (nr w rej. zab.: 772),
- zespół domów karmelitów (budynek nr 10 i 11 oraz brama z ogrodzeniem), ul. Podmłyńska 10-11 (nr w rej. zab.: 774),
- kamienica, ul. Św. Ducha 47 (nr w rej. zab.: 664),
- kamienica, ul. Św. Ducha 109 (nr w rej. zab.: 670),
- kamienica „Pod Żółwiem", ul. Św. Ducha 111 (nr w rej. zab.: 671),
- kamienica, ul. Św. Ducha 127 (nr w rej. zab.: 676),
- dom - „Pod Murzynkiem", ul. Szafarnia 2 (nr w rej. zab.: 438),
- kamienica „Pod Łososiem" ul. Szeroka 51 (nr w rej. zab.: 694),
- kamienica, ul. Szeroka 75/76 (nr w rej. zab.: 696),
- zespół dwóch kamienic, ul. Świętojańska 47 i 48 (nr w rej. zab.: 1259),
- dom, ul. Wodopój 7 (nr w rej. zab.: 778),
- dom, ul. Zamurna 19 (nr w rej. zab.: 151),
- dom - mury parteru i I piętra, ul. Za Murami 20 (nr w rej. zab.: 217).

Kamienice czynszowe z IV ćw. XIX wieku i z początku wieku XX zadecydowały o obliczu Wrzeszcza, Nowego Portu, Dolnego Miasta, Oliwy i Oruni:

- kamienica, ul. Łąkowa 34 (nr w rej. zab.: 1717),
- kamienica - ob. bank PKO, ul. Okopowa 3 (nr w rej. zab.: 1603),
- kamienica, ul. Wassowskiego 16 (nr w rej. zab.: 1766),
- kamienica, ul. Obrońców Westerplatte 35 (nr w rej. zab.: 1315),
- kamienica, ul. Obrońców Westerplatte 37 (nr w rej. zab.: 1318),
- dwie wielkomiejskie kamienice czynszowe, ul. Okopowa 17, 17 A (nr w rej. zab.: 1846),
- dom dr G. L. Tornwaldta, ul. Nowe Ogrody 7 (nr w rej. zab.: 1799),
- dom - dom właściciela Drukarni Gdańskiej, ul. Trakt Św. Wojciecha 57 (nr w rej. zab.: 1653),
- kamienica, ul. Grunwaldzka 517 (nr w rej. zab.: 692),
- kamienica, ul. Rybołowców 8 (nr w rej. zab.: 1896),
- kamienica, ul. Rybołowców 9 (nr w rej. zab.: 1898),
- kamienica, ul. Fiszera 8 (nr w rej. zab.: 1897),
- kamienica, ul. Bohaterów Getta Warszawskiego 4 (nr w rej. zab.: 1906),
- kamienica, ul. Staszica 1 (nr w rej. zab.: 1921).

Na terenie Wrzeszcza, Oliwy, w dzielnicach nadmorskich takich jak Brzeźno, licznie występują przykłady domów o charakterze willowym:

- willa jednorodzinna tzw. "Villa Martha" wraz z historyczną parcelą, na której jest zlokalizowana, ul. Ceynowy 6 (nr w rej. zab.: 1780),
- willa - ob. Rozgłośnia Radia Gdańsk SA, ul. Grunwaldzka 18 (nr w rej. zab.: 1643),
- willa wraz z ogrodzeniem od strony ul. Batorego i działką, ul. Batorego 16 (nr w rej. zab.: 1742),
- willa tzw. "Villa Schmidt" - wraz z działką i znajdującym się na niej starodrzewem, ul. Krasickiego 6 (nr w rej. zab.: 1746),
- willa z ogrodzeniem, ul. Konopnickiej 8 (nr w rej. zab.: 1704),
- willa, Aleja Zwycięstwa 26 (nr w rej. zab.: 1634),
- willa, Aleja Zwycięstwa 27 (nr w rej. zab.: 1635),
- willa - ob. Konsulat Generalny Ukrainy, ul. Jaśkowa Dolina 44 (nr w rej. zab.: 1572),
- willa, ul. Jaśkowa Dolina 19 (nr w rej. zab.: 1574),
- willa, ul. Wita Stwosza 100 (nr w rej. zab.:1862),
- willa dwurodzinna, ul. Pileckiego 7 (nr w rej. zab.: 1873),
- willa, ul. Matejki 5 (nr w rej. zab.: 1914),
- willa, ul. Orzeszkowej 2 (nr w rej. zab.: 1923).

Zabudowa mieszkaniowa przedmieść (np. Święty Wojciech), peryferyjnych dzielnic nadmorskich (np. Górki Zachodnie, Świbno, Przegalina, Sobieszewska Pastwa), ale również Oliwy z Jelitkowem to w znacznej części domy wyrosłe z tradycji wiejskiej. Najstarszym przykładem jest dom żuławski w Lipcach datowany na początek XVII w. (tzw. Lwi Dwór):

- dom „Lwi Dwór”, ul. Trakt św. Wojciech 297 (nr w rej. zab.: 134),
- zagroda (dom, budynek gospodarczy), ul. Przegalińska 81 (nr w rej. zab.: 190),
- dom, ul. Przegalińska 55 (nr w rej. zab.: 191),
- zespół domów rybackich nr 16/17; 30/31 8/19; 28/29; 20/21; 27/26; 22/25 (siedem obiektów), ul. Bałtycka 16/17; 30/31; 18/19; 28/29; 20/21; 27/26; 22/25 (nr w rej. zab.: 1190),
- chata, ul. Łęczycka 6 (nr w rej. zab.: 1657),
- żuławska zagroda gburska w skład której wchodzą: 1. budynek mieszkalny; 2. spichlerz; 3. park; 4. staw gospodarczy, ul. Świbnieńska 204 (nr w rej. zab.: 1736),
- dom, ul. Urwista 17 (nr w rej. zab.: 280),
- dom, ul. Kątowa 1 (nr w rej. zab.: 1048),
- dom, ul. Turystyczna 160 (nr w rej. zab.: 1908),
- dom, ul. Malczewskiego 144 (nr w rej. zab.: 1924).

Stan zachowania zabytkowych budynków mieszkalnych jest niezadowalający. Nie dotyczy to jedynie centralnych obszarów miasta, będących wizytówką Gdańska. Kamienice Głównego Miasta oraz nieliczne obiekty na pozostałym obszarze są w stanie dobrym i bardzo dobrym. W złym stanie technicznym znajdują się przede wszystkim oszczędzone w czasie działań wojennych nieliczne obiekty (dawniej komunalne) z I poł. XIX w. i wcześniejsze na obszarze Starego Przedmieścia (Pl. Wałowy, ul. Pod Zrębem), Osieka, Zamczyska (ul. Grodzka, Rycerska), Starego Miasta, Długich Ogrodów, rejonu Opływu Motławy (ul. Reduta Wyskok). Część z nich znajduje się w rejestrze zabytków, co jednak nie

uchroniło ich przed dewastacją. W złym stanie znajdują się nadal całe zespoły zabudowy mieszkaniowej z przełomu XIX/XX w., m.in.: Biskupiej Górki, Dolnego Miasta, Nowego Portu, Oruni, fragmentów Wrzeszcza (ulice Staszica, Małachowskiego). Zagrożeniem dodatkowym dla zabytkowych obiektów mieszkalnych, szczególnie niewpisanych do rejestru, są prowadzone niezgodnie z podstawowymi zasadami sztuki konserwatorskiej remonty elewacji – w szczególności: termomodernizacja, wymiana stolarki i pokrycia dachu oraz rozbudowy i nadbudowy. Należy podkreślić, że ochrona detalu architektonicznego wskazana w zapisach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oznacza zachowanie oryginalnego detalu architektonicznego, a nie jego odtworzenie. W wyniku błędnej interpretacji tych zapisów oraz nieprawidłowych działań budynki często bezpowrotnie tracą tradycyjne podziały i detale.

W złym stanie znajdują się również domy zlokalizowane na peryferyjnych obszarach miasta, wyrosłe z tradycji wiejskiej.

W celu ratowania zagrożonych zabytkowych zasobów architektury mieszkalnej przede wszystkim należy dążyć do:

- kontynuowania oraz wprowadzania nowych programów pozwalających na wsparcie finansowe związane z ochroną i opieką obiektu zabytkowego,
- wprowadzenia programów edukacyjnych, utrwalających poczucie lokalnej tożsamości mieszkańców i współodpowiedzialności za miejsce zamieszkania,
- wprowadzania programów, w tym finansowych, uaktywniających lokalną społeczność i promujących działania mieszkańców.

Obiekty obronne

Obiekty obronne reprezentowane są w zasadniczej części przez zespoły fortyfikacji pochodzące ze średniowiecza i nowożytności. Do najcenniejszych należą: zespół średniowiecznych murów miejskich, zespół Przedbramia ul. Długiej, baszty i bramy miejskie a także fragment XVII-wiecznych fortyfikacji bastionowych i nadmorska twierdza - Wisłoujście.

Obiekty obronne wpisane do rejestru zabytków:

- mury obronne Głównego Miasta Gdańska (nr w rej. zab.: 135),
- Baszta Narożna, ul. Ogarna - ul. Za Murami (nr w rej. zab.: 193),
- zespół bastionów Dolnego Miasta - tzw. Opływ Motławy (Bastion św. Gertrudy, Żubr, Wilk, Wyskok, Miś, Królik) (nr w rej. zab.: 419),
- Baszta Jacek, ul. Pańska 1(nr w rej. zab.: 420),
- Brama Zielona, ul. Dugi Targ 24 (nr w rej. zab.: 421),
- Baszta Słomiana, ul. Targ Węglowy 6; 429 - Brama Mariacka, ul. Mariacka 25/26 (nr w rej. zab.: 428),
- Brama Straganiarska, ul. Straganiarska 37(nr w rej. zab.: 430),
- zespół Baszt Bramy Stągiewnej (Mała i Wielka Stągiew), ul. Motławska 14 (nr w rej. zab.: 431),
- zespół Małej Zbrojowni (Mała Zbrojownia, dawne laboratorium forteczne), Plac Wałowy 1 i 15 (nr w rej. zab.: 432),
- Baszta pod Zrębem, ul. Żabi Kruk (nr w rej. zab.: 437),
- Bastion Św. Elżbiety, Powale Grodzkie/ Wały Jagiellońskie (nr w rej. zab.: 441),
- Brama Żuławska, ul. Elbląska (nr w rej. zab.: 443),
- Brama Świętego Ducha, ul. Świętego Ducha (nr w rej. zab.: 439),
- Brama Św. Jana, ul. Świętojańska (nr w rej. zab.: 444),
- Baszta Łabędź, ul. Targ Rybny, ul. Wartka (nr w rej. zab.: 445),
- Brama Krowia, ul. Ogarna 72 (nr w rej. zab.: 448),
- Brama Wyżynna, ul. Wały Jagiellońskie (nr w rej. zab.: 451),
- Brama Nizinna wraz z terenem, ul. Dolna Brama (nr w rej. zab.: 453),
- Wielka Zbrojownia ze studnią przy elewacji wschodniej, ul. Targ Węglowy (nr w rej. zab.: 454),
- Baszta na Podmurzu, ul. Na Podmurzu 2 (nr w rej. zab.: 466),
- Baszta Kotwiczników, ul. Kotwiczników 20 (nr w rej. zab.: 467),
- Stara Apteka, ul. Teatralna (nr w rej. zab.: 465),
- umocnienia Doliny Nowych Ogrodów - zespół północny wraz z elementami strukturalnymi i wchodzącymi w ich skład obiektami fortyfikacji - Bastion Neubauer'a: Dom wałmistrza, Poterna do prawego barku niskiego; Kurtyna Bastionu Neubauer'a: Poterna do fosy, Grodzisko między ul. Strzelecką, Nowe Ogrody, Dąbrowskiego i Powstańców Warszawskich (nr w rej. zab.: 471),
- umocnienia Doliny Nowych Ogrodów - zespół południowy wraz z elementami strukturalnymi zespołu: Zakos Strakowskiego (południowy), Zakos Piaskowy (północny), między ul. Stawki, Przybój, Górka, Pohulanka (nr w rej. zab.: 473),
- Reduta Napoleońska (Reduta Napoleońska, fosa Reduty, przeciwskarpa fosy Reduty z galerią strzelecką, przejście pod fosą z Reduty do galerii przeciwskarpowej, kryty korytarz ze schodami z dziedzińca Reduty do podstawy wzgórza, Brama Północna Fortu Grodzisko z wartownią), ul. 3 Maja 14a (nr w rej. zab.: 472),

- umocnienia Grodziska wraz z elementami strukturalnymi fortyfikacji Grodziska (Majdan Fortu Grodzisko; Bastion Jerozolimski; Wysokie Czoło Kurkowe; Wysokie Skrzydło Kurkowe; Niskie Czoło Kurkowe; Luneta Senarmont'a; Zbrojownia, Grodzisko między ulicami 3 Maja i Dąbrowskiego (nr w rej. zab.: 474),
- umocnienia Biskupiej Górki wraz z elementami strukturalnymi umocnień Biskupiej Górki (Bastion Zbawiciela, Bastion Pośredni, Bastion Ostroróg, Bastion Vigillance, Luneta Caferellego, Luneta Delzous, Ravelin Ostroróg Pośredni), Biskupia Górka między ulicami Zakątną, Na Stoku, Stoczniowców, Słowińców, Pohulanka (nr w rej. zab.: 475),
- zespół Reduty Biskupiej Górki (zespół zabudowań i umocnień: koszary, budynek oficerski, wartownia zachodnia, wartownia wschodnia, mur obronny z trzema bramami , korytarz podziemny, wylot korytarza podziemnego), ul. Biskupia 24 ab (nr w rej. zab.: 476),
- Szaniec Jezuicki, Kolonia Anielinki - między ul. Zamiejską, Cienistą i Szkocką (nr w rej. zab.: 477),
- zespół Przedbramia ulicy Długiej (Katownia, Wieża Więzienna, mur szyi przelotowej, budynek więzienny), Targ Węglowy (nr w rej. zab.: 494),
- Baszta Biała, ul. Rzeźnicka (nr w rej. zab.: 553),
- zespół Twierdzy Wisłoujście (latarnia morska, działobitnia wraz z wieńcem domków, Fort Carré z budynkiem koszar, szaniec wschodni z rawelinem) (nr w rej. zab.: 1707),
- Pole bitewne na Półwyspie Westerplatte oraz następujące obiekty: wartownia nr 1; wartownia nr 3; koszary-wartownia nr 6, placówka "Fort"; placówka "Elektrownia"; placówka kpr. Szamlewskiego; wieża obserwacyjna i bunkier, Półwysep Westerplatte (nr w rej. zab.: 1724),
- koszary - ob. Akademia Muzyczna, ul. Łąkowa 2 (nr w rej. zab.: 1591),
- trzy zespoły budynków wchodzące w skład koszar 1 i 2 pułku huzarów : zespół I - budynki 1,2,6,7,9; zespół II - budynki nr 29,30,31; zespół III - budynki nr 39, 49, 51,52 oraz budynek nr 32 wraz ze wskazanym terenem, starodrzewem, murowanym ogrodzeniem oraz 6 bramami wjazdowymi i 6 furtkami, ul. Słowackiego, Grunwaldzka, Chrzanowskiego, Szymanowskiego (nr w rej. zab.: 1753).

Poziom rozpoznania zasobów budownictwa obronnego na terenie miasta jest generalnie dobry. Najlepiej udokumentowane i przebadane są obiekty średniowieczne, szczególnie w obrębie Głównego Miasta oraz nowożytne fortyfikacje miejskie. Najnowsze fortyfikacje z końca XIX w. oraz XX-wieczne są w większości rozpoznane i znajdują się w ewidencji konserwatorskiej, jednak znikoma ich część została objęta ochroną prawną.

Stan zabytków architektury obronnej objętych wpisem do rejestru jest dość dobry i poprawia się, szczególnie w przypadku obiektów zarządzanych przez jednostki budżetowe takie jak Umocnienia Grodziska czy Twierdza Wisłoujście. Pozostałe fortyfikacje są często w złym stanie, pozostawione bez opieki i nadzoru narażone są na kradzież wyposażenia (szczególnie metalowego) i dewastację, które prowadzą do bezpowrotnych strat zasobu.

Niezbędne jest szybkie ujęcie w rejestrze zabytków fortyfikacji nadbrzeżnych wznoszonych pod koniec XIX wieku oraz na przełomie XIX i XX wieku: m.in. Szańca Mewiego, Baterii Portowej oraz Baterii Wiejskiej i Plażowej wraz z unikalnym systemem kierowania ogniem. Ponadto ochroną należałoby objąć wartościowsze obiekty obronne z XX w.

Istotne są także działania popularyzatorskie i edukacyjne oraz dążenie do udostępniania dla ruchu turystycznego jak największej liczby zabytkowych obiektów mogących stać się kolejnymi atrakcjami miasta.

Zabytki techniki i obiekty przemysłowe

Do najstarszych zabytków techniki pochodzących z okresu średniowiecza należy zbudowany w XIV w Kanał Raduni, Żuraw, czy Wielki Młyn. Wśród nowożytnych wyróżnia się zespół Śluzy Kamienne zbudowany w latach 1622-23 w miejscu przecięcia Motławy z fosą umocnień miejskich i kuźnia wodna (młotownia) na Potoku Oliwskim. Wszystkie świadczą o rozwoju cywilizacyjnym naszych ziem, o zmieniających się formach gospodarki, ale przede wszystkim o wybitnym kunszcie i najwyższych umiejętnościach inżynierskich ich twórców. Większość zabytków z tej kategorii powstała w wyniku dynamicznego rozwoju technicznego i rewolucji przemysłowej i pochodzi z XIX i XX wieku. W grupie tej znajdują się duże, najczęściej miejskie zespoły produkcyjne takie jak: browar, warsztaty kolejowe, elektrownia, rzeźnia, a także urządzenia hydrotechniczne jak zespół śluzy komorowej na Martwej Wiśle w Przegalinie.

Charakterystyczną dla portowego miasta grupę stanowią gdańskie spichlerze, skupione przede wszystkim na Wyspie Spichrzów i Ołowiance (między innymi: Spichlerz Królewski, „Wisłoujście", „Pod Jeleniem", Nowa Pakownia).

Ważniejsze zabytki techniki i obiekty przemysłowe wpisane do rejestru zabytków:

- Kuźnia Oliwska, ul. Bytowska 1 (nr w rej. zab.: 61),
- Kanał Raduni, Gdańsk - Pruszcz Gdański (nr rejestru 986),
- Żuraw Gdański, ul. Szeroka 67/68 (nr w rej. zab.: 132),
- Mały Młyn wraz z murem, ul. Rajska 2 (nr w rej. zab.: 436),
- spichlerz „Długa Droga", ul. Chmielna 2/3 (nr w rej. zab.: 136),
- spichlerz „Kuźnia", ul. Żytnia 20;138 - spichlerz „Arka Noego", ul. Żytnia 21 (nr w rej. zab.: 137),
- spichlerz - ob. dom, ul. Szpitalna 4 (nr w rej. zab.: 139),
- spichlerz „Wisłoujście" - d. „Błękitny Lew", Chmielna 53 (nr w rej. zab.: 425),
- spichlerz „Pod Jeleniem", ul. Grodzka 16 (nr w rej. zab.: 452),
- zespół spichlerzy : „Oliwski", „Panna", „Miedź" - obecnie Centralne Muzeum Morskie, ul. Ołowianka 4-19 (nr w rej. zab.: 479),
- ruina spichlerza „Trupia Czaszka", ul. Chmielna 56 (nr w rej. zab.: 539),
- spichlerz „Nowa Pakownia", ul. Szafarnia 9 (nr w rej. zab.: 540),
- zespół spichlerzy - „Elbląg", „Toruń", „Gdańsk", „Pod Koroną", ul. Chmielna 59-62 (nr w rej. zab.: 542),
- spichlerz - Cieślarnia, ul. Chmielna 11,
- zespół spichlerzy : Mały (nr 37) i Wielki (nr 38) Groddeck (zw. Dębowy Rożek i Śpiewak), ul. Chmielna 37/38 (nr w rej. zab.: 1579),
- zespół spichlerzy: „Biały Koń" i Czerwony Lew" (zw. Błękitny Lew), ul Chmielna 67/68 (nr w rej. zab.: 578),
- spichlerz - „Turek" (w ruinie), ul. Motławska 2 (nr w rej. zab.: 581),
- wiatrak, Wyspa Sobieszewska - Komary (d. ul. Opacka 12 (nr w rej. zab.: 449),
- Wielki Młyn wraz z murem gotyckim, ul. Wielkie Młyny i Na Piaskach (nr w rej. zab.: 478),
- zespół Śluzy Kamiennej, ul. Kamienna Grodza 25 (nr w rej. zab.: 495),
- zespół elektrowni "Ołowianka", ul. Ołowianka 1, 14 (nr w rej. zab.: 529),
- zespół browaru, ul. Czopowa 5 - ul. Rycerska 9, 7-8, 10 (nr w rej. zab.: 541),
- zespół młyna motorowego Emaus, ul. Kartuska 213/215 (nr w rej. zab.: 562),
- zespół domu podmiejskiego z kuźnią, ul. Gościnna 10 (nr w rej. zab.: 1027),

- zespół Zakładów Mięsnych (9 obiektów : nr 3, 6, 12, 14, 15, 17, 18, 19 i 22), Angielska Grobla 19 (nr w rej. zab.: 1029),
- zespół fabryki mydła obejmujący dom mieszkalny pracowników fabryki i budynek produkcyjno-mieszkalny, ul. Grunwaldzka 535/537 (nr w rej. zab.: 1576),
- zespół śluzy komorowej w Przegalinie na rzece Martwa Wisła, ul. Przegalińska 60 (nr w rej. zab.: 1645),
- zespół warsztatów kolejowych, ul. Siennicka (nr w rej. zab.: 1734),
- zespół browaru, ul. Kilińskiego 25 (nr w rej. zab.: 1735),
- zespół Młyna IX przy Potoku Jelitkowskim, ul. Spacerowa 18 (nr w rej. zab.: 1796),
- latarnia morska tzw. „Wieża Pilotów", ul. Przemysłowa 6a (nr w rej. zab.: 1797),
- kolejowa nastawnia bramowa we Wrzeszczu, od strony ul. ks. J. Zator Przytockiego (nr w rej. zab. 1913).

Zabytki techniki położone na terenie Gdańska stanowią różnorodną i jednocześnie bardzo interesującą grupę obiektów stworzonych od epoki średniowiecza do początku XX w.

Najstarsze z nich w ostatnich latach przeszły prace rewaloryzacyjne (Żuraw, Wielki Młyn, kanał Raduni).

Wśród grupy spichlerzy w dobrym stanie znajdują się obiekty, w których zmieniono sposób użytkowania. W ostatnim czasie wprowadzenie doń nowej funkcji przyczyniło się ich pełnej rewaloryzacji i udostępnienia (m.in. spichlerze: *Błękitny Baranek, Nowa Pakownia*). Natomiast w złym stanie znajdują się spichlerze nieużytkowane (m.in. spichlerze: *Elbląg, Toruń, Gdańsk, Pod Koroną, Mały i Wielki Groddeck*) oraz ruiny (m.in. *Turek, Długa Droga, Biały Koń, Czerwony Lew*). Szansą dla uratowania fragmentów ruin położonych na północnym cyplu Wyspy Spichrzów może być planowane wprowadzenie nowej zabudowy i udostępnienie tego obszaru turystom i mieszkańcom.

Ważnym elementem dziedzictwa przemysłowego są zespoły z przełomu XIX w. i XX w. W bardzo złym stanie zachowania są dawne Zakłady Mięsne przy ul. Angielska Grobla, gdzie spośród kilkunastu obiektów zabytkowych zachowało się zaledwie kilka, które z braku opieki sukcesywnie niszczeją. Kolejnym zespołem zagrożonym jest dawna zajezdnia tramwajowa w Oliwie. W szczególności zagrożony jest budynek danej hali, który pozbawiony jest dachu i ulega degradacji. Teren zespołu warsztatów kolejowych (ZNTK) obecnie stanowi jedynie pozostałość dawnej świetności jednego z największych zakładów przemysłowych Gdańska. Budynki hal od dawna pozbawione są zabytkowego wyposażenia, część z nich pozbawiona użytkowania znajduje się w złym stanie. Jedynie budynki biurowe, usytuowane przy głównej bramie w ostatnich latach poddano gruntownemu remontowi.

Najbardziej charakterystycznym zabytkiem przemysłowym związanym nie tylko z morską tradycją miasta, ale również z najnowszą historią jest zespół budowli na terenach postoczniowych obejmujących obszar dawnej Stoczni Gdańskiej. Po przeprowadzeniu prywatyzacji oraz podziale tego terenu na kilku właścicieli duża część obiektów historycznych uległa rozbiórce. W szczególności objęło to dawne hale stoczniowe, a także zespół willi dyrektora. Obecnie znacząca część terenów dawnej Stoczni Gdańskiej, szczególnie położonych na południe od dawnych Stoczni Cesarskiej i Stoczni Schichau, charakteryzuje się wysokim stopniem dezintegracji, dodatkowo wzmocnionej przebiegiem zbudowanej w ostatnich latach arterii komunikacyjnej - ul. ks. Jerzego Popiełuszki. W części dawnych budynków stoczniowych obszaru dawnej Stoczni Cesarskiej, wynajmowanych indywidualnym podmiotom gospodarczym, prowadzona jest produkcja przemysłowa. Budowa statków prowadzona jest

na większości terenów dawnej Stoczni Schichau. Jedynie część z istniejących budynków jest opuszczona i ulega sukcesywnej degradacji. W ostatnich latach postępująca dezintegracja tego terenu stała się przedmiotem publicznej dyskusji przedstawicieli wielu środowisk, właścicieli oraz Gminy Miasta Gdańska. Należy podkreślić, iż znaczenie kulturowe byłej Stoczni Gdańskiej przekracza granice krajowe i ma powszechne znaczenie dla obecnych i przyszłych pokoleń. Pomimo zaistniałych zmian w strukturze terenu częściowo zachowany zespół obiektów ruchomych i nieruchomych dawnej Stoczni Gdańskiej jest wybitnym przykładem ponad stuletnich dziejów budownictwa statków pełnomorskich. Jednocześnie teren dawnej Stoczni Gdańskiej jest bezpośrednio powiązany z najnowszymi dziejami Polski, Europy i świata ze względu na spontaniczny ruch społeczny, w wyniku którego w 1980 r. powstał Niezależny Samorządny Związek Zawodowy Solidarność, skutkujący zmianą ustrojową państw Europy Środkowej oraz rozpadem Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich. Z uwagi na społeczną potrzebę zachowania dziedzictwa stoczniowego w 2015 r. Prezydent Miasta Gdańska złożył do Wojewódzkiego Konserwatora wniosek o wpisanie do rejestru zabytków najbardziej wartościowych obszarów i obiektów położonych na terenach postoczniowych.

Cmentarze

Spośród nielicznych zabytkowych cmentarzy gdańskich jedynie kilka objęto wpisem do rejestru. Są wśród nich głównie cmentarze wyznaniowe: katolicki w Oliwie, dwa ewangelickie - w Oliwie i tzw. Nowy Bożego Ciała przy ul. Dąbrowskiego oraz żydowski - na Chełmie. Odrębną kategorię stanowi cmentarz-pomnik bohaterów „Zaspa", który zaliczany jest do cmentarzy wojennych.

Najcenniejsze cmentarze wpisane do rejestru zabytków:

- cmentarz Garnizonowy i Nowy Bożego Ciała wraz z kaplicą i domem dozorcy, ul. Dąbrowskiego 2 (nr w rej. zab.: 1063),
- cmentarz żydowski, ul. Cmentarna (nr w rej. zab.: 1067),
- cmentarz (katolicki i ewangelicki) wraz z kostnicą i kaplicą przedpogrzebową, ul. Opacka (nr w rej. zab.: 1079),
- cmentarz - Pomnik Bohaterów "Zaspa", Bolesława Chrobrego 80 (nr w rej. zab.: 1134).

Gdańskie cmentarze w okresie powojennym w większości utraciły swą naziemną strukturę składającą się z nagrobków i innych obiektów architektonicznych, często zatarciu uległy również elementy układu przestrzennego i zieleń cmentarna. Przemiany społeczno-polityczne jakie zaszły po II wojnie światowej doprowadziły do licznych przypadków przejęcia dawnych cmentarzy ewangelickich przez katolików (np. w Gdańsku Oliwie), nierzadko cmentarze te zlikwidowano zamieniając na parki i skwery.

Nierozwiązanym problemem jest nadal skuteczna ochrona cmentarzy, które zostały pozbawione naturalnego oparcia w swoich społecznościach wyznaniowych, takich jak gminy ewangelickie, mennonickie czy żydowskie.

W maju 2002 r. przy ul. 3 Maja został odsłonięty Pomnik Cmentarz Nieistniejących Cmentarzy, na którym umieszczono 38 płyt nagrobnych z nieistniejących nekropoli. Jest to miejsce upamiętniające dawne gdańskie cmentarze, które nie zachowały się do dnia dzisiejszego. Tereny dawnych cmentarzy winne być traktowane w planach miejscowych jako swoiste *sacrum* i wyłączone spod inwestycji. Znacząca większość gdańskich cmentarzy posiada podstawową dokumentację ewidencyjną tzw. kartę cmentarza.

W większości tereny pocmentarne z zachowaną zielenią wysoką od wielu lat pełnią funkcje parków i zieleńców miejskich i stosowane są wobec nich zasady ochrony. Wobec zerwania historycznej

ciągłości pokoleń niezbędne staje się utrwalanie w świadomości społecznej tradycji miejsca. Służą temu między innymi ustawione na terenach dawnych cmentarzy tablice pamiątkowe w formie stelli z podstawowymi informacjami historycznymi oraz lokalizacjami.

Zabytkowe zespoły zieleni

Zabytkowe parki można podzielić na trzy zasadnicze grupy:

- parki stanowiące część zespołu rezydencjonalnego lub jedynie pozostałość po nim, m.in.: Park Oliwski przy ul. Cystersów, Park Oruński przy ul. Nowiny, park przy zespole dworskim Przymorze przy ul. Pomorskiej;
- parki towarzyszące obiektom użyteczności publicznej np.: park przy dawnej Komendanturze Garnizonu obecnie siedzibie władz miejskich (ul. Wały Jagiellońskie 1) czy przy Domu Zdrojowym w Brzeźnie;
- parki miejskie: park Steffensa przy Al. Zwycięstwa.

Odrębną grupę stanowi zieleń komponowana, której głównym reprezentantem jest w Gdańsku Wielka Aleja (nr w rej. zab.: 411), wytyczona w latach 1768-1770 i obsadzona dwoma szpalerami drzew (1400 lip) staraniem ówczesnego burmistrz Gdańska - Daniela Gralatha. Ochroną objęta jest również aleja lipowa (ul. Narutowicza) przynależna do zespołu dawnej Szkoły Technicznej ob. Politechniki Gdańskiej (nr w rej. zab.: 969).

Równie cennymi zabytkami sztuki ogrodowej są ogrody i zieleńce zakładane przy willach.

Zespoły zieleni komponowanej wpisane do rejestru zabytków:

- park z zespołu dworsko-parkowego Schopenhauerów, ul. Polanki 122, XVIII w., XIX w., (nr w rej. zab. 16),
- park z zespołu dworsko-parkowego Monbrillant, ul. Polanki 125, XVIII w., XIX w., (nr w rej. zab. 17),
- park z zespołu pocysterskiego w Oliwie, ul. Cystersów 15, ok. 1760 r. (nr w rej. zab. 64),
- Park Oruński (z d. zespołu dworsko-parkowego), ul. Nowiny 2, XVI/XVII w., ok. 1818 r. (nr w rej. zab. 718)
- park z zespołu dworsko-parkowego Studzienka , ul. Traugutta 94, XVIII w., XIX w., pocz. XX w. (nr w rej. zab. 769),
- Park Przymorze (z d. zespołu dworsko-parkowego), ul. Pomorska 68, 2 poł. XVIII w. – barokowy, (nr w rej. zab. 779),
- park z zespołu dworsko-parkowego, ul. Goplańska 34, 2 poł. XIX w., (nr w rej. zab. 841),
- zespół parkowo-ogrodowy w d. Migowie Górnym, ul. Myśliwska 40, XVIII w., (nr w rej. zab. 984),
- park z zespołu dworsko-parkowego, ul. Jaśkowa Dolina 17, XVIII/XIX w., (nr w rej. zab. 990),
- park z zespołu dworsko-parkowego Ludolphine, ul. Czyżewskiego 29, pocz. XIX w., kon. XIX w., pocz. XX w., (nr w rej. zab. 997),
- park z zespołu dworsko-parkowego, ul. Piecewska 27, XVIII w., (nr w rej. zab. 1015),
- park dawnego zajazdu "Pod trzema świńskimi głowami", ul. Trakt Św. Wojciecha 320, poł. XVI w., ob. resztki ogrodu leśnego z l. 30 XIX w., (nr w rej. zab. 1050),
- park z zespołu dworsko-parkowego, ul. Agrarna 2, 2 poł. XVIII w., XIX w. (nr w rej. zab. 1053),
- park z zespołu dworsko-parkowego Kuźniczki, ul. Wajdeloty 12/13, XVIII w., barokowy z późniejszymi elementami układu krajobrazowego (nr w rej. zab. 1109),

- park z zespołu Domu Zdrojowego, ul. Zdrojowa 2, l. 40-te XIX w., wielokrotnie przekształcany, (nr w rej. zab. 1383),
- ogród z zespołu willowo-ogrodowego Tannenheim, ul. Grunwaldzka 529, ok. 1898 r. (secesja, japońska sztuka ogrodowa), (nr w rej. zab. 1102),
- ogród przy willi, ul. Konopnickiej 7, pierwsze 10-lecie XX w., (nr w rej. zab. 1718),
- ogród przy willi tzw. Villa Schmidt, ul. Krasickiego 6, kon. XIX w. (nr w rej. zab. 1746),
- ogród przy willi, ul. Wita Stwosza 100, pocz. XX w. (nr w rej. zab. 1862),
- ogród przy willi, ul. Pileckiego 7, ok. 1906 r., (nr w rej. zab. 1873),
- ogród przy willi, ul. Matejki 5, pocz. XX w., (nr w rej. zab. 1914),
- Wielka Aleja, al. Zwycięstwa, l. 1768-1770, (nr w rej. zab. 411),
- Aleja lipowa przynależna do zespołu dawnej Szkoły Technicznej ob. Politechniki Gdańskiej, ul. Narutowicza, pocz. XX w., (nr w rej. zab. 969),
- park w zespole Komendantury Garnizonu Pruskiego, ul. Wały Jagiellońskie 1, k. XIX w. (nr w rej. zab. 600).

Zespoły zieleni komponowanej niewpisane do rejestru zabytków:

- fragment parku przy Pałacu Mniszchów, ul. Długie Ogrody 23 poł. XVIII w., XIX w., XX w.,
- Rębowo, zespół dworsko-parkowy (Gut Rambau), ul. Jabłoniowa 47, XVIII w., XIX w.,
- zespół dworsko-parkowy Kronenhof, Wyspa Sobieszewska, ul. Kwiatowa 18, 2 poł. XIX w.,
- dwór z reliktami parku, Oliwa, ul. Kwietna 29, 2 poł. XIX w.,
- Kokoszki – zespół dworsko-parkowy (Gut Kokoschken), ul. Stokłosy 32, kon. XIX w.,
- Jasień, zespół dworsko-parkowy (Gut Nenkau), ul. Zwierzyniecka 6, 1 poł. XIX w.,
- park kuracyjny w Jelitkowie - Park Jelitkowski , ul. Jelitkowska 2, 1875 r.,
- zieleniec na placu Wybickiego - Neuer Markt, Plac Wybickiego, 1930 r.,
- zieleniec przy Al. Hallera, pomiędzy ul. Okrzei, Mikołaja Reja, Al. Gen. Hallera, 1930 r.,
- zieleniec na Rynku we Wrzeszczu, róg Jaśkowa Dolina i Al. Grunwaldzka, 1909 r.,
- Park Leśny Jaśkowej Doliny, ul. Jaśkowa Dolina 45, 1832 r.,
- Park Uphagena, pomiędzy ul. Uphagena, Miszewskiego i al. Grunwaldzką, 1780 r., 1913 r.,
- zieleniec przy Akademii Muzycznej, ul. Łąkowa 1, kon. XIX w.,
- zieleniec przy ul. Wyczółkowskiego, ok. 1930 r.,
- park na stokach Grodziska, pomiędzy ul. Gen. Dąbrowskiego, Nowe Ogrody i Powstańców Warszawskich, l. 20-te XX w.,
- zieleniec na pl. Heweliusza, 1893 r.,
- Ogród Strzelecki u podnóża Grodziska, pomiędzy ul. Kurkową i 3 Maja, kon. XV w., XVI w., poł. XIX w. - teren ogrodu mocno zredukowany, pozostał szpaler formowanych lip,
- zieleniec Mały Błędnik, pomiędzy ul. Targ Rakowy, Hucisko i Wały Jagiellońskie, 1822 r., l. 70-te XIX w.,
- zieleniec na Targu Drzewnym, 1904 r.,
- zieleniec przy ul. Siennickiej (pomiędzy ul. Siennicką, Powala, Wygon i Elbląską), 1936 r.,
- zieleniec na Targu Maślanym, ul. Targ Maślany, 1875 r.,
- tereny rekreacyjne na Biskupiej Górce, ul. Biskupia, l. 20-te XX w.,
- zieleniec na placu Wałowym, 1872 r.,

- Ogród Andrzeja Schopenhauera w Oruni, pomiędzy ul. Trakt Św. Wojciecha a ul. Dworcową, XVIII w.,
- ogród przy restauracji „Schwabental”, ul. Bytowska 4, poł. XVIII w.,
- Ogród Sörena Bjørna na Stogach, ul. Nowotna/róg ul. Kruczej, k. XVIII w.,
- park Steffensa, al. Zwycięstwa, l. 1896-1897,
- park zespołu dworsko-parkowego Zakoniczyn, ul. Wieżycka, II poł. XIX w.

Stan zachowania zespołów zabytkowej zieleni komponowanej należących do Miasta, zarówno tych wpisanych do rejestru zabytków, jak i niewpisanych, jest bardzo dobry (np.: Park Uphagena, park z zespołu dworsko-parkowego Ludolphine przy ul. Czyżewskiego, park na stokach Grodziska, park kuracyjny w Jelitkowie, park z zespołu pocysterskiego w Oliwie – zarówno w części miejskiej jak i kościelnej). Wiele parków miejskich poddano rewaloryzacji i pracom porządkowym (np. zespół dworsko-parkowy na Jasieniu, Park Oruński, Park Przymorze, park z zespołu Domu Zdrojowego w Brzeźnie). Kilka wymagają bieżącej pielęgnacji lub prac rewaloryzacyjnych (np. Ogród Andrzeja Schopenhauera na Oruni, park Steffensa przy al. Zwycięstwa). Skwery i zieleńce, porządkowane na bieżąco, są dobrze utrzymane i posiadają estetyczny wygląd (np.: Mały Błędnik, zieleniec na pl. Heweliusza, przy ul. Siennickiej, na Targu Drzewnym, na pl. Wybickiego, na d. Rynku we Wrzeszczu, przy ul. Wyczółkowskiego, na pl. Wałowym).

W dobrej kondycji jest, bardzo atrakcyjny pod względem krajobrazowym, Park Leśny Jaśkowej Doliny oraz tereny rekreacyjne na Biskupiej Górce – w dawnych czasach ulubione miejsce spacerów Gdańszczan, obecnie o ograniczonej dostępności.

Aleja lipowa, należąca niegdyś do zespołu dawnej Szkoły Technicznej, przy ul. Narutowicza również jest w dobrej kondycji zdrowotnej.

Ze względu na stopniowe zacieranie się układu kompozycyjnego oraz zły stan zdrowotny drzew, prac rewaloryzacyjnych bądź pielęgnacyjnych wymagają: zieleniec na Targu Maślanym, fragment parku przy Pałacu Mniszchów na ul. Długie Ogrody, a także park w d. zespole Komendantury Garnizonu Pruskiego przy ul. Wały Jagiellońskie 1.

Większość zieleni parków z obszaru miasta Gdańska, pozostających w rękach prywatnych lub należących do instytucji państwowych, jest w dobrej kondycji zdrowotnej, wymaga jedynie doraźnych prac pielęgnacyjnych. Dobrze zachowane są parki z zespołów dworsko-parkowych: przy ul. Agrarnej, przy ul. Goplańskiej, przy ul. Piecewskiej, na Zakoniczynie, w Kokoszkach, Kronenhof na Wyspie Sobieszewskiej, przy ul. Jaśkowa Dolina 17, przy dworze Monbrillant na ul. Polanki, z zespołu dworsko-parkowego Schopenhauerów przy ul. Polanki oraz zespół parkowo-ogrodowy w d. Migowie Górnym.

Zabytkowe ogrody przy willach prywatnych pozbawiane są sukcesywnie starodrzewu i oryginalnego układu kompozycyjnego. Dzieje się tak zarówno wobec zieleni wpisanej do rejestru zabytków, jak i tej objętej ochroną na podstawie zapisów miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego i włączonych do gminnej ewidencji zabytków. Zieleniec przy Akademii Muzycznej na ul. Łąkowej posiada obecnie jedynie zachowany pojedynczy starodrzew, układ kompozycyjny w wyniku wieloletnich przekształceń został zatarty.

Gorzej wyglądają parki: Studzienka, Rębowo oraz relikty parku przy ul. Kwietnej w Oliwie. Ich stan zachowania jest katastrofalny, zaniedbane niszczeją i zarastają samosiewami, tracąc powoli cechy pierwotnej kompozycji. Bezpowrotnie zniszczony został ogród przy restauracji „Schwabental” przy ul. Bytowskiej 4, gdzie posadzona została bezstylowa zieleń. Podobnie rzecz się ma z Ogrodem Sörena

Bjørna na Stogach - po 2000 r. resztki kompozycji zostały zniszczone, początkowo barokowy geometryczny ogród, w późniejszym okresie zmieniony na krajobrazową, obecnie jest obsadzony bezstylową zielenią.

W najgorszym stanie technicznym, wynikającym ze złego stanu zdrowotnego drzew, jest Wielka Aleja biegnąca wzdłuż alei Zwycięstwa. Przez to, że drzew rosną bezpośrednio przy bardzo ruchliwej arterii miasta narażone są na działanie środków chemicznych (sól drogowa), spaliny i inne zanieczyszczenia zarówno powietrza jak i wód opadowych. Konieczne jest monitorowanie na bieżąco stanu zdrowotnego drzew.

Planowane prace rewaloryzacyjne przy zabytkowej zieleni powinny być poprzedzone opracowaniem niezbędnych studiów historyczno-kompozycyjnych, inwentaryzacji przyrodniczej i przygotowaniem koncepcji rewaloryzacji oraz w przypadku Wielkiej Alei dodatkowo wykonaniem orzeczeń o stanie zdrowotnym drzew, badań hydrogeologicznych i gruntowych.

W przypadku parków, które nie były należycie pielęgnowane przez dziesiątki lat, nie ma możliwości, by w trakcie jednorazowo przeprowadzonych prac uzyskać pożądane efekty. Proces ten musi być rozłożony w czasie, z możliwością dokonywania korekt w decyzjach projektowych na poszczególnych etapach.

Miejsca historyczne

Na terenie miasta licznie występują miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne, bądź działalność wybitnych osobistości. Zaliczyć można do nich zarówno wspominane już wcześniej pole bitwy na półwyspie Westerplatte, Plac Solidarności jak również pomniki (św. Wojciecha, króla Jana Sobieskiego, Heweliusza, marszałka Józefa Piłsudskiego, Marii Konopnickiej, pomnik Obrońców Poczty Polskiej,), czy tablice pamiątkowe (J. B. Bonifacia, Fahrenheita, J. Czyżewskiego, G. Grassa).

Stan zachowania tej grupy obiektów wydaje się być zadowalający, jednak do opieki nad pomnikami należałoby w większym stopniu włączyć środowiska szkolne i harcerskie. Sprawą priorytetową winno stać się upamiętnianie i utrwalanie w pamięci mieszkańców (zwłaszcza młodego pokolenia) ważnych wydarzeń historycznych, wybitnych postaci związanych z miastem i regionem. Służyć może temu działalność wydawniczą (regionalia), prowadzenie lekcji muzealnych na temat. przeszłości i kultury regionu, organizowanie okazjonalnych wystaw i ekspozycji. Pożądanym działaniem byłoby wykonania ewidencji różnego rodzaju form upamiętniających, znajdujących się na terenie miasta.

Powstanie nowych obiektów (np. pomników Chodowieckiego, Schopenhauera) powinno być poprzedzone konkursem architektoniczno-rzeźbiarskim, a ich lokalizacja dobrze przemyślana. Upamiętnianie wydarzeń i zasłużonych postaci nie powinno stać w kolizji z tradycyjnymi nazwami placów i ulic w historycznym centrum miasta.

Dziedzictwo morskie i rzeczne

Na obszarze miasta występuje wiele charakterystycznych zabytków dziedzictwa morskiego i rzecznego, częściowo wymieniono je już w punkcie 4.5 dotyczącym zabytków techniki. Należą do nich w szczególności:

1. dźwigi portowe: Żuraw, małe XIX-wieczne dźwigi przy nabrzeżu Nowej Motławy od strony Szafarni, dźwigu na terenach stoczniowych i postoczniowych;
2. latarnia morskie: Nowy Port (1894 r.);
3. zabytkowa jednostka pływająca: Statek-Muzeum „Sołdek”;
4. historyczne porty, stocznie z towarzyszącą zabudową i pochylniami;

5. budowle hydrotechniczne: liczne kanały z przepustami, śluzami, mostami i stacjami pomp (np. Kanał Raduni, Śluza Kamienna, śluza komorowa na Martwej Wiśle w Przegalinie);
6. zabytkowe młyny, kuźnice (np. kuźnia wodna przy ul. Bytowskiej);
7. historyczne zaplecze magazynowe portu gdańskiego: zespół spichlerzy na Ołowiance i Wyspie Spichrzów;
8. domy rybackie, architektura kurortowa: (zespół domów rybackich w Jelitkowie, zespół Domu Zdrojowego w Nowym Porcie;
9. słupy graniczne;
10. dziedzictwo niematerialne: bractwa żeglarskie (kaplice i Ława Żeglarzy w Dworze Artusa, historyczne nazwy: Lastadia, Brabank, Przeróbka, Polski Hak, Kanał Kaszubski, nazwy ulic na terenach postoczniowych.

Tylko część zabytków związanych z problematyką morską i rzeczną jest odpowiednio chroniona, a pod względem infrastruktury dostosowana do udostępniania lub innej formy prezentacji. Jedynym muzeum powołanym do ochrony nadmorskiego, nadrzecznego, morskiego i podwodnego dziedzictwa kulturowego Narodowe Muzeum Morskie w Gdańsku działające od 1960 r. Wyposażone jest w pracownię konserwatorską, specjalizującą się w zabezpieczaniu różnorodnych zabytków wydobywanych z dna morskiego. Ponadto instytucja uczestniczy w pracach nad podwodnym AZP oraz zajmuje się ochroną zabytków znajdujących się pod powierzchnią wody.

Dziedzictwo „Solidarności”

Najistotniejszym elementem dziedzictwa Solidarności jest obszar dawnej Stoczni Gdańskiej wraz z zespołem historycznych budowli Zakład ten został utworzony w 1947 r. z połączenia dwóch wcześniejszych stoczni: Cesarskiej (pierwotnie nazywanej Królewską) oraz Schichaua. Sukcesywnie rozbudowywany, w niedługim czasie stał się jednym z najważniejszych zakładów przemysłowych Gdańska. W 1990 r. na skutek przemian polityczno-gospodarczych stocznię przekształcono w spółkę akcyjną. Do dnia dzisiejszego na części tego terenu jest kontynuowana produkcja statków.

Stocznia Gdańska jest miejscem szczególnym. W tym miejscu krwawo stłumiono wolnościowe strajki i demonstracje polskich robotników w grudniu 1970, tu w sierpniu 1980 wybuchł strajk, który objął zakłady pracy w całej Polsce. W sierpniu 1980 r. pod przewodnictwem Lecha Wałęsy toczyły się negocjacje Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego z przedstawicielami komunistycznego rządu Polski. W Sali BHP 31 sierpnia 1980 r. podpisano słynne Porozumienia Gdańskie, które m.in. umożliwiły powstanie pierwszego za Żelazną Kurtyną wolnego związku zawodowego. Następnie działalność „Solidarności” istotnie przyczyniła się do wydarzeń prowadzących ostatecznie do zjednoczenia Europy po zakończeniu zimnej wojny.

Obecnie budynek „Sala BHP” jest miejscem spotkań, konferencji, szkoleń i paneli dyskusyjnych. Ponadto pełni funkcję muzealną – prezentowana jest wystawa „Solidarność – Drogi do Porozumienia”, która przedstawia historię i idee solidarnościowej walki o wolność słowa i religii, praworządność, równość, godność pracy i prawo do organizowania się w obronie swoich praw.

W 2014 r. uroczyście otwarto do użytku gmach Europejskiego Centrum Solidarności. Jest to siedziba powstałej w 2007 r. instytucji edukacyjnej i naukowej, promującej wiedzę o Solidarności i ruchach antykomunistycznych w Polsce i w Europie. Celem jej działalności jest promocja idei wolności i solidarności w państwach autorytarnych. Na wystawie stałej m.in. prezentowane są oryginalne elementy związane z pracą stoczniowców.

Wybrane, najważniejsze ślady najnowszej historii zostały wpisane do rejestru zabytków: budynek administracyjny z Salą BHP (dawny magazyn torped powstały w XIX/XX w), brama Nr 2 (z II połowy XX w.), Plac Solidarności z Pomnikiem Poległych Stoczniowców (w miejscu, gdzie w dniu 16 grudnia 1970 zginęli od kul pierwsi strajkujący robotnicy) oraz mur z tablicami inskrypcyjnymi (z 1980 r.).

Ponadto Stocznia Gdańska, jako miejsce związane z powstaniem i upamiętnieniem „Solidarności", uzyskała w 2009 roku nominację do Znaku Dziedzictwa Europejskiego. Ostateczne przyznanie tego wyróżnienia nastąpiło w dniu 19 grudnia 2014 r. Ta forma ochrony nie jest przewidziana w polskim ustawodawstwie, stąd wyróżnienie to ma charakter wyłącznie prestiżowy. Nie mniej jednak stanowi ono istotny wyróżnik miejsca, a na tle dziedzictwa europejskiego oraz wzmacnia jego symboliczne znaczenie.

ZABYTKI RUCHOME

Zabytek ruchomy to „rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych będących dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki lub zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną artystyczną lub naukową" (art. 3 pkt. 1 i 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Wpis do rejestru zabytku ruchomego może nastąpić na wniosek właściciela zabytku, natomiast w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia tego zabytku za granicę, wojewódzki konserwator zabytków może dokonać wpisu z urzędu (art. 10 ust 1 i 2).

Na terenie miasta objęto wpisem do rejestru 888 obiektów ruchomych (95 decyzji) co stanowi ok. 15 % wszystkich zabytków ruchomych z terenu województwa. Dane te nie obejmują zabytków ruchomych w inwentarzach muzealnych, które objęte są odrębną ochroną na podstawie ustawy o muzeach.

Zasadnicza część ruchomości na terenie miasta Gdańska, bo aż 490 sztuk, znajduje się we wnętrzach sakralnych (66 decyzji dla 16 zespołów sakralnych), 193 obiektów stanowi wyposażenie prywatnych mieszkań bądź tworzą kolekcje prywatne (21 decyzji), 14 obrazów objętych wpisem do rejestru znajduje się w Bibliotece Gdańskiej, 9 w Ratuszu Staromiejskim. Dwie decyzje obejmują ochroną wyposażenie sklepów (18 obiektów: stolarkę drzwiową, klatkę schodową i piece). W rejestrze zabytków ruchomych znajduje się również pomnik króla Jana Sobieskiego na Targu Drzewnym oraz 1 obiekt w Gdańskim Seminarium Duchownym.

Największe i najcenniejsze skupiska obiektów ruchomych znajdują się w Kościele Mariackim, w zespole pocysterskim w Oliwie i w kościele św. Mikołaja.

Kościół pw. Trójcy Świętej (pocysterski): 170 obiektów - 14 decyzji:

Zabytki ruchome zgromadzone w kościele to w szczególności: zespół 28 (w większości barokowych świeczników); wyposażenie prezbiterium m.in.: ołtarz główny (1688 r.), stalle (1604 r.), polichromia ścienna (1583-1587 r.), tron opacki (1730 r.); renesansowy ołtarz Świętej Trójcy (pierwotnie ołtarz główny, 1604-1606 r.), ambona świeczniki, sztukateria stropu; zespół 13 XVII - wiecznych ołtarzy bocznych; 22 obrazy (w większości XVIII-wieczne); portal główny w fasadzie zachodniej (1688 r.); zespół portretów m.in. fundatorów opactwa pędzla H. Hana (po 1613 r.); epitafia: Kaspra Jeszkego (1587 r.), Dawida Konarskiego (1616 r.) i obrazami H. Hana, Reinholda Heidensteina (1615-21 r.); tablica pamiątkowa Opata Ditharda(1606 r.); nagrobek "Jana Hulsena" (J. H. Meissner,

1760 r.); nagrobek rodziny Kossów (W. van den Blocke1599-1600 r.); epitafium opata pelplińskiego Feliksa Kosa (A. van den Blocke, 1620 r.); zespół zegara wieżowego (k. XVI w.).

Klasztor pocysterski: 36 obiektów - 3 decyzje;

Wpisem do rejestru zabytków zostały objęte następujące obiekty: cykl 19 obrazów w krużgankach (1749 r.), stół z Sali Pokoju Oliwskiego (ok. 1650 r.); wystrój architektoniczny Wielkiego Refektarza (1593-1594 r.) - portal, sklepienie, kolumny wsporniki, posadzka.

Kościół Wniebowzięcia NMP: 107 obiektów - 14 decyzji;

Zespół ten obejmuje między innymi: polichromie ścienne w tym: *Krajobraz ze smokiem i parą królewską* (ok. 1400 r.); rzeźby: *Piękna Madonna* (ok. 1410) i grupa *Ukrzyżowanie* z łuku tęczowego (mistrz Paweł 1517 r.); późnogotycki ołtarz główny dzieło mistrz a Michała z Augsburga (1511-17 r.); zespół kilkunastu ołtarzy bocznych: w tym ołtarz Ferberów (1500 r.), św. Szymona i Judy zwany także ołtarzem św. Adriana (1510 r.), św. Marcina (ok. 1430 r.); św. Jakuba (ok. 1430 r.), św. Jadwigi (ok. 1430 r.), św. Barbary (ok. 1490-1500 r.) , św. Doroty (1 poł. XV w.); sakramentarz (1478-1482 r.); zegar astronomiczny (1464-1470) dzieło toruńskiego zegarmistrza toruński - Hansa Duringera; figury alegoryczne z ogrodzenia chrzcielnicy (1554 -1556 r.); zespół 11 epitafiów w tym epitafia rodziny Connertów (1554-1556), rodziny Gronau z obrazem *Sąd Ostateczny* A. Möllera (1612 r.), rodu Ferberów (1656 r.), rodziny Oehm (1559 r.), epitafium Michała Loitza (1561 r.), czy Jakuba Schadiusa (1588 r.), Henryka Giese (1559 r.); świecznik wiszący (1490 r.).

Kościół św. Mikołaja: 101 obiektów - 8 decyzji;

Zabytki ruchome zgromadzone w kościele to w szczególności: polichromia ścienna na pn. ścianie prezbiterium (sceny pasyjne ok. 1430 r.) i w kaplicy św. Józefa (*Santa Conversatione*, XV w.); ołtarze: ołtarz główny (1643 r.), ołtarze boczne: Najświętszej Marii Panny i Przemienienia Pańskiego (1720-30 r.), zespół 8 ołtarzy bocznych (XVII i XVIII w); organy z prospektem i balustradą chóru organowego (1755 r.); ambona (XVIII w.); baptysterium (1733 r.); epitafia (głównie z XVII w.); zespół 25 obrazów i rzeźb (m.in. z ołtarza głównego i ołtarzy bocznych); stalle (XV w.); boazerie (1600 r.), konfesjonały (1779 r.), drzwi w zakrystii (XV i XVI w.);zespół XVII i XVIII-wiecznych świeczników w tym tzw. Różańcowy (Gert Benninck, 1617); 2 barokowe dzwony; XVIII i XIX-wieczne złotnictwo (kielichy, monstrancja, krzyż ołtarzowy, pacyfikał, sukienka z obrazu M.B. Zwycięskiej).

W pozostałych świątyniach zasoby wpisane do rejestru zabytków przedstawiają się następująco: kościół Świętych Apostołów Piotra i Pawła: 105 obiektów (w tym 32 przeniesione z kościoła św. Bartłomieja) - 4 decyzje; kościół Trójcy Świętej wraz z kaplicą św. Anny: 35 obiektów - 5 decyzji; kościół Bożego Ciała: 17 obiektów - 3 decyzje; kościół św. Katarzyny: 14 obiektów - 4 decyzje; kościół pw. św. Ignacego Loyoli: 17 obiektów - 3 decyzje; kościół pw. św. Wojciecha: 55 obiektów - 3 decyzje; kościół pw. św. Walentego: 32 obiekty - 4 decyzje; kościół pw. św. Brygidy: 4 obiekty -1 decyzja; kościół św. Jana: 1 obiekt - 1 decyzja, kościół pw. św. Jakuba: 1 obiekt – 1 decyzja, kościół pw. św. Barbary: 1 obiekt – 1 decyzja.

Stan zabytków ruchomych zgromadzonych w obiektach sakralnych Gdańska jest na ogół dobry. W większości parafii prowadzone są systematycznie prace konserwatorskie pod nadzorem odpowiednich służb. Niezbędne są działania - strony kościelnej i instytucji oraz służb związanych z ochroną zabytków - zmierzające do poszerzenia wiedzy o zasobach, o podstawowych zasadach sprawowania nad nimi opieki, a także o możliwościach pozyskiwania na te cele środków finansowych. Duże potrzeby są nadal w dziedzinie zabezpieczenia obiektów przed pożarem, zniszczeniem i kradzieżą.

Rozpoznanie zasobów ruchomych jest na terenie miasta dość znaczne, spora część najcenniejszego wyposażenia zgromadzonego w obiektach sakralnych objęta została wpisem do rejestru, pozostała, w dużym procencie, znajduje się w ewidencji konserwatorskiej.

W najbliższej przyszłości należy dążyć zarówno do rozszerzenia rejestru, jak i do powiększenia zasobu zewidencjonowanego. Obszarem ciągle nie dość dokładnie zbadanym są ruchomości takie jak: stolarka, meble, witraże, sztukaterie, kraty i balustrady, piece kaflowe itp., znajdujące się w obiektach użyteczności publicznej i w obiektach mieszkalnych.

Rejestr zabytków ruchomych nie objął jak dotąd żadnego obiektu cmentarnego (niezwykle cenne przykłady sztuki sepulkralnej znajdują się na obu cmentarzach oliwskich), także bogate, zewidencjonowane zespoły płyt nagrobnych znajdujące się w kościołach nie są nim objęte.

Wykaz zabytków ruchomych (wg stanu ze stycznia 2016 roku) znajduje się w załączniku nr 2 do *Programu Opieki*.

ZABYTKI RUCHOME W ZBIORACH MUZEALNYCH

Muzea stanowią najważniejszą formę organizacyjną ochrony i opieki nad zabytkami ruchomymi. Są niezastąpionym zbiorem materiału źródłowego do badań naszych dziejów i kultury. Prezentują nie tylko dzieje, dawną i współczesną kulturę materialną i artystyczną, ale również służą budowaniu lokalnej tożsamości i identyfikacji z regionem. Równolegle prowadzą również działalność edukacyjną oraz naukową, organizując między innymi sesje naukowe z udziałem wybitnych przedstawicieli świata nauki z kraju i z zagranicy.

Na obszarze miasta działa 6 placówek muzealnych: Narodowe Muzeum Morskie, Muzeum Narodowe w Gdańsku, Muzeum Historyczne Miasta Gdańska, Muzeum Archeologiczne w Gdańsku, Muzeum Archidiecezjalne i Zabytkowa Kuźnia Wodna - filia Muzeum Techniki w Warszawie.

Narodowe Muzeum Morskie to placówka, dla której założycielem jest Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, muzeum posiada 8 oddziałów, z których 4 znajdują się na terenie Gdańska:

- Spichlerze na Ołowiance,
- Statek - Muzeum "Sołdek",
- Żuraw,
- Ośrodek Kultury Morskiej.

Zbiory muzeum tematycznie związane są z historią żeglugi i handlu morskiego, żeglugą i handlem rzecznym, budownictwem okrętowym i szkutnictwem, jachtingiem, rybołówstwem, rozwojem i eksploatacją portów i oceanografią. Muzeum posiada bogatą kolekcję sztuki marynistycznej i rzemiosła artystycznego. Niecodzienną kolekcją są eksponaty pochodzące z podwodnych badań archeologicznych na wrakach średniowiecznego statku handlowego tzw. "miedziowca" i szwedzkiego okrętu wojennego "Solen", zatopionego w bitwie pod Oliwą.

Muzeum Narodowe w Gdańsku jest placówką regionalną prowadzoną przez samorząd województwa pomorskiego przy współpracy z Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Na terenie miasta muzeum posiada 4 oddziały.

Dział Sztuki Dawnej (Gmach Główny), mieszczący się w budynku dawnego klasztoru franciszkańskiego prezentuje kulturę gdańskiego patrycjatu z okresu od XIV do XIX w. w ramach 9 wystaw stałych: Średniowieczna plastyka Pomorska, Malarstwo gdańskie XVI-XVIII w. (obrazy: H. Vredemana de Vries, A. Möllera, A. Stecha, D. Schultza), Malarstwo gdańskie w XIX i na początku XX wieku (J.C. Szultz, W. Stryjowski), Malarstwo flamandzkie i holenderskie (tryptyk *Sąd Ostateczny*

Hansa Memlimga), Złotnictwo od XV do XIX wieku, Cyna od XV do XIX w., Kowalstwo artystyczne, Meblarstwo gdańskie i północno - europejskie XV - XVIII w., Meblarstwo w Gdańsku i na Pomorzu Wschodnim w XVIII w. , Ceramika dawna. Na wystawach czasowych eksponowane są zbiory grafiki, rysunku oraz tkaniny i haftu.

Oddział Etnografii, ma swoją siedzibę w XVIII-wiecznym budynek Spichlerza Opackiego. Placówka prezentują kulturę ludową wszystkich grup etnicznych zamieszkujących Pomorze Gdańskie: Kaszubów, Kociewiaków, Borowiaków, Powiślan, byłych Żuławian - Olędrów oraz kultury osadników przybyłych w wyniku migracji ludności po II wojnie światowej (coraz liczniejsza jest kolekcja zabytków przywiezionych z dawnych kresów Rzeczypospolitej). Najcenniejsze kolekcje to: meble ludowe w tym unikatowe meble żuławskie, sztuka ludowa Pomorza Gdańskiego, bogata kolekcja sprzętu z zakresu rybołówstwa i rolnictwa oraz rzemiosła ludowego.

Oddział Sztuki Nowoczesnej, które mieści się w Pałacu Opatów, obejmuje swą działalnością polskie malarstwo, rysunek, grafikę, ceramikę, rzeźbę, tkaninę oraz kulturę teatralną. W ramach tej placówki działają trzy galerie: interdyscyplinarna Galeria Współczesnej Sztuki Polskiej - obrazująca rozwój sztuki polskiej po II wojnie światowej, Galeria Promocyjna i Galeria Pałacowa pełniąca funkcje wystawienniczo-handlową.

Gdańska Galeria Fotografii – mieści się na 3 piętrze budynku Zielonej Bramy. Gromadzi fotografie i dokumenty poświęcone: fotografii artystycznej, fotografii dokumentalnej dotyczącej życia miasta i regionu (szczególnie po 1945 roku) oraz fotografii kresowej. Galeria zajmuje się również dokumentowaniem wystaw poświęconych tej tematyce,

Oddział Zielona Brama – w dwóch salach ekspozycyjnych prezentowane są wystawy czasowe sztuki dawnej i współczesnej, polskiej i obcej.

Muzeum Historyczne Miasta Gdańska to placówka prowadzona przez Gminę Miasta Gdańska, licząca obecnie 8 oddziałów w których zgromadzonych jest 8 500 muzealiów (ok. 42% muzealiów poddano zabiegom konserwatorskim).

Ratusz Głównego Miasta. Najbardziej reprezentacyjnym pomieszczeniem Ratusza jest Wielka Sala Rady, zwana też Salą Czerwoną. Oryginalny wystrój jej wnętrza zachował się niemal w całości, składają się nań: renesansowy, polichromowany kominek z ok. 1593 r. (Willema van den Meer), siedem obrazów alegorycznych Hansa Vredemana de Vries (1594-1595) i oryginalny strop złożony z 25 obrazów alegorycznych, pędzla Izaaka van den Blocka (1606-1608) przedstawiających sceny o tematyce antyczno-mitologicznej i biblijnej (pośrodku „Apoteoza łączności Gdańska z Polską"). Na poziomie II pietra w sali kasy miejskie - obraz „Grosz czynszowy A. Möllera i trzy obrazy o tematyce biblijnej Izaaka van den Blocka.

Dwór Artusa był ekskluzywną siedzibą gdańskich bractw kupieckich (4 główne korporacje zwane Ławami), głównym salonem towarzyskim miasta, gdzie spotykała się elita nadmotławskiego portu, w którym goszczono polskich królów, namiestników królewskich, a także przybyszy z całej Europy. Światowej klasy wyposażenie pochodzi w zasadniczej części z lat 1531-1626, należy do niego późnogotycka rzeźba „Św. Jerzy walczący ze smokiem" Hansa Brandta (1485 r.), kolekcja modeli okrętów, najwyższy w Europie, pięciokondygnacyjny, renesansowy piec kaflowy dzieło mistrza Georga Stelzenera (1545 r.) i liczne przykłady malarstwa.

Dom Uphagena to muzeum wnętrz patrycjuszowskich z 4 ćw. XVIII w. Podjęta przez Jana Uphagena decyzja o zachowaniu dla potomnych cząstki rodzinnej przeszłości doprowadziła w 1911 do powstania muzeum, które po zniszczeniach wojennych na nowo zostało udostępnione dla zwiedzających w 1998 r. W kamienicy obejrzeć można: sień, salon, reprezentacyjną jadalnię, kameralne

saloniki skrzydła bocznego (Pokój Kwiatów, Pokój Owadów, Pokój Muzyczny i Mała Jadalnia) a także kantor, herbaciarnię i pomieszczenia gospodarcze kuchni. Pokoje II pietra wykorzystywane są jako sale wystaw czasowych. We wnętrzach zamontowane zostały zachowane częściowo elementy wystroju - boazerie, piece, sztukaterie. Zrekonstruowano tkaniny i upięcia okienne. Wyposażenie wnętrz: meble, instrumenty muzyczne, obrazy, ceramika pochodzą w przeważającej części z drugiej połowy XVIII wieku.

Muzeum Bursztynu mieści się w zabytkowych wnętrzach Przedbramia ulicy Długiej (Katownia i Wieża Więzienna). Ekspozycje obrazują historię rzemiosła od czasów najdawniejszych do współczesności. Muzeum prezentuje najświetniejsze przykłady gdańskiej sztuki bursztynniczej (ekspozycje ze zbiorów prywatnych i muzeów europejskich), na najwyższym piętrze wieży - bursztyn we współczesnej sztuce jubilerskiej.

Muzeum Zegarów Wieżowych mieści się w wieży kościoła pw. Św. Katarzyny. Gromadzi i prowadzi konserwację mechanizmów zegarowych. Zgromadzone liczne eksponaty reprezentują zabytki zegarmistrzostwa od XV do XX w.

Muzeum Poczty Polskiej mieści się w historycznym budynku Poczty Polskiej. Zbiory muzeum przedstawia bohaterską obronę poczty we wrześniu 1939 r. (m.in. reprodukcje historycznych zdjęć i dokumenty należące do obrońców i pracowników Poczty Polskiej), historię poczty na Pomorzu (stemple, pieczęcie, medale, znaczki pocztowe oraz przedwojenne skrzynki pocztowe) a także wybrane zagadnienia z historii telekomunikacji.

Twierdza Wisłoujście to unikalny zabytek sztuki fortyfikacyjnej powstający na przestrzeni kilku stuleci. Jego centrum stanowi wysoka cylindryczna wieża, powstała w 1482 r., w 1562 otoczono ją wieńcem zabudowy mieszczącym kazamaty, w latach osiemdziesiątych XVI w. wokół wieńca, na miejscu drewnianych umocnień, wzniesiono czterobastionowy fort carré skonstruowany w myśl zasad fortyfikacji nowowłoskiej (A. van Obberghen). Dla osłonięcia fortu przed bezpośrednim atakiem, w latach 1624-26 wzniesiono tzw. Szaniec Wschodni, składający się z 5 bastionów ziemnych poprzedzonych fosą.

Wartownia nr 1 na Westerplatte - ekspozycja odtwarza wnętrza warowni z września 1939, z zaznaczeniem stanowisk bojowych załogi, ponadto prezentowana jest historia półwyspu i dzieje Wojskowej Składnicy Tranzytowej, pamiątki po obrońcach Westerplatte i historyczne pociski kalibru 280 mm z pancernika „Schlezwig-Holstein".

Muzeum Archeologiczne w Gdańsku to placówka prowadzona przez samorząd województwa, na terenie miasta znajduje się główna siedziba muzeum oraz dwa oddziały Centrum Edukacji Archeologicznej „Błękitny Lew" i Piwnica Romańska. Ogólna liczba muzealiów wynosi 30 000, z czego 60% poddano konserwacji.

Muzeum gromadzi, przechowuje i opracowuje zabytki archeologiczne z terenów Pomorza Gdańskiego. Największą kolekcję tworzą zabytki pochodzące z ratowniczych i systematycznych badań własnych MAG, prowadzonych na stanowiskach dokumentujących tożsamość kulturowa tego regionu, jak np: kultury rzucewskiej, grupy kaszubskiej kultury wschodniopomorskiej, wielbarskiej i oksywskiej, oraz z badań wschodniopomorskich grodów epoki plemiennej i najstarszych ośrodków miejskich.

W Centrum Edukacji Archeologicznej „Błękitny Lew" znajdują się wystawy:

- „Miasto pod miastem" – wystawa prezentująca wyniki wieloletnich badań archeologicznych w Gdańsku, charakterystykę prac terenowych oraz metody rekonstrukcji warunków życia oraz wyglądu mieszkańców dawnego Gdańska.

- „Średniowieczna uliczka hanzeatycka” – rekonstrukcja uliczki z przełomu XIV i XV w. w mieście hanzeatyckim z warsztatami, kramami i łaźnią, a także z jego hałasem i zapachami.
- „Gdańsk w świecie Hanzy” – ekspozycja prezentująca zabytki archeologiczne pozyskane w trakcie prac wykopaliskowych w historycznej części miasta, obrazujące potęgę handlową Gdańska oraz życie codzienne jego mieszkańców od okresu późnego średniowiecza do XIX w.
- „Wyspa Spichrzów w Gdańsku” – ekspozycja poświęcona historii Wyspy Spichrzów i badaniom prowadzonym tu przez archeologów.

Centrum zajmuje się także prowadzeniem zajęć edukacyjnych dla przedszkoli, szkół podstawowych i ponadpodstawowych.

Piwnica Romańska znajduje się na Placu Dominikańskim. Prezentowana jest tam wystawa stała pt. „Najstarsze dzieje Kępy Dominikańskiej”, na której prezentowane są wyniki wieloletnich prac wykopaliskowych, których efektem było odkrycie reliktów XIII-wiecznej architektury, położonych pod Placem Dominikańskim, a także osady i cmentarza użytkowanego od X do XIX w.

Muzeum Archidiecezjalne w Gdańsku jest placówką prowadzoną przez Gdańską Kurię Metropolitalną. Muzeum mieści się w zabudowaniach dawnego klasztoru cystersów, udostępnia historyczne wnętrza klasztorne: krużganek, dawny kapitularz cysterski, refektarz, Salę Pokoju Oliwskiego, Kaplicę Mariacką oraz wewnętrzny wirydarz klasztorny. Muzeum prezentuje zbiory dawnej i współczesnej sztuki sakralnej, pochodzącej z terenu Pomorza Gdańskiego. W dawnym lawatorium mieści się stała ekspozycja pt. Przedmioty liturgiczne świątyń Pomorza Gdańskiego od XV do XX wieku”.

Zabytkowa Kuźnia Wodna jest oddziałem Muzeum Techniki w Warszawie. Otwarcie placówki miało miejsce w 1978 r. Drewniany budynek kuźni (pierwsza wzmianka w 1597 r.) zbudowany jest nad Potokiem Oliwski - potok przepływa pod środkową częścią budynku. Kuźnia wyposażona jest w dwa nasiębierne koła wodne napędzające dwa młoty, piec grzewczy i nożyce mimośrodowe do cięcia rozgrzanego metalu (liczba eksponatów - 47). W muzeum organizowane są pokazy artystycznego kowalstwa.

Latarnia Morska Gdańsk Nowy Port – jest to jedna z najpiękniejszych latarń morskich północnej Europy, mierząca 27 metrów wysokości. Zbudowana została w 1893 r., a oddana do użytku w 1894 r. Udostępniona do zwiedzania, w jej wnętrzu eksponowane są zachowane stare historyczne urządzenia optyczne i elektryczne oraz wystawę fotografii latarń morskich świata.

Kondycja muzeów gdańskich jest na ogół dobra. Większość z nich posiada dobrze wyposażone pracownie konserwatorskie, dysponujące wysoko wykwalifikowaną kadrą. Jednakże niewystarczająca ilość środków finansowych nie pozwala prowadzić systematycznej konserwacji swoich muzealiów. Obecnie jedynie ok. 25% zasobów muzealnych poddanych zostało zabiegom konserwatorskim. Problem ten dotyczy również możliwości gromadzenia i uzupełniania zbiorów o pozycje występujące na rynku antykwarycznym lub w ofertach domów aukcyjnych. Częściowo problem ten rozwiązywany jest ze środków uzyskiwanych od sponsorów.

Zdecydowana większość muzeów gdańskich zlokalizowana jest w obiektach zabytkowych. Nierzadko właściwe przechowywanie oraz zabezpieczenie, a także ekspozycja muzealiów wymaga zainwestowania dodatkowych, znacznych środków finansowych.

ZASOBY ARCHEOLOGICZNE

Zabytek archeologiczny to „zabytek nieruchomy będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów lub zabytek ruchomy, będący tym wytworem" (art. 3 pkt 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Natomiast działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego nazwano badaniami archeologicznymi (art. 3, pkt 11).

W odniesieniu do zabytków archeologicznych ochronie prawnej podlegają obiekty będące w szczególności (art. 6, ust. 1, pkt 3):

a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
b) cmentarzyskami,
c) reliktami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Na zasób zabytków archeologicznych składają się zarówno tzw. stanowiska archeologiczne (obiekty i warstwy zlokalizowane w terenie) jak i ruchome zabytki (przedmioty) z nich pochodzące. Dane o liczbie i charakterze stanowisk archeologicznych zlokalizowanych na terenie gminy Gdańsk pochodzą z dwóch zasadniczych źródeł. Najważniejszym obecnie źródłem są badania ratownicze wyprzedzające rozpoczęcie inwestycji budowlanych, zwłaszcza w rejonie śródmieścia miasta. Kolejnym – sporządzanie i weryfikacja ewidencji archeologicznej realizowanej w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski (AZP), w trakcie których przeprowadzane są m.in. szerokie kwerendy archiwalne. Znikomym uzupełnieniem ww. źródeł są przypadkowe odkrycia.

W ramach programu badań powierzchniowych AZP, przebadano 9 arkuszy[53] obejmujących całość obszaru gminy Gdańsk (według stanu na marzec 2016 roku). Zidentyfikowano ponad 451 stanowisk. Są to stanowiska o charakterze płaskim, nieczytelne na powierzchni ziemi, tj.: osady, cmentarzyska, ślady i punkty osadnicze oraz stanowiska o własnej formie ekspozycji w terenie tj.: grodziska, umocnienia obronne oraz kościół. Najstarsze chronologicznie stanowiska datowane są na młodszą epokę kamienia – neolit. Największy rozkwit sieci osadniczej datowany jest na wczesną epokę żelaza (stanowiska kultury pomorskiej), okres wpływów rzymskich oraz okres wczesnośredniowieczny.

Według stanu na marzec 2016 roku jedynie dwa stanowiska zostały objęte ochroną poprzez wpis do rejestru zabytków:

- nr 21A z 7 października 1948 roku – osada wczesnośredniowieczna położona w Gdańsku przy ul. Dylinki na parcelach: 144/4/, 150/7/, 142/6/, 143/5/, 145/3/;
- nr 365/Archeol. z 19 czerwca 1980 roku – osada otwarta, wielokulturowa datowana na młodszą epokę kamienia, wczesną epokę żelaza i okres późnośredniowieczny.

Ochrona stanowisk archeologicznych zapewniona jest także poprzez wpis do rejestru zabytków układów urbanistycznych znajdujących się na terenie gminy Gdańsk, których początki sięgają co najmniej okresu wczesnego średniowiecza. Należą do nich w szczególności:

- układ urbanistyczny Śródmieścia miasta Gdańska (nr 15 z dnia 11.10.1947 r.).
- układ urbanistyczny Starej Oliwy wraz z zespołem Potoku Oliwskiego (nr 730/719 z 14.09.1976 r.).

Jednocześnie ochrona ta zapewniona jest poprzez zapisy w miejscowych planach zagiospodarowania przestrzennego.

Najbardziej interesujący z punktu widzenia powstania i rozwoju organizmu miejskiego jest obszar śródmieścia Gdańska. W wyniku wielowiekowych działań urbanistycznych został niemal

[53] Arkusz AZP jest fragmentem mapy w skali 1:25000 o wymiarach 7,5x5 km.

całkowicie zabudowany. Z racji swych wybitnych wartości historycznych i naukowych, cały ten teren wpisano do rejestru zabytków oraz na Listę Pomników Historii. Wykonywanie ratunkowych badań archeologicznych na tym terenie ma miejsce najczęściej przy okazji realizacji nowych inwestycji budowlanych lub w przypadku planowanego odtworzenia pierwotnej zabudowy miasta w ramach II etapu odbudowy Gdańska. Do takich miejsc (już przebadanych archeologicznie) zaliczyć należy: obszary Wyspy Spichrzów, miejsce i bezpośrednie sąsiedztwo dawnego hotelu Jantar, teren dawnych Ław Mięsnych, obecnego Centrum Madison, dawnego hotelu Holiday Inn, obszar b. zakładów Dagoma (przy ul. Szafarnia), tereny dawnej Łasztowni na Starym Przedmieściu, Hala Targowa i południowa część ul. św. Ducha.

Najstarsze ślady osadnictwa na obszarze Gminy Miasta Gdańska pochodzą z młodszej epoki kamienia – są to najczęściej neolityczne ślady osadnicze, tj. pojedyncze fragmenty narzędzi krzemiennych lub ceramiki. Stanowiska datowane na epokę brązu są związane przede wszytkim z działalnością ludności kultury łużyckiej, tj. głównie cmentarzyskami. Bujny rozwój osadnictwa w początkach epoki żelaza – okres halsztacki, związany jest z działalnością ludnością kultury pomorskiej. Ludność tej kultury pozostawiła po sobie nieliczne znane obecnie osady lub ślady osadnicze. Najważniejszymi stanowiskami przypisywanymi ludności tej kultury są cmentarzyska grobów skrzynkowych, o których wspomnają zapisy z archiwalnych odkryć oraz współczesne liczne znaleziska. Okres wpływów rzymskich związany jest z pojawieniem się na terenach Pomorza skandynawskich Gotów, z którymi utożsamiana jest obecnie kultura wielbarska. Stanowiska z tego okresu nie są liczne i grupują się głównie w południowej części obszaru gminy Gdańsk. Największa liczba stanowisk archeologicznych datowana jest na średniowiecze, zarówno wczesne, jak i późne. Z tego okresu znane jest funkcjonowanie w rejonie obecnego Starego Miasta w Gdańsku zespołu osadniczego złożonego z grodu wraz z osadami. Zapleczem dla tego centrum osadniczego były liczne rozrzucone na wysoczyźnie duże osady i niewielkie osady jednodworcze lub wręcz czasowe. Na bazie tak intensywnie rozwijającego się osadnictwa wczesnośredniowiecznego powstało miasto lokacyjne, które na przestrzeni wieków podlegało rozbudowie i kolejnym przekształceniom.

NIEMATERIALNE DZIEDZICTWO KULTUROWE

Niematerialne dziedzictwo kulturowe obejmuje następujące dziedziny: tradycje i przekazy ustne, w tym język jako nośnik niematerialnego dziedzictwa kulturowego; sztuki widowiskowe i tradycje muzyczne; zwyczaje, rytuały i obrzędy świąteczne; wiedzę i praktyki dotyczące przyrody i wszechświat oraz umiejętności związane z rzemiosłem tradycyjnym. W 2011 r. Polska przyjęła *Konwencję UNESCO z 2003 r. w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego.* W myśl Konwencji zalecane jest rozpoznanie i udokumentowanie zachowanych jego elementów, a także zabezpieczanie, a następnie poprzez odpowiednio przygotowaną edukację ich promowanie. Najważniejszymi elementami tego dziedzictwa są zachowane tradycje oraz język jako podstawowy nośnik przekazu.

Najbardziej charakterystycznym elementem niematerialnej dziedzictwa kulturowego Gdańska jest tradycja obróbki bursztynu. Surowiec ten jest obecny od 5 tysięcy lat na terenie całego regionu pomorskiego jak i miasta. Najstarsze ślady pracowni bursztyniarskiej w Gdańsku pochodzą z końca X wieku, pierwszy cech bursztynników w Gdańsku utworzono w 1477 roku. W okresie I Rzeczpospolitej bogaty i liczący się w Europie Gdańsk znany był jako ważne centrum bursztyniarstwa. Po załamaniu się bursztynnictwa w okresie wojny i w latach powojennych, Gdańsk znowu stał się stolicą światowego bursztynu, jest ważnym ośrodek wydobycia i przerobu tego surowca, jest liczącym się centrum

naukowym zajmującym się tą tematyką, siedzibą Krajowej Izby Gospodarczej Bursztynu i Międzynarodowego Stowarzyszenia Bursztynników, a także gospodarzem największych na świecie targów bursztynu AMBERIF i AMBERMART. Obecnie obróbka bursztynu stanowi ważną i cenną gałąź regionalnego przemysłu.

Kontynuowana jest tradycja produkcji tzw. mebli gdańskich, które - wzorowane na meblach barokowych - stały się symbolem gdańskiego rzemiosła. Ten historyzujący nurt w meblarstwie gdańskim rozpoczął się już w 3 ćw. XIX w. i z powodzeniem trwa do dziś. Meble gdańskie zyskują liczną rzeszę nabywców, zarówno dzięki swej bogatej, reprezentacyjnej formie, jak i naturalnym surowcom (dąb, orzech) z jakich są wykonywane. Bogata dekoracja (ornamenty, pilastry, gzymsy, płyciny) wykonywana przy dużym udziale tradycyjnych ręcznych technik nadaje meblom cechy indywidualne.

Spośród kultywowanych rzemiosł warto wymienić również tradycyjne rybołówstwo. Mimo stopniowego odwrotu od tego zajęcia, wciąż na plażach można dostrzec łodzie rybackie, które stanowią charakterystyczny element krajobrazu kulturowego miasta i regionu.

Niematerialnymi elementami dziedzictwa kulturowego jest również historyczne nazewnictwo. Nazwy geograficzne (rzeki, potoki, nazwy miejscowości i ich dzielnic) i nazwy własne (nazwy ulic i placów, nazwy budynków, miejskich uroczystości, lokali gastronomicznych czy regionalnych wyrobów) są niejednokrotnie nośnikami tradycji, świadectwem minionych pokoleń oraz historii i wielokulturowości regionu. Bogactwem może nie w pełni jeszcze wykorzystanym i nie zawsze uświadomionym są sentencje obecne od stuleci na murach reprezentacyjnych budowli miejskich (Brama Wyżynna, Brama Długouliczna/Złota Brama). Symbolem wielowiekowej tradycji miasta są różnorodne postaci jego herbu, umieszczone na bramach miejskich (na Bramie Chlebnickiej i nad gotyckim portalem Katowni - herb sprzed 1457 r.), ratuszach, obu zbrojowniach, ogrodzeniu Fontanny Neptuna i w wielu innych miejscach.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (art. 9 ust. 2) daje możliwość ochrony nazw geograficznych, historycznych i tradycyjnych związanych z zabytkiem.

CHARAKTERYSTYCZNE OBIEKTY I ELEMENTY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GDAŃSKA

Spośród różnorodności zasobów dziedzictwa kulturowego Gdańska należy wskazać elementy, obiekty i grupy obiektów charakterystyczne dla regionu oraz związane z jego specyfiką.

Niewątpliwie czynnikiem wyróżniającym miasto spośród pozostałych w kraju jest jego nadmorskie położenie, u ujścia Wisły. Unikatowa kultura materialna regionu została ukształtowana przez wielowiekowe tradycje morskie mieszkańców. Dziedzictwo to wpisuje się w tradycje basenu Morza Bałtyckiego oraz jest świadectwem wzajemnego oddziaływania i przenikania się kultur narodów Północnej Europy. Charakterystyczne elementy, obiekty i grupy obiektów:

- reprezentacyjne budowle miejskie średniowieczne i nowożytne,
- architektura sakralna z Kościołem Mariackim na czele,
- dziedzictwo morskie i rzeczne,
- architektura letniskowo-kuracyjna.

1. Dziedzictwo morskie:

- historyczne porty i stocznie z towarzyszącą zabytkową zabudową, pochylniami, dźwigami portowymi,
- domy rybackie, architektura kurortowa,
- latarnia morska - Gdańsk-Nowy Port,
- zabytkowe jednostki pływające: Statek-Muzeum „Sołdek".

2. Dziedzictwo rzeczne:

- elementy fragmentu Gdańska położonego na żuławach: system polderów, rowów melioracyjnych, kanałów z przepustami, groblami, śluzami, stacjami pomp, przepompowniami, mostami (zwodzonymi, obrotowymi), innymi urządzeniami hydrotechnicznymi,
- zabytkowe młyny.

3. Dziedzictwo budownictwa ceglanego:

- obiekty sakralne: (zespoły klasztorne, kościoły),
- zespoły fortyfikacji (mury miejskie, baszty, bramy).

4. Dziedzictwo Solidarności:

- tereny postoczniowe wraz historyczną zabudową, w szczególności:
- budynek administracyjny z Salą BHP (stała wystawa „Drogi do Wolności"),
- budynek dyrekcji stoczni,
- Brama Nr 2,
- Plac Solidarności z Pomnikiem Poległych Stoczniowców,
- dwie tablice z 21 Postulatami strajkujących robotników w sierpniu 1980 r., wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO – Pamięć Świata.

Zachowanie i ochrona tego dziedzictwa – materialnego świadectwa przeszłości - jest niezbędne dla przetrwania pamięci o złożonej historii Gdańska oraz dawnych i żyjących mieszkańcach. Zatem potrzeba pilnego ratowania zasobów dziedzictwa winna być kwestią priorytetową. W szczególności dotyczy to elementów tradycyjnego krajobrazu kulturowego, który ulega dynamicznemu procesowi degradacji. Deprecjacja unikalnych, charakterystycznych cech, właściwych dla specyfiki miasta prowadzić może do stopniowego zanikania tożsamości kulturowej.

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego miasta. Analiza szans i zagrożeń.

Analiza SWOT jest podstawowym i powszechnie stosowanym narzędziem diagnostycznym, która stanowi zestawienie takich cech, jak: **S**trengths – silne strony, **W**eaknesses – słabe strony, **O**pportunities – szanse, **T**hreats – zagrożenia. Zestawienie to stanowi podstawę do opracowania celów programu opieki.

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
• duże nasycenie miasta zabytkami o znaczeniu europejskim i krajowym (dwa zespoły zabytkowe o randze światowej, posiadające status Pomnika Historii), • bogaty i różnorodny zasób zabytków charakterystycznych i wyróżniających miasto – obiekty dziedzictwa morskiego i rzecznego oraz architektury manierystycznej, • zachowana duża ilość obiektów obronnych, dzieł fortyfikacji, • bogaty zasób ruchomych dzieł sztuki zgromadzonych w obiektach sakralnych oraz w muzeach stanowiących świadectwo nawarstwiania się kultur i narodów, • wysokie walory i atrakcyjność dziedzictwa kulturowego dla gospodarki, mieszkańców i turystyki.	• zły stan zachowania części obiektów zabytkowych, w szczególności domów mieszkalnych, zabytków postindustrialnych, • brak środków finansowych na konserwację i rewaloryzację obiektów zabytkowych, • przekształcenie zespołów zabudowy poprzez wprowadzenie nowej zabudowy, nie liczącej się z lokalną tradycją, architekturą i historycznymi uwarunkowaniami, • niewystarczająca promocja zasobów oraz edukacja dotycząca walorów środowiska kulturowego, • zanikanie tradycyjnej sztuki budowlanej i form budowlanych oraz stosowanie tradycyjnych materiałów, • brak systemów zabezpieczeń obiektów zabytkowych (ochrony przeciwpożarowej, antywłamaniowych).

SZANSE	ZAGROŻENIA
• wzrost zainteresowania właścicieli obiektów zabytkowych, ich adaptacją i pracami konserwatorskimi, • rosnąca rola samorządu gminnego poprzez włączenie ochrony zabytków w sferę rozwoju miasta, • możliwość finansowania prac konserwatorskich i remontowych obiektów zabytkowych ze środków finansowych pochodzących z różnych źródeł: państwowe, samorządowe, prywatne, wyznaniowe, środki UE i in. • uwzględnianie problemów ochrony dziedzictwa kulturowego w programach, strategiach i planach rozwoju miasta; • rozwój inicjatyw lokalnych i organizacji pozarządowych w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego, • promocja przykładów dobrej architektury kontynuującej miejscową regionalną tradycję budowlaną, • edukacja w dziedzinie zarządzania dziedzictwem kulturowym.	• pogarszający się stan techniczny tkanki zabytkowej spowodowany niewłaściwym użytkowaniem, celowym niszczeniem (w szczególności obiektów i zespołów zabudowy XIX-wiecznej), • brak środków na skuteczną ochronę i zabezpieczenie zabytków, • niewłaściwe prowadzenie prac budowlanych, konserwatorskich, niezgodnie ze sztuką budowlaną, • ekspansja inwestycyjna na obszarach miast i wsi ingerująca w historyczny układ urbanistyczny, • ekspansja znaczących, wielkogabarytowych inwestycji lokalizowanych w bezpośrednim sąsiedztwie obszarów cennych kulturowo i krajobrazowo, • dokonywanie wtórnych podziałów i parcelacji obiektów i zespołów zabytkowych, • niedostatek mechanizmów promujących działania na rzecz ochrony, konserwacji i rewaloryzacji zabytków.

7. Założenia programowe

Program Opieki Nad Zabytkami Miasta Gdańska na lata 2016-2019 ma służyć ochronie, sukcesywnej rewaloryzacji i wykorzystaniu lokalnych zasobów dziedzictwa kulturowego do różnych dziedzin życia społecznego.

Ramy programowe Programu Opieki wyznaczają tezy problemowe, wskazujące na:

- umożliwienie finansowania i racjonalnego wykorzystania środków finansowych na utrzymanie krajobrazu kulturowego oraz ratowanie obiektów o szczególnych wartościach historycznych,
- wspieranie i kreowanie różnorodnych form i metod umożliwiających ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami – stymulowanie zasad partnerstwa oraz odpowiedzialności właścicieli obiektów o podstawowym znaczeniu dla dziedzictwa kulturowego na terenie Miasta Gdańska,
- podnoszenie walorów zabytkowych i wykorzystanie ich w promocji kultury i dla rozwoju turystyki w mieście, a zwłaszcza jako czynnika wpływającego na rozwój gospodarczy miasta,
- umożliwienie kreowania i realizowania lokalnych projektów związanych z kompleksowymi pracami konserwatorskimi i restauratorskimi oraz chroniącymi krajobraz kulturowy dla osiągnięcia zauważalnych i wymiernych efektów jakościowej zmiany,
- kreowanie modelu odpowiedzialności za zasoby dziedzictwa kulturowego w mieście wśród mieszkańców i we władzach samorządowych,
- wspieranie aktywności lokalnej w działaniach mających na celu poszanowanie dziedzictwa kultury mniejszości narodowych,
- poszukiwanie i wspieranie projektów związanych z kreowaniem i wdrażaniem nowych form opieki nad zabytkami i ich promocji (np. szlaki turystyczno-historyczne, ożywianie zabytków),
- włączenie kultury i dziedzictwa kulturowego w obszar interwencji i wsparcia zgodnie z zasadami planowania i wdrażania programów prorozwojowych, stosownie do oczekiwań mieszkańców miasta poprzez uznanie znaczenia dziedzictwa kulturowego w rozwoju społeczno-ekonomicznym miasta.

Zasady ochrony i kształtowania przestrzeni przy opracowywaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego[54]:

A. Na terenie obszarów i obiektów zabytkowych o znaczeniu międzynarodowym obejmujących najistotniejsze z punktu widzenia ochrony dziedzictwa kulturowego rejony Gdańska, w których najlepiej zachował się historyczny układ przestrzenny, o wyjątkowym charakterze i znaczeniu kulturowym, artystycznym i historycznym.

1) ochrona historycznego układu przestrzennego przez:

- zachowanie historycznego przebiegu oraz rozplanowania ulic i placów, usunięcie elementów zniekształcających, zachowanie przekroju ulic, ich szerokości i linii zabudowy,
- rewaloryzację historycznych założeń urbanistycznych i zieleni komponowanej,
- zachowanie historycznej parcelacji,

[54] Por. *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Gdańska,* uchwała nr XVIII/431/07 Rady Miasta Gdańska z dnia 20.12.2007 r.

- zachowanie proporcji wysokościowych kształtujących sylwetę zespołu oraz jego poszczególnych wnętrz (ulic, placów itp.),
- zachowanie historycznych układów fortyfikacyjnych;

2) ochrona krajobrazu historycznego przez:
- usunięcie elementów dysharmonizujących,
- zachowanie historycznych panoram i ich przedpól,
- zachowanie osi widokowych,
- zachowanie dominant przestrzennych;

3) ochrona obiektów zabytkowych polegająca na:
- restauracji i modernizacji technicznej obiektów zabytkowych i mających wartość kulturową,
- rekonstrukcji szczególnie ważnych fragmentów historycznej architektury, stanowiących istotne uzupełnienie zachowanych struktur;

4) ochrona zachowanych obiektów małej architektury i nawierzchni ulic wraz z przywracaniem nawierzchni historycznych;

5) dostosowanie funkcji do wartości zabytkowych zespołu;

6) dostosowanie nowej architektury do historycznej kompozycji architektonicznej i urbanistycznej przez utrzymanie lub uczytelnienie historycznych podziałów parcelacyjnych,

7) ochrona niematerialnych wartości kulturowych przez zachowanie i przywracanie nazewnictwa historycznego.

B. Na terenie obszarów i dla obiektów zabytkowych o znaczeniu krajowym i regionalnym mających duże znaczenie dla kształtowania fizjonomii miasta i identyfikacji mieszkańców z miastem:

1) ochrona historycznego układu przestrzennego:
- zachowanie historycznego rozplanowania ulic i placów oraz utrzymanie przekroju ulic z zachowaniem ich szerokości i linii zabudowy,
- zachowanie zasadniczych proporcji wysokościowych kształtujących sylwetę zespołu oraz jego poszczególnych wnętrz (ulic, placów itp.),
- zachowanie historycznych układów fortyfikacyjnych;

2) ochrona krajobrazu historycznego:
- zachowanie historycznych panoram i ich przedpola,
- zachowanie osi widokowych,
- zachowanie dominant historycznych;

3) ochrona obiektów zabytkowych, restauracja i modernizacja techniczna obiektów zabytkowych i mających wartości kulturowe;

4) ochrona zachowanych obiektów małej architektury i nawierzchni ulic wraz z przywracaniem nawierzchni historycznych;

5) dostosowanie nowej architektury do historycznej kompozycji architektonicznej i urbanistycznej w zakresie typu zabudowy;

6) ochrona niematerialnych wartości kulturowych przez zachowanie nazewnictwa historycznego.

C. Na terenie wyznaczonych strefy ochrony archeologicznej obejmujących zarówno tereny o rozpoznanej zawartości reliktów archeologicznych, jak i potencjalnego ich występowania stwierdzonego na podstawie badań Archeologicznego Zdjęcia Polski lub innych materiałów badawczych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego należy wprowadzać obowiązek przeprowadzenia ratowniczych badań archeologicznych lub objęcia prac ziemnych nadzorem archeologicznym.

D. Wyeksponowanie unikatowej struktury krajobrazu kulturowego oraz obiektów kultury materialnej polegające m.in. na:
- ochronie specyficznych i unikatowych wartości kompozycyjnych założeń urbanistycznych,
- porządkowaniu zdegradowanych krajobrazowo form zagospodarowania w kierunku ich estetyzacji,
- propagowaniu i kontynuacji wzorców architektury i zagospodarowania charakterystycznych dla danych fragmentów miasta z jednoczesnym wprowadzaniem elementów nowoczesnych, harmonijnych z historycznymi,
- przywracaniu dominacji zieleni w wybranych fragmentach miasta,
- zachowaniu i ochronie najbardziej wartościowych nieprzekształconych zespołów i fragmentów krajobrazu otwartego,
- przywracaniu i poprawie możliwości korzystania z wartości wizualnych punktów widokowych,
- wprowadzaniu ograniczeń gabarytów budynków i budowli, a także naturalnych składników krajobrazu i wyznaczaniu zasięgów obowiązywania tych ograniczeń (dla zachowania efektu widokowego),
- stosowaniu przesłon zielonych lub innych elementów maskujących.

E. Ochrona historycznych sylwet i panoram zespołów zabytkowych położonych poza obszarami chronionymi wynikającymi z wpisu do rejestru zabytków w celu zachowania widoków na zespół lub obiekt zabytkowy m.in. poprzez:
- ograniczenia gabarytowe nowych obiektów,
- zakaz lokalizacji niektórych form i typów zabudowy,
- wyburzenie niektórych obiektów,
- odpowiednią pielęgnację zieleni (w tym przycinanie drzew),
- stosowanie przesłon zielonych lub innych elementów maskujących,
- zakaz zabudowy.

Celem strategicznym Programu Opieki jest:

ZACHOWANIE DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GDAŃSKA SŁUŻĄCE BUDOWANIU TOŻSAMOŚCI MIESZKAŃCÓW, PRESTIŻU MIASTA ORAZ PROMOCJI TURYSTYCZNEJ

Realizacja celu strategicznego będzie odbywać się w oparciu o następujące priorytety:

Priorytet 1: OCHRONA ZABYTKÓW I REWITALIZACJA KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GDAŃSKA

Priorytet 2: GDAŃSK KOLEBKĄ SOLIDARNOŚCI, MIEJSCEM, W KTÓRYM ROZPOCZĄŁ SIĘ PROCES JEDNOCZENIA CAŁEJ EUROPY

Priorytet 3: BADANIE, DOKUMENTACJA I PROMOCJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO MIASTA

Kierunki oraz typy działań w ramach poszczególnych priorytetów przedstawia poniższa tabela:

Nazwa	**Priorytet 1: OCHRONA ZABYTKÓW I REWITALIZACJA KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GDAŃSKA**
Kierunki działań	1. Zachowanie dziedzictwa kulturowego jako podstawy budowania tożsamości mieszkańców, prestiżu miasta oraz rozwoju turystyki i dziedzin gospodarki z nią związanych (handel, gastronomia, rzemiosło, hotelarstwo). 2. Rewitalizacja obszarów zabytkowych zespołów urbanistycznych, zdegradowanych obszarów portowych i poprzemysłowych związanych z gospodarką morską. 3. Zachowanie i kontynuacja odmiennych tradycji rozwoju przestrzennego i historycznego dzielnic Gdańska. 4. Poprawa stanu ochrony i opieki nad zbiorami muzealnymi i archiwalnymi oraz ich rozwój. 5. Zabezpieczenie i właściwa konserwacja obiektów zabytkowych. 6. Ekspozycja najcenniejszych zabytków dziedzictwa kulturowego
Typy działań	1. Działania uwzględniające w szczególności konserwację, renowację, rewaloryzację, poprawę stanu zachowania: - obiektów sakralnych (kościoły, klasztory, kaplice, domy modlitwy, cmentarze), - obiektów mieszkalnych (kamienice, domy, wille, dwory, pałace, dawne domy wiejskie z obszarów przedmieść Gdańska), - obiektów użyteczności publicznej (ratusze, szkoły, szpitale, przytułki, sądy, dworce), - obiektów budownictwa obronnego (mury, baszty, bramy, twierdze, zespoły fortyfikacji, zbrojownie, zespoły koszarowe, budowle obronne), - obiektów techniki (stocznie, zespoły portowe, fabryki, spichlerze, młyny, kuźnie, wieże ciśnień, hale produkcyjne, urządzenia hydrotechniczne), - obiektów gospodarczych (budynki folwarczne, spichrze, stodoły, inne obiekty w obrębie zespołów, zagród itp.), - parków, ogrodów, zieleni komponowanej. 2. Rewitalizacja zabytkowych zespołów urbanistycznych, a także obszarów portowych i poprzemysłowych związanych z przemysłem morskim i gospodarką morską. 2. Unikanie działań prowadzących do zastępowania autentycznej substancji zabytkowej ich rekonstrukcjami. 3. Rewaloryzacja, adaptacja na cele kulturalne, edukacyjne, turystyczne, mieszkalne, usługowe obszarów i obiektów poprzemysłowych, powojskowych, pokolejowych.

	4. Konserwacja i rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych polegająca na odtworzeniu ich pierwotnego, historycznego wyglądu, bez naruszania jednak autentycznej substancji zabytkowej. 5. Montaż w obiektach zabytkowych niezbędnych urządzeń technicznych, instalacji dla zapewnienia właściwych warunków przechowywania i eksponowania zabytków ruchomych, muzealiów oraz trwałego zachowania i użytkowania tych budowli. 6. Zabezpieczenie obiektów zabytkowych przed pożarem, zniszczeniem i kradzieżą (montaż instalacji przeciwpożarowej i alarmowej, zabezpieczeń przeciw włamaniom, znakowanie i ewidencjonowanie zabytków ruchomych itp.). 7. Iluminacja najcenniejszych zabytków dziedzictwa kulturowego.
Nazwa	**Priorytet 2:** **GDAŃSK KOLEBKĄ SOLIDARNOŚCI, MIEJSCEM, W KTÓRYM ROZPOCZĄŁ SIĘ PROCES JEDNOCZENIA CAŁEJ EUROPY**
Kierunki działań	1. Dokumentowanie zasobów archiwalnych związanych z dziejami ruchu „Solidarność", na potrzeby Europejskiego Centrum Solidarności, 2. Zabezpieczenie i ochrona terenów stoczniowych związanych z powstaniem „Solidarności" 3. Inne działania promocyjne służące utrwaleniu w świadomości społeczności międzynarodowej faktu, że procesy rozpadu imperium sowieckiego i końca zimnej wojny rozpoczęły się w Gdańsku.
Typy działań	1. Wspieranie działań mających na celu pozyskanie pamiątek związanych z dziejami ruchu „Solidarność" na potrzeby Europejskiego Centrum Solidarności. 2. Dokumentowanie i opracowanie materiałów archiwalnych (w tym fotografii, filmów i nagrań) związanych z dziejami ruchu „Solidarność" na potrzeby przyszłego ECS. 3. Rewaloryzacja, ochrona i zabezpieczenie obiektów związanych z powstaniem „Solidarności". 4. Zachowanie i rewaloryzacja obiektów zabytkowych znajdujących się na terenie Stoczni Gdańskiej. 5. Iluminacja obiektów związanych z powstaniem „Solidarności".
Nazwa	**Priorytet 3:** **BADANIE, DOKUMENTACJA I PROMOCJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO MIASTA**
Kierunki działań	1. Specjalistyczne rozpoznanie badawcze poszczególnych obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych związane z przygotowywanym lub realizowanym procesem inwestycyjnym.

	2. Rozpoznanie zasobów i specyfiki dziedzictwa kulturowego Gdańska 3. Badania i dokumentacja historii „Solidarności" i ruchów wolnościowych w sowieckim imperium, a także w innych częściach świata, także współcześnie 4. Edukacja, kształtowanie opinii publicznej oraz promocja ideałów wolności i solidarności 5. Promowanie tradycyjnych form i cech lokalnej architektury (w zakresie bryły, detalu architektonicznego, materiału, kolorystyki, rozwiązań konstrukcyjnych). 6. Edukacja i popularyzacja wiedzy o dziedzictwie kulturowym Gdańska. 7. Promocja regionalnego dziedzictwa kulturowego służąca kreacji produktów turystyki kulturowej. 8. Szeroki dostęp do informacji o dorobku kultury regionalnej.
Typy działań	1. Specjalistyczne opracowania badawczo-dokumentacyjne obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych związane z przygotowywanym lub realizowanym procesem inwestycyjnym obejmujące: - ekspertyzy techniczne i konserwatorskie, - badania konserwatorskie, architektoniczne, archeologiczne, - program prac konserwatorskich i restauratorskich, - dokumentacje projektowe, - inwentaryzacje architektoniczno-konserwatorskie. 2. Współpraca z instytucjami kultury w zakresie rozpoznania oraz wymiany informacji o zasobach regionalnego dziedzictwa kulturowego, 3. Rozpoznanie i promocja najcenniejszych zabytków regionu – w szczególności obejmująca charakterystyczne zabytki świadczące o ich odrębności i specyfice: dziedzictwa morskiego i rzecznego, dziedzictwa budownictwa ceglanego (przede wszystkim najstarsze kościoły i założenia klasztorne) 4. Wspieranie działań edukacyjnych i promocyjnych oraz popularyzujących wiedzę o dziedzictwie kulturowym województwa pomorskiego – w szczególności: - przygotowanie i organizacja konferencji naukowych, - opracowanie i wydruk publikacji, - organizacja konkursów, - popularyzacja dobrych realizacji konserwatorskich i budowlanych przy zabytkach, popularyzacja dobrych praktyk projektowych przy zabytkach, a także zagospodarowaniu obszarów oraz terenów cennych kulturowo, przyrodniczo i krajobrazowo. 5. Rozbudowa warstwy dziedzictwa kulturowego w ramach Systemu Informacji Przestrzennej.

Reasumując, szeroko pojęta polityka w dziedzinie opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego Miasta Gdańska będzie zmierzała do:

- konsekwentnego i planowego realizowania zadań kompetencyjnych samorządu gminnego poprzez wdrażanie Programu Opieki,
- opracowywania i aktualizacji prawnych i merytorycznych podstaw ochrony oraz zasad finansowania i pozyskiwania środków na jej realizację,
- rygorystycznej ochrony unikatowych wartości krajobrazu kulturowego miasta,
- umożliwienia i wspierania racjonalnego wykorzystania środków finansowych na ratowanie obiektów o szczególnych wartościach historycznych,
- dbałości o krajobraz kulturowy miasta, w tym zachowania jego charakterystycznych elementów zabytkowych i przyrodniczych,
- wykorzystania potencjału historycznego miasta do umacniania roli Gdańska jako bałtyckiej metropolii i centrum kulturowego,
- stymulowania zasad partnerstwa publiczno-prywatnego na rzecz konserwacji, rewaloryzacji i zagospodarowania obiektów zabytkowych,
- wspierania aktywności lokalnej w działaniach mających na celu poszanowanie materialnego dziedzictwa,
- realizacji programu podnoszenia atrakcyjności Śródmieścia poprzez m.in. przeprowadzenie drugiego etapu odbudowy Głównego Miasta, rewitalizację Dolnego Miasta, rewitalizację obszarów poprzemysłowych,
- realizacji programu ożywienia Motławy, Starego Portu i kultywowania tradycji morskich,
- wykorzystania i rewaloryzacji zabytkowych obiektów militarnych,
- rewitalizacji miejskich obszarów zdegradowanych,
- rewitalizacji terenów powojskowych i poprzemysłowych,
- wspierania powstania kluczowych instytucji i inicjatyw z zakresu kultury,
- zachowania lokalnych walorów dziedzictwa kulturowego i zaadaptowania ich do wymogów współczesnego miasta,
- kształtowania zindywidualizowanej lokalnie struktury miejskiej w nawiązaniu do historycznych zasad kształtowania krajobrazu kulturowego,
- wspierania działań na rzecz tworzenia programów edukacyjnych mających na celu wzmocnienie lokalnej tożsamości oraz współodpowiedzialności mieszkańców za zasoby dziedzictwa kulturowego w mieście,
- kreowania modelu odpowiedzialności za zasoby dziedzictwa kulturowego Gdańska wśród mieszkańców oraz we władzach samorządowych.

VII. Wdrażanie programu

Głównym celem Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Gdańska jest włączenie problematyki opieki nad zabytkami i ich ochrony do zadań strategicznych gminy.

Realizacja Programu możliwa jest dzięki programom rządowym i sektorowym. Cele programowe osiągane będą dzięki partnerom uczestniczącym (ministerstwa, instytucje kultury: państwowe i

samorządowe, wojewódzki konserwator zabytków, kościoły, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, instytucje międzynarodowe, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej) jak i środkom własnym Gminy Miasta Gdańska.

Program wymaga współdziałania jednostek samorządu terytorialnego w gminie z:

- instytucjami ochrony zabytków, ochrony środowiska i ośrodkami naukowymi,
- organizacjami pozarządowymi zajmującymi się ochroną i opieką nad zabytkami,
- związkami wyznaniowymi - w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami sakralnymi.

8. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami

Instrumenty prawne

Problematyka zachowania dziedzictwa kulturowego zostanie uwzględniona przez władze miasta przy uchwalaniu prawa miejscowego.

Cele operacyjne wytyczone przez Program Opieki nad Zabytkami Miasta Gdańska będą osiągane w wyniku:

a) wspólnego działania władz regionu z ministrem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, pomorskim wojewódzkim konserwatorem zabytków, jednostkami samorządu terytorialnego, związkami wyznaniowymi, organizacjami pozarządowymi i stowarzyszeniami regionalnymi, ośrodkami naukowymi oraz właścicielami i posiadaczami obiektów;
b) inicjatyw własnych władz samorządu gminnego;
   - prawnych - tworzenie prawa miejscowego;
   - finansowych - finansowanie instytucji kultury (m.in. muzeów), dotacje, nagrody, finansowanie remontów i prac konserwatorskich przy obiektach zabytkowych będących własnością gminy, udzielanie dotacji celowych na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków.
   - programowych - realizacja projektów i programów regionalnych;
   - innych (działania stymulujące);
c) wykorzystywania europejskich instrumentów finansowych (fundusze unijne, Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweski Mechanizm Finansowy).

Samorząd Gminy Miasta Gdańska w ramach posiadanych instrumentów prawnych przyczyniać się będzie do:

- opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego Gdańska,
- wspierania prac konserwatorskich, restauratorskich i budowlanych przy zabytkach nieruchomych wraz z ich otoczeniem oraz w historycznych układach urbanistycznych, a także zabytkowego wyposażenia i wystroju.

Instrumenty koordynacji

Realizacja Programu wymaga współpracy z instytucjami ochrony zabytków różnych szczebli, w tym współpracy Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, związkami wyznaniowymi, a także z instytucjami kultury, w szczególności z Muzeum Historycznym Miasta Gdańska, Muzeum Narodowym w Gdańsku, Narodowym Muzeum Morskim, Muzeum Archeologicznym w Gdańsku, Muzeum Archidiecezjalnym oraz ośrodkami naukowymi i akademickimi.

Instrumenty finansowe

Podstawowym narzędziem finansowym dla zachowania najcenniejszych zabytków miasta będą dotacje celowe udzielane na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru (na podstawie obowiązującej).

Planowane jest również wykorzystanie funduszy unijnych oraz dostępnych dofinansowań samorządu województwa pomorskiego.

Samorząd zamierza ubiegać się o dofinansowanie na realizację projektów miękkich związanych z rozwojem zasobów ludzkich lub rozwojem obszarów wiejskich: na szkolenia, promocję, współpracę międzynarodową, tworzenie lokalnych oraz regionalnych produktów i marek turystycznych, tworzenie

miejsc pracy związanych z dziedziną kultury, turystyki i edukacji. W tym wypadku, gdy wkład własny stanowi niewielki procent w stosunku do przyznawanych grantów (od 1,5 do 15 %), pozyskane środki będą w znaczący sposób wpływały na zwiększenie możliwości operacyjnych gminy.

Finansowanie ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce może odbywać się z różnych źródeł. Podstawowe to:

1. źródła publiczne (np. budżet państwa, budżety jednostek samorządów terytorialnych wszystkich szczebli, środki Unii Europejskiej, inne źródła zagraniczne).
2. źródła prywatne (osób fizycznych, organizacji pozarządowych - stowarzyszeń, fundacji, kościelnych osób prawnych itp.)

Finansowanie programu będzie realizowane z wykorzystaniem środków z wielu źródeł:

- ze środków budżetowych,
- funduszy strukturalnych,
- inicjatyw wspólnotowych
- ze środków prywatnych.

Rada Miasta Gdańska w miarę posiadanych środków budżetowych przyznawać będzie dotacje docelowe na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków. Obecnie środki te przyznawane są w oparciu o zasady określone w Uchwale Nr XIV/193/2011 Rady Miasta Gdańska z dnia 30.06.2011 r. w sprawie przyjęcia zasad i trybu udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku.

Instrumenty społeczne

W działaniach Miasta przewidywane jest prowadzenie działań z zakresu współpracy i współdziałania z właścicielami oraz użytkownikami zabytków (władzami kościelnymi i parafiami, osobami fizycznymi oraz spółkami), a także edukacja i informacja odnośnie dziedzictwa kulturowego Gminy Miasta Gdańska.

Instrumenty kontrolne

Zadania sformułowane w niniejszym programie przewidują stosowanie monitoringu jego realizacji w postaci aktualizacji gminnej ewidencji zabytków, kontroli stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego.

9. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami

Za monitorowanie realizacji Programu Opieki odpowiada Prezydent Miasta Gdańska, który co dwa lata będzie przedstawiał Radzie Miasta Gdańska sprawozdanie z realizacji programu.

Monitorowanie przebiegu realizacji programu jest ważnym elementem jego wdrażania.

Przedmiotem monitoringu będą działania podejmowane przez władze samorządowe w dziedzinie ochrony i opieki nad zabytkami (w ramach własnego budżetu gminy) jak i działania innych podmiotów (ochrona dziedzictwa kulturowego gminy realizowana w ramach funduszy strukturalnych, sektorowych programów operacyjnych, wojewódzkiego konserwatora zabytków, właścicieli i posiadaczy zabytków, diecezjalnego konserwatora, stowarzyszeń oraz organizacji pozarządowych i innych).

Dla sprawnej realizacji programu oraz zapewnienia systematyczności niezbędna będzie współpraca właściwych wydziałów Urzędu Miejskiego w Gdańsku, w tym przede wszystkim: Biura Miejskiego Konserwatorem Zabytków, Wydziału Programów Rozwojowych, Wydziału Polityki Gospodarczej (w szczególności Referatu Przedsiębiorczości i Turystyki), Wydziału Gospodarki Komunalnej, oraz Wydziału Promocji, Informacji i Komunikacji Społecznej.

Kryteria prowadzenia oceny realizacji programu opieki:

- poziom wydatków budżetu miasta na ochronę i opiekę nad zabytkami,
- ilość budynków objętych ochroną konserwatorską wyremontowanych ze środków gminnych,
- liczba zrealizowanych konkursów, wystaw i działań edukacyjnych na terenie miasta,
- liczba działań promocyjnych i spotkań związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego,
- liczba przygotowanych/wydanych wydawnictw (w tym folderów promocyjnych, przewodników).

10. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami

10.1. Publiczne źródła finansowania

W celu właściwej i skutecznej ochrony zasobów kulturowych wykorzystane zostaną środki możliwe do zabezpieczenia z budżetu miasta na ten cel, jak również w miarę możliwości prowadzone będą programy czerpiące z budżetów innych publicznych źródeł tj.: Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, samorządu województwa pomorskiego oraz z funduszy Unii Europejskiej, funduszy norweskich i EOG.

I. Miasto: w budżecie miasta co roku zabezpieczane będą środki na zadania wynikające z niniejszego dokumentu.

Zasady finansowania prac przy zabytkach uregulowane zostały Uchwałą Nr XIV/193/2011 Rady Miasta Gdańska z dnia 30.06.2011 r. w sprawie przyjęcia zasad i trybu udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku (Dz. Urz. Woj. Pom. z 1.09.2011 r. Nr 107, poz. 2150; zm. z 2013 r. poz. 4596).

Dotacja na prace lub roboty budowlane przy zabytku może finansować nakłady obejmujące:

1. sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich,
2. przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych,
3. wykonanie dokumentacji konserwatorskiej,
4. opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich,
5. wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami Prawa budowlanego,
6. sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz,
7. zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku,
8. stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku,
9. odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki,
10. odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50 % oryginalnej substancji tej przynależności,
11. odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych odrzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych,
12. modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności,
13. wykonanie izolacji przeciwwilgociowej,
14. uzupełnienie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomych o własnych formach krajobrazowych,
15. działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku i ogrodu,
16. zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót,
17. zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Dotacja może być udzielona na prace przy:

1. obiektach wpisanych do rejestru zabytków indywidualną decyzją Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,

Dotacja może być udzielona wyłącznie podmiotom, które:

1. posiadają tytuł prawny do obiektu wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego lub stosunku zobowiązaniowego,

2. nie są zaliczone do sektora finansów publicznych.

Dotacja może być udzielona w wysokości do 100% nakładów w sytuacji zniszczenia lub uszkodzenia obiektu w skutek katastrofy naturalnej (w szczególności wyładowań atmosferycznych, wstrząsów sejsmicznych, silnych wiatrów, intensywnych opadów atmosferycznych, długotrwałego występowanie ekstremalnych temperatur, osuwisk ziemi, pożarów, suszy, powodzi albo też działania innych żywiołów) lub awarii technicznej rozumianej jako gwałtowne, nieprzewidziane uszkodzenie lub zniszczenie zabytku powodującego przerwę w jego użytkowaniu.

II. Fundusze Samorządu Województwa Pomorskiego

Na podstawie Uchwały Nr 33/III/14 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 8 grudnia 2014 roku (Dz. Woj. Pom. z 13 stycznia 2015 r., poz. 55) w sprawie określenia zasad udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze województwa pomorskiego, Samorząd Województwa Pomorskiego przyznaje co roku dotacje celowe na prace przy zabytkach objętych ochrona konserwatorską na podstawie wpisu do rejestru zabytków województwa pomorskiego.

Dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków może obejmować nakłady konieczne na:

1) sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;
2) przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych;
3) wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
4) opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
5) wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami prawa budowlanego;
6) sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz;
7) zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
8) stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenia w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
9) odnowienie lub uzupełnienie tynków i detali architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego budynku kolorystyki;
10) odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności;
11) odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych odrzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
12) modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe lub przynależności;
13) wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
14) uzupełnienie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomych o własnych formach krajobrazowych;

15) działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;
16) zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru, o których mowa w pkt. 7 – 15;
17) zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Dotacja może być udzielona na dofinansowanie nakładów koniecznych na wykonanie w danym roku budżetowym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych.

Dotacja może być udzielona w zależności od środków zaplanowanych w budżecie Województwa Pomorskiego, w wysokości do 50% nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków.

W szczególnych przypadkach, jeżeli zabytek:

1) posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową;

2) wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych;

3) jeżeli stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy nim

- dotacja może być udzielona do wysokości 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

Wnioski o dotację należy składać do dnia 30 października każdego roku poprzedzającego rok realizacji prac lub robót.

III. Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego 2016[55]

Program „Dziedzictwo Kulturowe"

Priorytet 1 – Ochrona Zabytków

I.INSTYTUCJA ZARZĄDZAJĄCA PRIORYTETEM:

Departament Ochrony Zabytków

II. STRATEGICZNE CELE PRIORYTETU:

Strategicznym celem priorytetu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne.

Kluczowe dla realizacji celów priorytetu są zadania prowadzące do zabezpieczenia, zachowania i utrwalenia substancji zabytku, w ramach priorytetu dofinansowania nie mogą zaś uzyskać projekty zakładające adaptację, przebudowę obiektów zabytkowych lub ich znaczącą rekonstrukcję. Duży nacisk kładziony będzie na dofinansowanie prac przy obiektach najbardziej zagrożonych oraz zabytkach najcenniejszych – wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego Ludzkości UNESCO, uznanych za Pomniki Historii oraz tych, posiadających wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową. Istotnym celem priorytetu jest również zwrócenie uwagi na obiekty, mające szczególne znaczenie dla dziedzictwa kulturowego – zarówno w kontekście ogólnoświatowym, jak lokalnym, gdzie pełnią ważną rolę nośnika historii i tradycji.

W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań:

[55] http://www.mkidn.gov.pl/pages/strona-glowna/finanse/programy-ministra/programy-mkidn-2016.php [strona Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, 18.03.2016 r.];

1) prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków planowanych do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania;

2) prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzonych w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków).

3) Do priorytetu nie kwalifikują się zadania, które są współfinansowane ze środków europejskich.

O dofinansowanie w ramach priorytetu mogą ubiegać się podmioty prawa polskiego – osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne, będące właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadające taki zabytek w trwałym zarządzie. W przypadku zadań określonych w pkt. 2 o dofinansowanie ubiegać mogą się wyłącznie wnioskodawcy, których działalność nie jest finansowana ze środków publicznych. O dofinansowanie w ramach priorytetu nie mogą ubiegać się państwowe instytucje kultury, publiczne szkoły oraz uczelnie wyższe, uczelnie artystyczne oraz inne podmioty zaliczane do sektora finansów publicznych.

Priorytet 2 – Wspieranie działań muzealnych.

I. INSTYTUCJA ZARZĄDZAJĄCA PRIORYTETEM:

Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów

II. STRATEGICZNE CELE PRIORYTETU:

Strategicznym celem priorytetu jest wspieranie działalności w zakresie opieki konserwatorskiej nad muzealiami, archiwaliami i księgozbiorami, a także – prezentacji zbiorów w postaci atrakcyjnych poznawczo projektów wystawienniczych.

W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań:

1) organizacja czasowych wystaw muzealnych;

2) modernizacja stałych wystaw muzealnych;

3) tworzenie stałych wystaw muzealnych;

4) publikacja katalogów do wystaw muzealnych;

5) konserwacja muzealiów, archiwaliów, starych druków, rękopisów, kartografii, muzykaliów, ikonografii, grafiki artystycznej, dokumentów życia społecznego;

6) zakup wyposażenia pracowni konserwatorskich.

O dofinansowanie w ramach priorytetu ubiegać mogą się następujące podmioty prawa polskiego:

1) samorządowe instytucje kultury - z wyjątkiem instytucji współprowadzonych przez ministra i jednostki samorządu terytorialnego;

2) organizacje pozarządowe;

3) kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne.

Priorytet 3 - Kultura ludowa i tradycyjna

I.INSTYTUCJA ZARZĄDZAJĄCA PRIORYTETEM:

Departament Narodowych Instytucji Kultury

II. STRATEGICZNE CELE PRIORYTETU:

Strategicznym celem priorytetu jest wspieranie zjawisk związanych z kulturami tradycyjnymi funkcjonującymi na poziomie lokalnym, regionalnym i ogólnopolskim (oraz narodowym), które

występują zarówno na obszarach wiejskich, jak i miejskich. Dofinansowywane będą zadania dotyczące przedsięwzięć związanych ze spuścizną kultur tradycyjnych, transformacjami (przekształceniami i przemianami) poszczególnych elementów oraz współczesnymi kontekstami ich występowania, w tym odnoszących się także do kultur mniejszości narodowych i etnicznych, tradycji środowiskowych (w tym zawodowych i wiekowych np. zjawisk folkloru dziecięcego i młodzieżowego). Inicjatywy te mają przyczyniać się do integracji członków społeczności, wśród których dane zjawiska funkcjonują i w ramach których są przekazywane (transmitowane). W ramach priorytetu będą wspierane działania związane z materialnym oraz niematerialnym wymiarem dziedzictwa kulturowego, co wpisuje się w założenia ratyfikowanej w 2011 roku przez Rzeczpospolitą Polską Konwencji UNESCO z 2003 roku w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

W roku 2016 zakres priorytetu zostaje rozszerzony o zadania, realizowane w trybie pilotażowym, związane w sposób bezpośredni z międzypokoleniowym przekazem unikatowej wiedzy i umiejętności kulturowych i adresowane do „mistrzów tradycji", będących depozytariuszami wiedzy lokalnej i regionalnej. Zakres podejmowanych działań jest zgodny z założeniami Konwencji UNESCO z 2003 roku.

Głównym celem tego trybu dofinansowania jest wspieranie procesu transmisji w obrębie danej wspólnoty kulturowej, przejawiającego się w bezpośrednim przekazie wiedzy, umiejętności, funkcji – ze szczególnym naciskiem na ich unikatowość, bądź zagrożenie zanikiem. Istotnym jest przy tym czynnik *in situ* – przekaz winien odbywać się pomiędzy osobami wywodzącymi się z tej samej wspólnoty i kultury lokalnej, bądź możliwie najbliższej. Sposób przekazywania powinien odbywać się w jak najbardziej naturalny sposób, z uwzględnieniem lokalnie rozwijających się technik i sposobów transmisji, będących integralną częścią tradycji. O dofinansowanie mogą ubiegać się także przedstawiciele mniejszości narodowych, etnicznych i wyznaniowych, których kultura lokalna stanowi integralną część niematerialnego dziedzictwa kulturowego Polski.

Najbardziej pożądanym efektem priorytetu ma być wypracowanie wzorców ochrony oraz twórczego inspirowania się elementami kultur tradycyjnych zarówno w wymiarze materialnym jak i niematerialnym, z uwzględnieniem społecznego kontekstu ich funkcjonowania.

W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań:

1) zadań badawczo-dokumentacyjnych, edukacyjnych i popularyzatorskich:

a) projektów badawczych i popularyzatorskich z zakresu antropologii kulturowej, etnologii i etnografii, etnomuzykologii i etnochoreologii, folklorystyki i dialektologii,

b) dokumentacji, archiwizacji i jak najszerszego udostępniania unikalnych zjawisk z zakresu dziedzictwa kultur tradycyjnych, w tym sztuki, rękodzieła i rzemiosła; gwary i języka regionalnego; muzyki, tańca, śpiewu; obrzędowości dorocznej i rodzinnej; obyczajowości, w tym zwyczajów środowiskowych,

c) przygotowania i opracowania ekspertyz, opinii oraz programów ochrony dotyczących zjawisk kultur tradycyjnych, w tym przeprowadzenia ewaluacji konsultacji społecznych związanych z realizacją postulatów Konwencji UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego,

d) wydania publikacji związanych z dokumentacją kultur tradycyjnych oraz współczesnych kontekstów ich funkcjonowania,

e) szeroko pojętej animacji kulturowej i społecznej prowadzonej w oparciu o materialne i niematerialne dziedzictwo kulturowe, wspomagających lokalne społeczności w twórczych działaniach nawiązujących do miejscowych tradycji,

f) działań edukacyjnych, w tym warsztatów, kursów i szkoleń dotyczących zagadnień szeroko pojętej kultury tradycyjnej, w jej materialnym i niematerialnym wymiarze,

g) działań popularyzujących unikalne i żywe elementy kultur tradycyjnych, w tym konkursy, przeglądy, festiwale, seminaria i konferencje,

h) zadań o charakterze artystycznym i użytkowym, inspirowanych

tradycyjną twórczością, o charakterze interdyscyplinarnym i międzyśrodowiskowym;

2) zadań realizujących projekty „mistrz tradycji", związanych w sposób bezpośredni z międzypokoleniowym przekazem unikatowej wiedzy i umiejętności kulturowych w następujących dziedzinach objętych ochroną w ramach Konwencji UNESCO:

a) literatura (np. proza i poezja, opowiadanie, oracje),

b) muzyka (np. śpiew solowy i grupowy a cappella, śpiew z akompaniamentem, gra na instrumencie solo, gra w kapeli, taniec w parach, taniec grupowy),

c) sztuka, rękodzieło i rzemiosło ludowe (np. rzeźbiarstwo, malarstwo, drzeworytnictwo, kowalstwo, garncarstwo, plastyka obrzędowa, stolarstwo i zdobnictwo w drewnie, krawiectwo strojów ludowych, koronczarstwo, tkactwo, hafciarstwo, zabawkarstwo, wycinankarstwo, rymarstwo, powroźnictwo),

d) rzemiosło artystyczne (np. pozłotnictwo, zegarmistrzostwo, lutnictwo, płatnerstwo, złotnictwo, introligatorstwo, brązownictwo, kowalstwo, sztukatorstwo, rusznikarstwo),

e) praktyka obrzędowa związana z cyklem świąt dorocznych i rodzinnych oraz innymi zwyczajami praktykowanymi przez społeczności lokalne,

f) tradycyjna uprawa i hodowla, przetwórstwo żywności oraz potrawy obrzędowe,

g) inne przejawy kultury spełniające kryteria niematerialnego dziedzictwa.

Z priorytetu wyłączone są zadania archeologiczne, zadania o tematyce historycznej, w tym również rekonstrukcje wydarzeń historycznych i turnieje rycerskie, festyny, zloty i zawody regionalne oraz zakupy strojów ludowych.

O dofinansowanie w ramach priorytetu ubiegać mogą się następujące podmioty prawa polskiego:

1) samorządowe instytucje kultury - z wyjątkiem instytucji współprowadzonych przez ministra i jednostki samorządu terytorialnego;

2) organizacje pozarządowe;

3) podmioty prowadzące działalność gospodarczą:

4) kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne.

Priorytet 5 – Ochrona zabytków archeologicznych.

I.INSTYTUCJA ZARZĄDZAJĄCA PRIORYTETEM:

Narodowy Instytut Dziedzictwa

II. STRATEGICZNE CELE PRIORYTETU:

Strategicznym celem priorytetu jest ochrona dziedzictwa archeologicznego poprzez wspieranie kluczowych dla tego obszaru zadań, obejmujących rozpoznanie i dokumentację zasobów dziedzictwa archeologicznego oraz opracowanie i publikację wyników przeprowadzonych badań archeologicznych. Cel ten został sformułowany w oparciu o fundamentalną dla ochrony dziedzictwa kulturowego zasadę zrównoważonego rozwoju, która dopuszcza inwazyjne metody badawcze jedynie w ostateczności, gdy stanowisko (zabytek archeologiczny) narażone jest na bezpośrednie zniszczenie spowodowane oddziaływaniem przyrodniczym, bądź działaniami człowieka. Stąd zadaniem priorytetu jest wspieranie

i promocja badań prowadzonych metodami niedestrukcyjnymi, wykorzystującymi techniki tradycyjne oraz nowoczesne osiągnięcia techniczne, a także opracowanie i publikacja ich wyników. W obu grupach zadań na wsparcie mogą liczyć przede wszystkim projekty, które zakładają prowadzenie badań na obszarach (lub w dziedzinach) niewystarczająco rozpoznanych lub upowszechnionych, promujących nowe kierunki badawcze, a także opracowanie i publikację wyników badań archeologicznych zakończonych przed 2005 r. Nie będą natomiast wspierane projekty, które prowadzą do niszczenia stanowisk archeologicznych (np. poprzedzające rekonstrukcje na stanowisku archeologicznym) lub służące planowaniu dalszych badań wykopaliskowych.

W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań, służących ochronie dziedzictwa archeologicznego na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, realizowanych zgodnie z obowiązującymi przepisami w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami:

1) niedestrukcyjne rozpoznanie i dokumentacja zasobów dziedzictwa archeologicznego z wykorzystaniem metod tradycyjnych i nowoczesnych, m.in. badań powierzchniowych, prospekcji podwodnej, badań geofizycznych, prospekcji lotniczej, skaningu laserowego;

2) opracowanie, wraz z obowiązkową publikacją książkową, wyników przeprowadzonych badań archeologicznych, w tym analiza i konserwacja pozyskanych w ramach tych badań zabytków.

O dofinansowanie w ramach priorytetu ubiegać się mogą następujące podmioty prawa polskiego:

1) samorządowe instytucje kultury;
2) państwowe instytucje kultury;
3) organizacje pozarządowe;
4) publiczne uczelnie akademickie;
5) niepubliczne uczelnie akademickie;
6) podmioty prowadzące działalność gospodarczą.

Priorytet 6 – Miejsca Pamięci Narodowej

I. INSTYTUCJA ZARZĄDZAJĄCA PRIORYTETEM:

Departament Dziedzictwa Kulturowego

II. STRATEGICZNE CELE PRIORYTETU:

Strategicznym celem priorytetu jest wspieranie samorządów w zapewnianiu stabilnej opieki nad najważniejszymi miejscami pamięci, stanowiącymi materialne świadectwo wydarzeń kluczowych dla narodowej tożsamości. W sposób szczególny dotyczy to miejsc noszących ślady masowych zbrodni reżimów totalitarnych.

W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań:

1) prace mające na celu zachowanie autentyzmu terenu miejsca pamięci oraz związanych z nim obiektów w tym:

a) działania o charakterze remontowo-konserwatorskim i/lub przygotowanie dokumentacji technicznej z tym związanej,

b) konserwacja muzealiów i archiwaliów i/lub przygotowanie dokumentacji technicznej z tym związanej,

c) utrzymywanie porządku na terenie miejsca pamięci;

2) zadania związane z infrastrukturą miejsca pamięci, w tym

a) zakup sprzętu,

b) zakup nieruchomości,

c) roboty budowlane, przebudowa i/lub przygotowanie dokumentacji technicznej na cele:

- zabezpieczenia i udostępnienia miejsca pamięci,
- upamiętnienia ofiar zbrodni,
- edukacji na terenie miejsca pamięci,

d) oznakowanie drogi do miejsca pamięci oraz obiektów i miejsc związanych z jego historią, w tym znajdujących się poza terenem należącym do wnioskodawcy;

3) zadania badawcze i dokumentacyjne, w tym:

a) badania archeologiczne, w tym ekshumacje, których przeprowadzenie jest niezbędne do realizacji badań,

b) gromadzenie danych ofiar i innego rodzaju danych historycznych oraz tworzenie baz danych i inwentaryzacja;

4) zadania popularyzatorsko-edukacyjne, w tym:

a) działania wystawiennicze,

b) działania wydawnicze,

c) organizowanie uroczystości rocznicowych i upamiętniających,

d) organizacja lekcji muzealnych i lekcji w szkołach,

e) włączenie wolontariuszy i lokalnej społeczności do opieki lub prac badawczych nad miejscem pamięci,

f) opracowanie stron internetowych;

5) zadania multidyscyplinarne łączące wybrane spośród działań określonych w pkt. 1-4.

O dofinansowanie w ramach priorytetu ubiegać mogą się następujące podmioty prawa polskiego:

1) samorządowe instytucje kultury sprawujące opiekę nad przynajmniej jednym miejscem pamięci.

Program „Kolekcje”

Priorytet 4 – Kolekcje muzealne

I. INSTYTUCJA ZARZĄDZAJĄCA PRIORYTETEM:

Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów

II. STRATEGICZNE CELE PRIORYTETU:

Strategicznym celem priorytetu jest wspieranie działalności muzeów poprzez tworzenie oraz systematyczne wzbogacanie zbiorów i kolekcji o randze narodowej i regionalnej.

Priorytet ma za zadanie utrwalanie wysokich standardów w zakresie opracowywania, przechowywania, konserwowania i popularyzowania obiektów i kolekcji muzealnych. Decyzje o wytypowaniu obiektów do dofinansowania w ramach priorytetu powinny być elementem konsekwentnie realizowanego i długofalowego planu rozwoju kolekcji. Ze względu na powyższe wymagania priorytet skierowany jest wyłącznie do instytucji kultury wpisanych do Państwowego Rejestru Muzeów, które są w szczególny sposób zobligowane do zachowania wysokiej wartości merytorycznej realizowanych przedsięwzięć oraz do stosowania właściwych reguł opieki nad gromadzonymi zbiorami.

W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań:

1) zakup obiektu do zbiorów muzeum oraz pokrycie kosztów niezbędnych do dokonania przedmiotowego zakupu;

2) zakup kolekcji do zbiorów muzeum oraz pokrycie kosztów niezbędnych do dokonania przedmiotowego zakupu.

W ramach jednego wniosku można ubiegać się wyłącznie o zakup pojedynczego obiektu lub spójnej kolekcji. Przedmiotem zakupu nie może być grupa obiektów niestanowiących kolekcji. Z priorytetu wyłączone są zadania związane z zakupem obiektów i kolekcji sztuki współczesnej, o których dofinansowanie można ubiegać się w ramach priorytetów *Narodowe kolekcje sztuki współczesnej* i *Regionalne kolekcje sztuki współczesnej*.

O dofinansowanie w ramach priorytetu mogą ubiegać się państwowe i samorządowe instytucje kultury, będące muzeami wpisanymi do Państwowego Rejestru Muzeów.

Program „Rozwój infrastruktury kultury".

Priorytet 1 – Infrastruktura kultury

I. INSTYTUCJA ZARZĄDZAJĄCA PRIORYTETEM:

Departament Szkolnictwa Artystycznego i Edukacji Kulturalnej

II. STRATEGICZNE CELE PRIORYTETU:

Strategicznym celem priorytetu jest stworzenie optymalnych warunków dla prowadzenia działalności kulturalnej, poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury instytucji kultury, a także innych podmiotów działających w tym obszarze. Katalog działań priorytetu, obejmujący prace budowlane, zakup wyposażenia niezbędnego dla realizacji celów statutowych, czy sporządzanie dokumentacji technicznej, daje możliwość finansowania zadań generujących istotne zmiany jakościowe, w zakresie sprawności i efektywności funkcjonowania zaplecza materialno-technicznego, podmiotów objętych priorytetem.

W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie następujących zadań inwestycyjnych służących prowadzeniu działalności kulturalnej:

1) budowa, roboty budowlane, przebudowa, remont wraz z zakupem niezbędnych urządzeń budowlanych i wyposażenia na potrzeby działalności kulturalnej;

2) zakup wyposażenia na potrzeby działalności kulturalnej;

3) przygotowanie dokumentacji technicznej niezbędnej do prowadzenia inwestycji, w tym projektów architektonicznych, studiów wykonalności, analizy oddziaływania na środowisko;

4) zadania dotyczące budowy, rozbudowy i przebudowy obiektów budowlanych wraz z zakupem niezbędnych urządzeń budowlanych, współfinansowanych w ramach programów europejskich.

O dofinansowanie w ramach priorytetu ubiegać mogą się następujące podmioty prawa polskiego:

1) samorządowe instytucje kultury – z wyjątkiem domów kultury, centrów kultury oraz ośrodków kultury;

2) państwowe instytucje kultury;

3) jednostki samorządu terytorialnego;

4) organizacje pozarządowe;

5) kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne.

Priorytet 3 – Infrastruktura domów kultury

I.INSTYTUCJA ZARZĄDZAJĄCA PRIORYTETEM:

Narodowe Centrum Kultury

II. STRATEGICZNE CELE PRIORYTETU:

Strategicznym celem priorytetu jest zapewnienie optymalnych warunków dla działalności domów i ośrodków kultury oraz centrów kultury i sztuki w zakresie edukacji kulturalnej i animacji kultury poprzez modernizację i rozbudowę ich infrastruktury. Szeroki katalog działań, obejmujący prace budowlane, opracowywanie dokumentacji technicznej czy zakup wyposażenia niezbędnego dla realizacji celów statutowych, daje możliwość finansowania zadań w obszarze sprawności i efektywności funkcjonowania zaplecza materiałowo-technicznego podmiotów objętych zakresem priorytetu.

W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie następujących zadań inwestycyjnych służących prowadzeniu edukacji kulturalnej:

1) robót budowlanych, w tym rozbudowy, nadbudowy, przebudowy, remontu, wraz z zakupem niezbędnych urządzeń budowlanych, realizowanych wyłącznie w już istniejących obiektach budowlanych oraz zakupu wyposażenia na potrzeby prowadzenia edukacji kulturalnej;

2) zakupu wyposażenia na potrzeby prowadzenia edukacji kulturalnej;

3) przygotowania dokumentacji technicznej niezbędnej do prowadzenia inwestycji, w tym projektów architektonicznych, studiów wykonalności, analizy oddziaływania na środowisko;

4) zadań dotyczących budowy, rozbudowy i przebudowy obiektów budowlanych, wraz z zakupami niezbędnych urządzeń budowlanych, współfinansowanych w ramach programów europejskich.

O dofinansowanie w ramach priorytetu ubiegać mogą się następujące podmioty prawa polskiego:

1) domy kultury, ośrodki kultury oraz centra kultury i sztuki posiadające status samorządowej instytucji kultury – z wyjątkiem instytucji współprowadzonych przez ministra i jednostki samorządu terytorialnego;

2) biblioteki posiadające status samorządowej instytucji kultury, w skład których wchodzą domy kultury, ośrodki kultury lub centra kultury i sztuki;

3) jednostki samorządu terytorialnego – wyłącznie jako organy prowadzące dla podmiotów wymienionych powyżej.

10.2. Fundusze strukturalne.

Fundusze Strukturalne Unii Europejskiej[56]

Program Operacyjny: Infrastruktura i Środowisko. VIII oś priorytetowa.

Działanie 8.1. Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury[57].

Operator: Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

W ramach działania realizowane będą inwestycje dotyczące zarówno ochrony zabytków, jak też rozwoju zasobów kultury.

Wsparcie ukierunkowane na zachowanie dziedzictwa będzie dotyczyło prac związanych z renowacją, konserwacją, rewaloryzacją i restauracją obiektów zabytkowych (i ich zespołów), jak również przebudowy i rozbudowy obiektów zabytkowych. Dofinansowanie będą mogły otrzymać także projekty związane z konserwacją i restauracją zabytków ruchomych (w tym ich ochrona i udostępnienie poprzez proces digitalizacji). Zakres wsparcia w ramach osi priorytetowej VIII obejmuje także działania

[56] http://www.pois.gov.pl/media/6915/SzOOP_POIS_2015-07-23.pdf [strona Ministerstwa Rozwoju, 8.01.2016 r.];
[57] http://poiis.mkidn.gov.pl/skorzystaj-z-viii-osi/nabory-wnioskow [strona Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, 8.01.2016 r.];

infrastrukturalne mające na celu ochronę i zachowanie otoczenia zabytkowych obiektów, jak również zabytkowych parków i ogrodów. W zakresie rozwoju zasobów kultury o dofinansowanie będą mogły ubiegać się przedsięwzięcia polegające na rozbudowie, przebudowie i remoncie niezabytkowej infrastruktury kultury i edukacji artystycznej z przeznaczeniem na cele kulturalne, jako miejsc prezentacji dziedzictwa kulturowego.

W celu zwiększenia dostępu do zasobów kultury możliwe będą także inwestycje dotyczące przebudowy pomieszczeń z przeznaczeniem na magazyny studyjne i modernizacji wystaw stałych, jak też zabezpieczenie obiektów przed kradzieżą i zniszczeniem.

Dodatkowo, w ramach działania możliwe będzie wsparcie zakupu wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej, w tym edukacji artystycznej. W ramach działania finansowany będzie także zakup aparatury specjalistycznej na cele działalności związanej z ochroną i zachowaniem dziedzictwa kulturowego i rozwojem zasobów kultury.

W odniesieniu do projektów szkół i uczelni artystycznych możliwe będzie wsparcie w zakresie związanym z prowadzoną działalnością kulturalną i artystyczną, przy czym wsparcie to nie obejmuje działalności stricte dydaktycznej.

W przypadku projektów realizowanych w ramach VIII osi priorytetowej warunki udzielania wsparcia uzależnione będą od miejsca realizacji inwestycji, a nie od miejsca lokalizacji siedziby beneficjanta projektu.

Biorąc pod uwagę cele VIII osi priorytetowej realizowane będą projekty dotyczące: obiektów wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO lub uznanych przez Prezydenta RP za Pomniki Historii oraz obiektów zlokalizowanych na obszarach objętych wpisem na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO lub położonych na obszarach uznanych za Pomniki Prezydenta RP. Ponadto za kluczowe uznano inwestycje dotyczące zabytków drewnianych (zarówno nieruchomych, jak i ruchomych); rozwoju czytelnictwa i sztuki współczesnej w miastach wojewódzkich; a także inwestycje dotyczące zabytków techniki oraz projekty wynikające z Kontraktów Terytorialnych, które będą mogły otrzymać wsparcie z zachowaniem zasad interwencji określonych w Programie Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko 2014-2020**.**

Efekty realizowanych przedsięwzięć będą sprzyjać realizacji celów osi priorytetowej VIII: zachowaniu dziedzictwa kulturowego Polski, jak również stworzeniu i poprawie warunków dla prowadzenia działalności kulturalnej i edukacyjnej w obszarze kultury.

Beneficjentami mogą być m.in. jednostki samorządu terytorialnego.

Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Norweski Mechanizm Finansowy[58]

Nazwa programu: Konserwacja i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego.

Operator: Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Typy działań współfinansowanych w ramach Programu:

- rewitalizacja, konserwacja, renowacja i adaptacja na cele kulturalne historycznych obiektów i zespołów zabytkowych wraz z otoczeniem (zakup wyposażenia może stanowić integralną część projektu);
- budowa, rozbudowa, remonty i przebudowa instytucji kultury o znacznym potencjale wpływu na społeczno-ekonomiczny rozwój regionu (zakup wyposażenia może stanowić integralną część projektu);

[58] https://www.eog.gov.pl/ [strona Ministerstwa Rozwoju, 8.01.2016 r.];

- konserwacja zabytków ruchomych oraz zabytkowych księgozbiorów, zbiorów piśmienniczych, archiwaliów i zbiorów audiowizualnych, w tym filmowych (zakup wyposażenia i sprzętu służącego do konserwacji może stanowić integralną część projektu);
- rozwój zasobów cyfrowych w dziedzinie kultury, w tym: digitalizacja zabytków ruchomych oraz zabytkowych księgozbiorów, zbiorów piśmienniczych, archiwaliów i zbiorów audio, audiowizualnych i filmowych oraz tworzenie wirtualnych instytucji kultury (zakup wyposażenia i sprzętu służącego do digitalizacji może stanowić integralną część projektu).

Wsparcie w ramach programu skierowane jest m.in. do jednostek samorządu terytorialnego, samorządowych instytucji kultury.

11. Realizacja i finansowanie przez miasto zadań z zakresu ochrony zabytków

Cele określone w *Programie Opieki* będą osiągane poprzez:

- wspólne działania władz Miasta z Ministerstwem Kultury, Urzędem Marszałkowskim Województwa Pomorskiego, wojewódzkim konserwatorem zabytków, władzami kościelnymi oraz innymi jednostkami samorządu terytorialnego na zasadach porozumień, umów, wspólnych podmiotów,
- inicjatywy własne władz Miasta Gdańska,
- stosowanie instrumentów finansowych /dotacje, prowadzenie instytucji, nagrody, zachęty, itp./,
- funkcje programowe /programy lokalne i projekty, kontrakty, itp./,
- inne działania stymulujące.

12. Opracowania wykorzystane w pracach nad programem

1. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. z 2014 r., poz. 1446 z późniejszymi zmianami).
2. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2013 r. poz. 594 z późniejszymi zmianami).
3. Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (tj. Dz. U. z 2012 r. poz. 987).
4. Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego , przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 r. przez Konferencję Generalną Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury na jej siedemnastej sesji (Dz. U. z 1976 r. Nr 32, poz. 190).
5. Europejska konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego (poprawiona), sporządzona w La Valetta dnia 16 stycznia 1992 r. (Dz. U. z 1996r Nr 120 poz. 564).
6. Europejska konwencja krajobrazowa, sporządzona we Florencji dnia 20 października 2000 r. (Dz. U. z 2006 r. Nr 14 poz. 98).
7. Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004–2020, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Warszawa 2005.
8. Gdańsk 2030 Plus Strategia Rozwoju Miasta (Uchwała Nr LVII/1327/14 Rady Miasta Gdańska z dnia 25 września 2014 r.).
9. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Gdańska (Uchwała Nr XVIII/431/07 Rady Miasta Gdańska z dnia 20.12.2007 r.).
10. Program rewitalizacji obszarów zdegradowanych w Gdańsku – lokalny program rewitalizacji (Uchwała Nr XXIII/689/04 Rady Miasta Gdańska z dnia 29 kwietnia 2004 r. oraz uchwały zmieniające: nr XXVII/919/04 Rady Miasta Gdańska z dnia 30 września 2004 r., nr XXXVII/1258/05 Rady Miasta Gdańska z dnia 28 kwietnia 2005 r., nr XXXVIII/1263/05 Rady Miasta Gdańska z dnia 19 maja 2005 r., nr LII/1806/06 Rady Miasta Gdańska z dnia 29 czerwca 2006 r., nr XLVII/1308/10 Rady Miasta Gdańska z dnia 25 marca 2010 r.).
11. Baza Priorytetów Inwestycyjnych (Uchwała Nr XLIX /1077/14 Rady Miasta Gdańska z dnia 27 lutego 2014 r.).
12. Uchwała Nr XIV/193/2011 Rady Miasta Gdańska z dnia 30.06.2011 r. w sprawie przyjęcia zasad i trybu udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku).

ANEKS
do
PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA GDAŃSKA
na lata 2016 - 2019

Zawartość:

1. Załącznik nr 1 - Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków położonych w granicach administracyjnych miasta Gdańska.
2. Załącznik nr 2 - Wykaz zabytków ruchomych wpisanych do rejestru zabytków z obszaru miasta Gdańska.
3. Załącznik nr 3 - Wykaz stanowisk archeologicznych położonych w granicach administracyjnych miasta Gdańska.

Załącznik nr 1

WYKAZ ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH
WPISANYCH DO REJESTRU ZABYTKÓW
POŁOŻONYCH W GRANICACH ADMINISTRACYJNYCH MIASTA GDAŃSKA
stan: marzec 2016 r.

lp.	obiekt	adres	nr rejestru zabytków województwa pomorskiego		data wpisu do rejestru zabytków	uwagi
			aktualny	dawny		
1.	Wielka Aleja	Aleja Zwycięstwa	411	285	24.02.1967	obsadzona dwoma szpalerami drzew (1400 lip), stan zdrowotny drzew zły
2.	willa	Aleja Zwycięstwa 26	1636	1172	11.07.1997	
3.	willa	Aleja Zwycięstwa 27	1634	1169	08.07.1997	
4.	umocnienia Biskupiej Górki wraz z elementami strukturalnymi umocnień Biskupiej Górki (Bastion Zbawiciela, Bastion Pośredni, Bastion Ostroróg, Bastion Vigillance, Luneta Caferellego, Luneta Delzous, Ravelin Ostroróg Pośredni)	Biskupia Górka między ulicami Zakątna, Na Stoku, Stoczniowców, Słowińców, Pohulanka	475	266	14.06.1968	
5.	układ urbanistyczny miasta Gdańska w obrębie nowożytnych fortyfikacji	Gdańsk	15	8	11.10.1947	
6.	mury obronne Głównego Miasta Gdańska	Gdańsk	135	74	18.12.1959	
7.	umocnienia Grodziska wraz z elementami strukturalnymi fortyfikacji Grodziska (Majdan Fortu Grodzisko; Bastion Jerozolimski; Wysokie Czoło Kurkowe; Wysokie Skrzydło Kurkowe; Niskie Czoło Kurkowe; Luneta Senarmont'a; Zbrojownia)	Grodzisko między ulicami ul. 3 Maja i ul. Dąbrowskiego	474	268	14.06.1968	

8.	osiedle domków robotniczych Fundacji dr Abegga	Między ul. Dziana, ul. Grunwaldzka, Czarna	985	847	18.05.1981	
9.	Umocnienia Doliny Nowych Ogrodów - zespół południowy wraz z elementami strukturalnymi zespołu: Zakos Strakowskiego (południowy), Zakos Piaskowy (północny)	między ul. Stawki, Przybój, Górka, Pohulanka	472	264	14.06.1968	
10.	układ urbanistyczny osady portowej w Nowym Porcie	Nowy Port	1013	846	08.06.1982	
11.	układ urbanistyczny Starej Oliwy wraz z zespołem Potoku Oliwskiego (1. zespół klasztoru ul. Cystersów, 2. zespoły dworów przy ul. Polanki, 3. zespoły zorganizowanej zieleni, 4. zespoły ulic o tradycjach średniowiecznych, 5. zespół nadmorskiej wsi rybackiej Jelitkowo, 6. kompleks architektoniczno-przestrzenny i krajobrazowy nad Potokiem Oliwskim)	Oliwa	850	730, 719	14.09.1976	
12.	zespół bastionów Dolnego Miasta - tzw. Opływ Motławy (Bastion św. Gertrudy, Żubr, Wilk, Wyskok, Miś, Królik)	Opływ Motławy	419	293, 322	24.02.1967	
13.	hala targowa	Plac Dominikański 1	1230	1030	25.05.1988	
14.	Poczta Polska	Plac Obrońców Poczty Polskiej 1/2	422	297	24.02.1967	
15.	Plac Solidarności wraz z Pomnikiem Poległych Stoczniowców Grudnia 1970 r.; murem wzdłuż północnej pierzei Placu oraz Bramą nr 2 Stoczni Gdańskiej i magazynem torped - tzw. salą BHP ob. salą konferencyjną i muzeum zakładowym	Plac Solidarności 1/ ul. Doki	1699	1206	06.12.1999	
16.	zespół Małej Zbrojowni (Mała Zbrojownia, dawne laboratorium forteczne)	Plac Wałowy 1 i 15	432	307, 1141	24.02.1967	
17.	układ ruralistyczny przedmieścia Gdańsk - Święty Wojciech	Święty Wojciech	1119	964	10.06.1986	

18.	Reduta Napoleońska (Reduta Napoleońska, fosa Reduty, przeciwskarpa fosy Reduty z galerią strzelecką, przejście pod fosą z Reduty do galerii przeciwskarpowej, kryty korytarz ze schodami z dziedzińca Reduty do podstawy wzgórza, Brama Północna Fortu Grodzisko z wartownią)	ul. 3 Maja 14 a	473	265	14.06.1968	
19.	zespół szpitala Bożego Ciała (kościół p.w. Bożego Ciała, plebania, 4 domy mieszkalne, teren dawnego cmentarza szpitalnego)	ul. 3 Maja 21 a, b, c, d	65	48, 1061	16.12.1956	budynek 21 b – zły stan zachowania
20.	zespół dworsko-parkowy (dwór; park; chlewnia; obora)	ul. Agrarna 2	1053	905	21.05.1984	
21.	zespół Zakładów Mięsnych nr: 3; 6; 12; 14; 15; 17; 18; 19 i 22) (9 obiektów)	ul. Angielska Grobla 19	1029	881	01.08.1983	zły stan zachowania
22.	zespół domów rybackich nr 16/17; 30/31; 18/19; 28/29; 20/21; 27/26;22/25 (7 obiektów)	ul. Bałtycka 16/17; 30/31; 18/19; 28/29; 20/21; 27/26; 22/25	1190	989	27.11.1987	
23.	willa wraz z ogrodzeniem od strony ul. Batorego i działką	ul. Batorego 16	1742	1240	15.07.2003	
24.	sierociniec wraz z terenem historycznej parceli i znajdującym się na niej starodrzewem - obecnie szkoła wraz z działką, na której jest zlokalizowana	ul. Batorego 26	1759	1253	15.06.2005	
25.	zespół Reduty Biskupiej Górki (zespół zabudowań i umocnień: koszary, budynek oficerski, wartownia zachodnia, wartownia wschodnia, mur obronny z trzema bramami, korytarz podziemny, wylot korytarza podziemnego)	ul. Biskupia 24 a, b	476	267	14.06.1968	
26.	Prowincjonalny Bank Ziemski -ob. Bank Gospodarki Żywnościowej	ul. Bogusławskiego 2	1253	1037	24.09.1988	
27.	kamienica wraz z podwórzem i ogrodzeniem od strony wsch. i pd. oraz działka nr 94 i część	ul. Bohaterów Getta Warszawskiego 4/ ul. Politechniczna 4	1906		17.12.2014	

	działki nr 85/6, na których przedmiotowe obiekty są usytuowane					
28.	cmentarz - Pomnik Bohaterów "Zaspa"	ul. Bolesława Chrobrego 80	1134	982	20.10.1986	
29.	kolonia domów robotniczych Fundacji dr Abegga przy Politechnice Gdańskiej	ul. Bracka, ul. Olszewskiego, ul. Puszkina, ul. Wróblewskiego, ul. Własna Strzecha	961	820	23.04.1979	
30.	zespół klasztoru brygidek (kościół p.w. Św. Brygidy, mur klasztorny)	ul. Brygidki	440	315	27.02.1967	
31.	dom	ul. Brygidki 14	976	833	08.11.1979	
32.	zespół kościoła parafialnego p.w. Św. Ignacego Loyoli (kościół , plebania, dzwonnica)	ul. Brzegi	544	395, 396, 397	06.09.1971	
33.	dwa budynki szkolne wraz z sanitariatami szkolnymi - ob. budynki magazynowe	ul. Brzegi 50a/51	1689	1202	18.05.1999	
34.	Kuźnia Oliwska	ul. Bytowska 1	61	1, 43, 327	29.08.1956	
35.	dwór	ul. Bytowska 1	716	593	20.12.1972	
36.	dom	ul. Bytowska 2	116	6	12.09.1959	utrata wartości, znacząco przebudowany
37.	dwór	ul. Bytowska 4	78	76	12.06.1957	
38.	willa jednorodzinna tzw. "Villa Martha" wraz z historyczną parcelą, na której jest zlokalizowana	ul. Ceynowy 6	1780		15.05.2006	
39.	kamienica	ul. Chlebnicka 11	759	638	28.12.1972	
40.	kamienica - Dom Angielski	ul. Chlebnicka 16	140	90	18.12.1959	
41.	kamienica	ul. Chlebnicka 16	758	637	28.12.1972	
42.	Brama Chlebnicka	ul. Chlebnicka 21	192	114	07.11.1960	
43.	kamienica	ul. Chlebnicka 24	760	639	06.01.1973	
44.	kamienica	ul. Chlebnicka 25	761	640	06.01.1973	
45.	kamienica	ul. Chlebnicka 28	762	641	06.01.1973	
46.	kamienica	ul. Chlebnicka 29	763	642	06.01.1973	
47.	kamienica	ul. Chlebnicka 36	764	643	06.01.1973	

48.	spichlerz - Cieślarnia	ul. Chmielna 111	578	446	27.01.1972	
49.	spichlerz - Długa Droga	ul. Chmielna 2/3	136	85	18.12.1959	zły stan zachowania
50.	zespół spichlerzy: Mały (nr 37) i Wielki (nr 38) Groddeck (zw. Dębowy Rożek i Śpiewak)	ul. Chmielna 37/38	579	447	27.01.1972	
51.	spichlerz Wisłoujście - d. Błękitny Lew	ul. Chmielna 53	425	300	24.02.1967	
52.	ruina spichlerza Trupia Czaszka	ul. Chmielna 56	539	390	06.09.1971	zły stan zachowania
53.	zespół spichlerzy - Elbląg, Toruń, Gdańsk, Pod Koroną	ul. Chmielna 59-62	542	393	06.09.1971	zły stan zachowania
54.	zespół spichlerzy: Biały Koń i Czerwony Lew (zw. Błękitny Lew)	ul. Chmielna 67/68	580	448	27.01.1972	zły stan zachowania
55.	cmentarz żydowski	ul. Cmentarna	1067	904	03.10.1984	
56.	kościół filialny p.w. Św. Jakuba	ul. Cystersów	490	276	25.07.1969	
57.	zespół pocysterski: (kościół p.w. Św. Trójcy/Katedra Oliwska; klasztor i mur klasztorny; ul. Szafarnia; Dom Bramny/Dom Zarazy; Stary i Nowy Pałac Opatów; spichlerz opacki, stajnia-wozownia; palmiarnia; park opacki)	ul. Cystersów 15	64	19, 47, 361, 362,363, 364, 366	14.11.1956	
58.	zespół browaru (słodownia, browar, kamienica, dwa budynki magazynowe oraz teren w granicach decyzji)	ul. Czopowa 5, ul. Rycerska 9, 7-8, 10	541	392, 461, 462, 1093	06.09.1971	
59.	zespół dworsko-parkowy "Ludolphine" (dwór, oficyna dworu; dwa budynki gospodarcze; piwniczka; park)	ul. Czyżewskiego 29	997	851	12.10.1981	
60.	cmentarz garnizonowy i nowy Bożego Ciała wraz z kaplicą i domem dozorcy	ul. Dąbrowskiego 2	1063	907	28.08.1984	zły stan zachowania
61.	Złota Brama	ul. Długa	435	310	27.02.1967	
62.	kamienica	ul. Długa 10	584	452	27.01.1972	
63.	kamienica - Dom Uphagena	ul. Długa 12	423	298	24.02.1967	
64.	kamienica	ul. Długa 13	585	453	27.01.1972	
65.	kamienica	ul. Długa 18	586	454	27.01.1972	
66.	kamienica - Ferberów	ul. Długa 28	497	273	22.11.1969	

67.	kamienica - Czirenbergów	ul. Długa 29	498	279	22.11.1969	
68.	kamienica	ul. Długa 3	582	450	27.01.1972	
69.	kamienica	ul. Długa 30	499	280	22.11.1969	
70.	kamienica	ul. Długa 32	500	281	22.11.1969	
71.	kamienica	ul. Długa 33	587	455	27.01.1972	
72.	kamienica	ul. Długa 34	501	282	22.11.1969	
73.	kamienica - Lwi Zamek	ul. Długa 35	414	288	24.02.1967	
74.	kamienica	ul. Długa 36	588	456	27.01.1972	
75.	kamienica	ul. Długa 37	502	283	22.11.1969	
76.	kamienica	ul. Długa 38	531	382	24.06.1971	
77.	kamienica	ul. Długa 4	583	451	27.01.1972	
78.	kamienica	ul. Długa 40	589	457	27.01.1972	
79.	kamienica	ul. Długa 42	590	458	27.01.1972	
80.	kamienica	ul. Długa 43	626	528	31.07.1972	
81.	kamienica	ul. Długa 44	627	529	31.07.1972	
82.	kamienica - Conerta i Schumanów	ul. Długa 45	503	284	22.11.1969	
83.	Ratusz Głównego Miasta	ul. Długa 46/47	119	97	13.10.1959	
84.	kamienica	ul. Długa 47	530	381	24.06.1971	
85.	kamienica	ul. Długa 55	657	532	14.09.1972	
86.	kamienica	ul. Długa 60	658	533	14.09.1972	
87.	kamienica	ul. Długa 71	537	388	06.09.1971	
88.	kamienica	ul. Długa 74	538	389	06.09.1971	
89.	fontanna Neptuna	ul. Długi Targ	426	301	24.02.1967	
90.	kamienica	ul. Długi Targ 10	621	523	31.07.1972	
91.	kamienica	ul. Długi Targ 1-3	534	385	24.06.1971	
92.	kamienica	ul. Długi Targ 15	622	524	31.07.1972	
93.	kamienica	ul. Długi Targ 17	623	525	31.07.1972	
94.	fasada północna oraz przedproże kamienicy	ul. Długi Targ 19	1082	932	02.02.1985	
95.	kamienica	ul. Długi Targ 20	532	383	24.06.1971	
96.	Brama Zielona	ul. Długi Targ 24	421	295	24.02.1967	
97.	kamienica	ul. Długi Targ 29	533	384	24.06.1971	
98.	kamienica	ul. Długi Targ 35/38A	1459	1105	01.06.1994	
99.	kamienica	ul. Długi Targ 35/38B	1516	1076	10.02.1995	
100.	kamienica	ul. Długi Targ 38	624	526	31.07.1972	

101.	kamienice nr 4; 6; 7	ul. Długi Targ 4, 6, 7	1772	1265	14.02.2006	
102.	kamienica	ul. Długi Targ 40	625	527	31.07.1972	
103.	dwie kamienice - Złota Kamienica i Czerwona Kamienica	ul. Długi Targ 41 i 42	28	32	23.01.1953	
104.	zespół Dworu Artusa (dwór Artusa z wystrojem i wyposażeniem; kamienica-Nowy Dom Ławy, tzw. Sień Gdańska oraz kamienica - Stary Dom Ławy)	ul. Długi Targ 43	415	289, 296, 530	24.02.1967	
105.	kamienica	ul. Długi Targ 46	656	531	14.09.1972	
106.	kamienica	ul. Długi Targ 5	619	521	31.07.1972	
107.	kamienica	ul. Długi Targ 8	620	522	31.07.1972	
108.	kamienica	ul. Długi Targ 9	1773	1266	27.02.2006	
109.	kościół parafialny p.w. Św. Barbary	ul. Długie Ogrody 19	1446	1096	22.03.1994	
110.	Brama Żuławska	ul. Długie Ogrody 53	443	318	27.02.1967	
111.	Dwór Królewskiej Doliny	ul. Do Studzienki 36	768	647	15.10.1973	
112.	willa "Berneaud"	ul. Do Studzienki 39	1675	1194	08.10.1998	
113.	Brama Nizinna wraz z terenem	ul. Dolna Brama	453	332	27.02.1967	
114.	budynek Dyrekcji Kolei - ob. DOKP	ul. Dyrekcyjna 2/4	1211	1031	09.04.1988	
115.	kamienica	ul. Dziana 11	493	274	01.09.1969	
116.	willa wraz z gruntem po obrysie murów	ul. Elizy Orzeszkowej 2	1923		02.10.2015	zły stan zachowania
117.	zespół kościoła i szpitala Św. Elżbiety (kościół, szpital - obecnie klasztor)	ul. Elżbietańska	545	398, 399	06.09.1971	
118.	kamienica - Dom Opatów Pelplińskich	ul. Elżbietańska 3	416	290	24.02.1967	
119.	zespół klasztoru karmelitów /brama, klasztor, kościół rektorski p.w. Św. Józefa/	ul. Elżbietańska 9/10	771	650, 651, 652	15.10.1973	
120.	kamienica wraz z działką nr 154 , na której przedmiotowa kamienica jest usytuowana	ul. Fiszera 8	1897		20.01.2014	
121.	kamienica	ul. Garbary 1	615	472	17.06.1972	
122.	zespół dworsko-parkowy (dwór, park)	ul. Goplańska 34	841	726, 978	07.11.1975	

123.	zespół domu podmiejskiego z kuźnią	ul. Gościnna 10	1027	880	24.06.1983	
124.	kościół parafialny p.w. Św. Jana Bosco	ul. Gościnna 15	717	594	20.12.1972	
125.	kamienica	ul. Grobla III 9	616	474	17.06.1972	
126.	zespół Śluzy Kamiennej (śluza, grodze kamienne, umocnienia ziemne przed śluzą, młyn przy śluzie)	ul. Grodza Kamienna 25	495	335	01.09.1969	zły stan zachowania
127.	Umocnienia Doliny Nowych Ogrodów-zespół północny wraz z elementami strukturalnymi i wchodzącymi w ich skład obiektami fortyfikacji- Bastion Neubauer'a: Dom wałmistrza, Poterna do prawego barku niskiego; Kurtyna Bastionu Neubauer'a : Poterna do fosy	ul. Grodzisko między ul. Strzelecką, ul. Nowe Ogrody, ul. Dąbrowskiego i Powstańców Warszawskich	471	263	14.06.1968	
128.	kamienica - ob. siedziba GTN	ul. Grodzka 12	691	568	30.11.1972	
129.	kamienica	ul. Grodzka 13	1695	1204	21.07.1999	
130.	spichlerz Pod Jeleniem	ul. Grodzka 16	452	331	27.02.1967	
131.	spichlerz	ul. Grodzka 18	592	460	03.02.1972	
132.	dwa domy z fragmentem muru krzyżackiego	ul. Grodzka 9/ ul. Wartka 8	599	470	22.02.1972	
133.	budynek poczty	ul. Grunwaldzka 108	1676	1195	30.10.1998	
134.	willa - ob. Rozgłośnia Radia Gdańsk S.A.	ul. Grunwaldzka 18	1643	1175	29.09.1997	
135.	dwór Uphagenów (Monplaisir) - d. Pałac Ślubów	ul. Grunwaldzka 5	775	656	15.10.1973	
136.	kapliczka przydrożna	ul. Grunwaldzka 517	692	569	30.11.1972	
137.	zespół willowo-ogrodowy (willa "Tannenheim", ogród)	ul. Grunwaldzka 529	1102	945	16.10.1985	ogród zaniedbany
138.	zespół fabryki mydła obejmujący dom mieszkalny pracowników fabryki i budynek produkcyjno-mieszkalny	ul. Grunwaldzka 535/537	1576	1139	16.01.1996	zły stan zachowania
139.	dom	ul. Inspektorska 9	1065	913	02.10.1984	nie istnieje
140.	dom mieszkalny wraz z gruntem po obrysie murów	ul. Jacka Malczewskiego 144	1924		19.10.2015	

141.	zespół Łaźni Miejskiej (budynek łaźni; dom palacza; ogrodzenie dziedzińca łaźni)	ul. Jaskółcza 1/3; 4a	1607	1155	13.09.1996	
142.	zespół zabudowy ul. Jaśkowej Doliny (zabudowa willowa z przyległymi parkami oraz zabudowa czynszowa ulic: Jaśkowa Dolina, Pawłowskiego, Romera, Akacjowa , Na Wzgórzu)	ul. Jaśkowa Dolina	970	829	30.05.1979	
143.	zespół dworsko-parkowy (dwór, park)	ul. Jaśkowa Dolina 17	990	835	23.07.1981	
144.	willa	ul. Jaśkowa Dolina 19	1574	1140	08.12.1995	
145.	willa - ob. PAN	ul. Jaśkowa Dolina 31	962	827	23.04.1979	
146.	dom	ul. Jaśkowa Dolina 37	1448	1098	12.04.1994	
147.	willa - ob. Konsulat Generalny Ukrainy	ul. Jaśkowa Dolina 44	1572	1115	14.11.1995	
148.	restauracja "Forsthaus" - ob. dom	ul. Jaśkowa Dolina 45	1775	1124	02.06.1995	
149.	kościół parafialny p.w. Św. Walentego	ul. Jesienna 11	252	152	02.12.1961	
150.	kamienica	ul. Kaletnicza 3	614	426	17.06.1972	
151.	dom	ul. Kartuska 124	561	427	30.10.1971	zły stan zachowania
152.	szkoła wraz salą gimnastyczną i budynkiem gospodarczym - ob. VIII LO	ul. Kartuska 128	1565	1130	03.10.1995	
153.	zespół kościoła parafialnego p.w. Św. Franciszka z Asyżu z plebanią i budynkiem gospodarczym	ul. Kartuska 186	1062	888	30.07.1984	
154.	zespół młyna motorowego Emaus (młyn, dom mieszkalny, działka, budynek gospodarczy, mur w pierzei zachodniej oraz brama w pierzei wschodniej)	ul. Kartuska 213-215	562	428, 429, 1162	30.10.1971	dom mieszkalny i budynek gospodarczy (odbudowane) , mur w pierzei zach, brama w pierzei wsch. – nie istnieje

155.	zespół domów gospodarstwa ogrodniczego (dom właściciela, dom pracowników)	ul. Kartuska 7 i 11	1287	1055	16.10.1989	
156.	kościół p.w. Św. Katarzyny	ul. Katarzynki	417	291	24.02.1967	
157.	zespół trzech kamienic - Dom Trzech Kaznodziei	ul. Katarzynki 1-3	446	321	27.02.1967	
158.	dom	ul. Kątowa 1	1048	898	16.01.1984	
159.	dwór	ul. Kieturakisa 1	560	425	30.10.1971	zły stan zachowania
160.	zespół browaru z terenem i następującymi budynkami: 1. warzelnia – (1) 2. szalet – (2) 3. stajnia – (3) 4. maszynownia – (4) 5. nowa suszarnia słodu – (5) 6. bednarnia – (6) 7. hala piwa butelkowanego – (7) 8. klepiskowe piwnice słodowe I – (8a) klepiskowe piwnice słodowe II – (8b) 9. suszarnia wysłodzin – (9) 10. transformatorownia– (10) 11. willa dyrektora – (11) 12. budynek dyrekcji – (12) oraz obiekty podziemne: 13. piwnice fermentacji - (13) 14. piwnice leżakowni - (14)	ul. Kilińskiego 1-5	1735	1222	14.02.2014	
161.	willa	ul. Kisielewskiego 6	1498	1114	21.12.1994	
162.	dwór "Młyniska"	ul. Kliniczna 13	770	649	15.10.1973	
163.	Szaniec Jezuicki	ul. Kolonia Anielinki -między ul. Zamiejską Cienistą i Szkocką	477	269	14.06.1968	zły stan zachowania
164.	dom	ul. Konopnickiej 5	1020	870	30.03.1983	
165.	willa - obecnie dom wielorodzinny, ogrodzenie parceli zajmowanej przez willę i zlokalizowany po jej południowej stronie ogród - obecnie ogrodzenie wzdłuż ul. Konopnickiej 6, 7	ul. Konopnickiej 7	1718	1216	06.11.2000	w ogrodzie ob. zachowany tylko starodrzew
166.	willa z ogrodzeniem	ul. Konopnickiej 8	1704	1199	24.01.2000	

167.	Ratusz Staromiejski	ul. Korzenna 33/35	412	286	24.02.1967	
168.	Baszta Kotwiczników	ul. Kotwiczników 20	467	262	29.04.1968	
169.	willa tzw. "Villa Schmidt" - wraz z działką i znajdującym się na niej starodrzewem	ul. Krasickiego 6	1746	1244	23.04.2004	
170.	zespół kościoła parafialnego p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa wraz z plebanią i ogrodem	ul. Ks. Zator-Przytockiego 3	1017	873	04.03.1983	
171.	kościół parafialny p.w. Św. Jadwigi wraz z domem parafialnym; plebanią, budynkiem gospodarczym	ul. Ks. Góreckiego 17/18	1093	937	04.07.1985	
172.	nastawnia bramowa na terenie działki nr 1 w obr. ew. 56 wraz z gruntem po obrysie murów	ul. Ks. Zator-Przytockiego	1913		04.05.2015	
173.	gimnazjum	ul. Lastadia 2	557	422	30.10.1971	
174.	kamienica	ul. Lawendowa 1/ ul. Świętojańska 70/71	150	96	15.02.1960	
175.	zespół leśnej kwatery Alberta Forstera i ośrodka szkoleniowo-rekrutacyjnego gdańskiej NSDAP, zlokalizowany w Gdańsku na Wyspie Sobieszewskiej, w skład którego wchodzą następujące obiekty wraz ze znajdującym się pod nimi gruntem: 1. dom myśliwski; 2. skrzydło jadalno-kuchenne domu myśliwskiego; 3. łącznik pomiędzy domem myśliwskim a skrzydłem jadalno-kuchennym; 4. podziemny schron przeciwlotniczy Forstera; 5. koszary oficerskie dla instruktorów wojskowych ośrodka szkoleniowo-rekrutacyjnego; 6. koszary kadetów ośrodka szkoleniowo- rekrutacyjnego; 7. otwarty łącznik pomiędzy budynkami koszarowymi; 8. brama wjazdowa na teren	ul. Lazurowa 3 i 4	1885		15.05.2012	

	ośrodka szkoleniowo-rekrutacyjnego; 9. słupki furtki od strony ul. Lazurowej ze schodami terenowymi, prowadzącymi do frontowego wejścia do domu myśliwskiego oraz otoczenie ww. zabytku					
176.	dwór	ul. Leczkowa 21	1429	1095	09.12.1993	
177.	kościół szpitalny - ob. rektorski kapucynów p.w. Św. Jakuba	ul. Łagiewniki 63	777	658	15.10.1973	
178.	Gimnazjum Królewskie - ob. Akademia Muzyczna	ul. Łąkowa 1	1590	1145	23.04.1996	
179.	koszary - ob. Akademia Muzyczna	ul. Łąkowa 2	1591	1146	23.04.1996	
180.	kamienica	ul. Łąkowa 34	1717	1214	12.10.2000	
181.	kościół parafialny p.w. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny usytuowany na działce nr 263 wraz ze znajdującym się pod nim gruntem po obrysie murów	ul. Łąkowa 34A	1917		22.05.2015	
182.	chata	ul. Łęczycka 6	1657	1182	10.04.1998	zły stan zachowania
183.	willa	ul. Małachowskiego 1	1548	1131	27.06.1995	
184.	kamienica	ul. Mariacka 1	543	394	06.09.1971	
185.	kamienica	ul. Mariacka 12	701	578	20.12.1972	
186.	kamienica	ul. Mariacka 13	702	579	20.12.1972	
187.	kamienica	ul. Mariacka 23	703	580	20.12.1972	
188.	kamienica	ul. Mariacka 24	704	581	20.12.1972	
189.	Brama Mariacka	ul. Mariacka 25/26	429	304	24.02.1967	
190.	kamienica - Dom Towarzystwa Przyrodniczego	ul. Mariacka 25/26	577	445	27.01.1972	
191.	kamienica	ul. Mariacka 25/26	697	574	20.12.1972	
192.	kamienica	ul. Mariacka 3	698	575	20.12.1972	
193.	kamienica	ul. Mariacka 30	705	582	20.12.1972	
194.	kamienica	ul. Mariacka 33	706	583	20.12.1972	
195.	kamienica	ul. Mariacka 34	707	584	20.12.1972	
196.	kamienica	ul. Mariacka 35	708	585	20.12.1972	
197.	kamienica	ul. Mariacka 36	709	586	20.12.1972	

198.	kamienica	ul. Mariacka 39	710	587	20.12.1972	
199.	kamienica	ul. Mariacka 41	711	588	20.12.1972	
200.	kamienica	ul. Mariacka 42	712	589	20.12.1972	
201.	kamienica	ul. Mariacka 43	713	590	20.12.1972	
202.	kamienica	ul. Mariacka 48	714	591	20.12.1972	
203.	kamienica	ul. Mariacka 6	699	576	20.12.1972	
204.	kamienica	ul. Mariacka 7	700	577	20.12.1972	
205.	gmach Morskiego Domu Kultury w Gdańsku - Nowym Porcie wraz ze znajdującym się pod nim gruntem, stanowiącym część działki o numerze geodezyjnym 112 oraz otoczenie ww. zabytku obejmujące pozostałą część działki o numerze geodezyjnym 112	ul. Marynarki Polskiej 15	1853		01.03.2012	
206.	willa wraz z ogrodzeniem od strony pd. i zach., starodrzewem oraz działką nr 132/12, na której przedmiotowe obiekty są usytuowane	ul. Matejki 5	1914		27.05.2015	
207.	kościół menonitów - ob. Zjednoczony Kościół Ewangeliczny	ul. Menonitów 2a	773	654	15.10.1973	
208.	zespół ewangelickiego Kościoła Chrystusa w Nowych Szkotach - ob. parafialnego p.w. Św. Andrzeja Boboli wraz z pastorówką ob. Domem Zakonnym OO Jezuitów przy parafii św. Krzyża w Gdańsku Wrzeszczu	ul. Mickiewicza 11	1708	1212	19.05.2000	
209.	zespół Baszt Bramy Stągiewnej (Mała i Wielka Stągiew)	ul. Motławska 14	431	306	24.02.1967	
210.	spichlerz - Turek (w ruinie)	ul. Motławska 2	581	449	27.01.1972	zły stan zachowania
211.	zespół parkowo-ogrodowy	ul. Myśliwska 40	984	845	25.02.1981	
212.	Baszta Na Podmurzu	ul. Na Podmurzu 2	466	261	29.04.1968	
213.	zespół zabudowy Politechniki Gdańskiej (Gmach Główny; Instytut Chemii; Instytut Elektrotechniczny,	ul. Narutowicza 11/12	969	828	30.04.1979	

	laboratorium maszynowe z kotłownią; budynek gospodarczy - skład węgla, dom palacza, mieszkanie portiera; mieszkanie mechanika; umywalnia oraz aleja lipowa)					
214.	kaplica szpitalna wraz z gruntem w obrysie murów	ul. Nowe Ogrody 1-6	1881		29.04.2013	
215.	budynek Komisariatu Generalnego Rzeczypospolitej	ul. Nowe Ogrody 27	1060	903	11.07.1984	
216.	budynek Sądu Apelacyjnego z bramą oraz działką	ul. Nowe Ogrody 28/29	1847		28.05.2009	
217.	budynek Sądu Wojewódzkiego	ul. Nowe Ogrody 30-34	1058	902	15.06.1984	
218.	dom dr G. L. Tornwaldta wraz z działką oraz odcinkiem muru wzdłuż jej zach. granicy	ul. Nowe Ogrody 7	1799		22.12.2006	
219.	zespół dworsko-parkowy (dwór, park lodownia, dwa budynki gospodarcze) w granicach określonych na załączniku graficznym nr 1 i nr 2 do decyzji	ul. Nowiny 2	718	595, 1079	20.12.1972	lodownia - zły stan zachowania
220.	kamienica	ul. Obrońców Westerplatte 13	1317	1066	20.08.1990	
221.	kamienica	ul. Obrońców Westerplatte 35	1315	1065	27.07.1990	
222.	kamienica	ul. Obrońców Westerplatte 37	1318	1067	20.08.1990	
223.	kamienica	ul. Ogarna 11	679	553	30.11.1972	
224.	kamienica	ul. Ogarna 125	687	561	30.11.1972	
225.	kamienica z oficyną	ul. Ogarna 26, ul. Za Murami 29	1602	1151	02.08.1996	
226.	kamienica	ul. Ogarna 27/28	1600	1150	18.06.1996	
227.	kamienica	ul. Ogarna 29	680	554	30.11.1972	
228.	kamienica	ul. Ogarna 3	678	552	30.11.1972	
229.	kamienica	ul. Ogarna 30	681	555	30.11.1972	
230.	kamienica	ul. Ogarna 31	682	556	30.11.1972	
231.	kamienica	ul. Ogarna 43	683	557	30.11.1972	
232.	kamienica	ul. Ogarna 44	684	558	30.11.1972	
233.	kamienica	ul. Ogarna 58	685	559	30.11.1972	

234.	kamienica	ul. Ogarna 65	686	560	30.11.1972	
235.	Brama Krowia	ul. Ogarna 72	448	326	27.02.1967	
236.	Baszta Narożna	ul. Ogarna/ul. Za Murami	193	115	07.11.1960	
237.	Bank Rzeszy - ob. Narodowy Bank Polski	ul. Okopowa 1	1251	1033	24.09.1988	
238.	dwie wielkomiejskie kamienice czynszowe wraz z działkami, na których kamienice są usytuowane oraz wspólnym dla obu kamienic podwórzem gospodarczym	ul. Okopowa 17, 17a	1846		03.03.2009	
239.	kamienica - ob. bank PKO	ul. Okopowa 3	1603	1153	05.08.1996	
240.	Prezydium Policji (budynek główny, budynek mieszkalny, areszt, łączniki lewy i prawy, fragment zachowanego muru) - ob. UOP	ul. Okopowa 9	1650	1177	18.12.1997	
241.	Morski Kościół Misyjny OO Franciszkanów Reformatów p.w. Niepokalanego Serca Maryi	ul. Oliwska 2	1092	936	04.07.1985	
242.	dwór	ul. Olszyńska 37	767	646	15.10.1973	
243.	zespół elektrowni "Ołowianka" (Spichlerz Królewski; budynek główny elektrowni, budynek socjalny elektrowni, dwa budynki mieszkalne pracowników elektrowni)	ul. Ołowianka 1 i 14	529	380, 886	24.06.1971	
244.	zespół spichlerzy: Oliwski, Panna, Miedź - obecnie Centralne Muzeum Morskie	ul. Ołowianka 9-11	479	336, 337, 386	14.06.1968	
245.	cmentarz (katolicki i ewangelicki) wraz z kostnicą i kaplicą przedpogrzebową	ul. Opacka	1079	919	10.01.1985	
246.	dwór	ul. Opacka 12	13	4	10.06.1947	
247.	Baszta Jacek	ul. Pańska 1	420	294	24.02.1967	
248.	synagoga	ul. Partyzantów 7	1142	993	10.02.1987	
249.	zespół dworsko-parkowy (dwór, park, altana)	ul. Piecewska 27	1015	869	14.07.1982	
250.	willa dwurodzinna - obecnie wielorodzinny budynek mieszkalny wraz z działką, na której zabytek jest	ul. Pileckiego 7	1873		07.02.2011	ogród przekształcony, brak starodrzewu,

	zlokalizowany oraz znajdującym się na niej starodrzewem i elementami małej architektury będącymi reliktami dawnego ogrodu					kompozycja ogrodu nie zachowana
251.	zespół Szkoły Realnej i Progimnazjum "Conradinum" (szkoła, internat, sala gimnastyczna i sanitariaty, zachowane fragmenty ogrodzenia)	ul. Piramowicza 1/2	1700	1207	20.12.1999	
252.	kamienica	ul. Piwna 1	424	299	24.02.1967	
253.	kamienica	ul. Piwna 12	742	621	28.12.1972	
254.	kamienica	ul. Piwna 15	743	622	28.12.1972	
255.	kamienica	ul. Piwna 16	744	623	28.12.1972	
256.	kamienica	ul. Piwna 22	745	624	28.12.1972	
257.	kamienica	ul. Piwna 51	746	625	28.12.1972	
258.	kamienica	ul. Piwna 52	747	626	28.12.1972	
259.	kamienica	ul. Piwna 54	748	627	28.12.1972	
260.	kamienica	ul. Piwna 55	749	628	28.12.1972	
261.	kamienica	ul. Piwna 57	750	629	28.12.1972	
262.	kamienica	ul. Piwna 59	751	630	28.12.1972	
263.	kamienica	ul. Piwna 60	752	631	28.12.1972	
264.	kamienica	ul. Piwna 61	753	632	28.12.1972	
265.	kamienica	ul. Piwna 63	754	633	28.12.1972	
266.	kamienica	ul. Piwna 64	755	634	28.12.1972	
267.	kamienica	ul. Piwna 66	756	635	28.12.1972	
268.	dom	ul. Pod Zrębem 9	559	424	30.10.1971	
269.	zespół Dworu Miejskiego (dwie stajnie - południowa i zachodnia)	ul. Podgarbary/ ul. Za Murami	447	324, 325	27.02.1967	
270.	zespół kościoła parafialnego ob. rektorskiego p.w. Wniebowzięcia NMP: kościół p.w. Wniebowzięcia NMP (Bazylika Mariacka), 3 plebanie, brama cmentarna	ul. Podkramarska 5, ul. Chlebnicka, ul. Plebania 7-9	124	7, 464, 567	11.11.1959	
271.	zespół domów karmelitów (budynek nr 10 i 11 oraz brama z ogrodzeniem)	ul. Podmłyńska 10-11	774	655	15.10.1973	
272.	zespół Dworca Głównego (budynek główny dworca,	ul. Podwale Grodzkie 1	963	817	30.04.1979	

	budynek kas kolei elektrycznych, przychodnia lekarska i hotel, poczta, magazyny, budynki socjalne)					
273.	zespół dworski tzw. Dwór V - Anielski Dwór (budynek południowy i północny)	ul. Polanki 117	715	592	20.12.1972	
274.	dwór (IV)	ul. Polanki 119	491	277	25.07.1969	
275.	zespół dworsko-parkowy (tzw. Dwór III/Schopenhauerów, park)	ul. Polanki 122	16	15	15.11.1947	park w stanie zachowania średnim
276.	zespół dworski - tzw. Dwór II (Quellbrunn) /budynek główny, oficyna wschodnia, budynek zachodni, dwa budynki gospodarcze, kaplica cmentarna/	ul. Polanki 124	757	636	28.12.1972	budynek gospodar-czy II – nie istnieje
277.	zespół dworsko -parkowy (tzw. Dwór I/Monbrillant, park, pawilon ogrodowy)	ul. Polanki 125	17	16	15.11.1947	
278.	zespół dworsko-parkowy (pawilon ogrodowy, relikty Dworu Przymorze - piwnice średniowieczne; park z ogrodem) w granicach zaznaczonych na załączniku graficznym do decyzji nr 879	ul. Pomorska 68	779	660, 879	15.10.1973	
279.	Bastion Św. Elżbiety	ul. Powale Grodzkie/ ul. Wały Jagiellońskie	441	316	27.02.1967	
280.	kamienica	ul. Powroźnicza 3	772	653	15.10.1973	
281.	dom	ul. Przegalińska 55	191	113, 117	31.10.1960	zły stan zachowania
282.	zespół śluzy komorowej w Przegalinie Płn. na rzece Martwa Wisła obejmujący urządzenia terenowe śluzy: kanał i komorę wraz z głową dolną i górną przeciwpowodziową oraz nabrzeże południowe i nabrzeże północne z budynkiem mieszkalno-biurowym i budynkiem maszynowni	ul. Przegalińska 60	1645	1178	14.11.1997	

283.	zagroda (dom, budynek gospodarczy)	ul. Przegalińska 81	190	111, 112	31.10.1960	budynek gospodar-czy – nie istnieje
284.	dom - tzw. Kommisionhaus	ul. Przełom 1	1659	1183	21.04.1998	zły stan zachowania
285.	latarnia morska tzw. "Wieża Pilotów" wraz z otoczeniem zabytku w granicach działki, na której latarnia jest zlokalizowana	ul. Przemysłowa 6a	1797		30.11.2006	
286.	Mały Młyn wraz z murem	ul. Rajska 2	436	311	27.02.1967	
287.	dom	ul. Reduta Wyskok 2	554	419	30.10.1971	odbudo-wany
288.	kamienica wraz z podwórzem i działkami o numerach geodezyjnych 130/6 i 130/9, na których przedmiotowa kamienica i podwórze są usytuowane	ul. Rybołowców 8	1896		17.06.2014	
289.	kamienica wraz z podwórzem i działkami o numerach geodezyjnych : 131,130/1,130/8 i częścią działki 130/4 , na których przedmiotowa kamienica i podwórze są usytuowane	ul. Rybołowców 9/ ul. Na Zaspę 33C	1898		03.07.2014	
290.	Baszta Biała	ul. Rzeźnicka	553	418	30.10.1971	
291.	zespół warsztatów kolejowych: 1. hala napraw lokomotyw; 2. hala napraw wagonów; 3. kuźnia miedzi i mosiądzu; 4. kuźnia ,obręczarnia, resorownia; 5. kotłownia; 6. wieża ciśnień; 7. warsztaty szkolne; 8. mur wzdłuż ul. Siennickiej z bramą główną, trzema bramami bocznymi i kioskiem; 9. portiernia, 10. budynek dyrekcji, 11. stołówka i sklep zakładowy	ul. Siennicka	1734	1230	14.03.2002	hala napraw wagonów - zły stan zachowania
292.	zespół przytułku dla sierot i starców (budynek główny i boczny)	ul. Sieroca 6	433	308	24.02.1967	
293.	trzy zespoły budynków wchodzące w skład koszar 1 i 2	ul. Słowackiego, ul. Grunwaldzka, ul.	1753	1229	29.12.2004	

	pułku huzarów: zespół I - budynki 1,2,6,7,9; zespół II - budynki nr 29,30,31; zespół III - budynki nr 39 , 49, 51,52 oraz budynek nr 32 wraz ze wskazanym terenem, starodrzewem, murowanym ogrodzeniem oraz 6 bramami wjazdowymi i 6 furtkami	Chrzanowskiego, ul. Szymanowskiego				
294.	zespół Młyna IX przy Potoku Jelitkowskim - młyn wodny z urządzeniami młyńskimi i młynówką, magazyn, kamień młyński oraz działka	ul. Spacerowa 18	1796		31.12.2007	
295.	dwór "Srebrniki"	ul. Srebrniki 1	776	657	15.10.1973	
296.	kamienica wraz z działką nr 43 w obrębie ewidencyjnym 41 oraz fragmentami ogrodzenia od strony zachodniej i północnej	ul. Stanisława Staszica 1	1921		07.09.2015	
297.	karczma	ul. Starowiślna 2	555	420	30.10.1971	zły stan zachowania
298.	dom - Dom Polski	ul. Stary Rynek Oliwski 8	1168	1007	25.05.1987	
299.	willa - obecnie Dzienny Dom Pomocy Społecznej "Pod Cisem"	ul. Sternicza 2	1727	1223	16.08.2001	
300.	kamienica - Dom Mrongowiusza	ul. Straganiarska 19	450	329	27.02.1967	
301.	kamienica	ul. Straganiarska 23	688	562	30.11.1972	
302.	kamienica	ul. Straganiarska 24	689	563	30.11.1972	
303.	Brama Straganiarska	ul. Straganiarska 37	430	305	24.02.1967	
304.	łaźnia z salą gimnastyczną oraz działka	ul. Strajku Dokerów 5	1829		10.07.2009	
305.	dom - Pod Murzynkiem	ul. Szafarnia 2	438	313	27.02.1967	
306.	spichlerz Nowa Pakownia	ul. Szafarnia 9	540	391	06.09.1971	
307.	kamienica	ul. Szeroka 16	693	570	06.12.1972	
308.	kamienica - Pod Łososiem	ul. Szeroka 51	694	571	06.12.1972	
309.	kamienica	ul. Szeroka 52	695	572	06.12.1972	
310.	Żuraw Gdański	ul. Szeroka 67/68	132	71	18.12.1959	
311.	kamienica	ul. Szeroka 75/76	696	573	06.12.1972	
312.	spichlerz - ob. dom	ul. Szpitalna 4	139	88	18.12.1959	

313.	dom	ul. Śluza 2	939	780	16.02.1979	
314.	Kaplica Królewska - kościół p.w. Ducha Św.	ul. Św. Ducha	418	292	24.02.1967	
315.	Brama Św. Ducha	ul. Św. Ducha	444	319	27.02.1967	
316.	kamienica	ul. Św. Ducha 101	668	543	14.09.1972	
317.	kamienica	ul. Św. Ducha 103	669	544	14.09.1972	
318.	kamienica	ul. Św. Ducha 109	670	545	14.09.1972	
319.	kamienica	ul. Św. Ducha 11	660	535	14.09.1972	
320.	kamienica - Pod Żółwiem	ul. Św. Ducha 111	671	546	14.09.1972	
321.	kamienica	ul. Św. Ducha 115	672	547	14.09.1972	
322.	kamienica	ul. Św. Ducha 119	673	548	14.09.1972	
323.	kamienica	ul. Św. Ducha 12	661	536	14.09.1972	
324.	kamienica	ul. Św. Ducha 121	674	549	14.09.1972	
325.	kamienica	ul. Św. Ducha 123	675	550	14.09.1972	
326.	kamienica	ul. Św. Ducha 127	676	551	14.09.1972	
327.	kamienica	ul. Św. Ducha 41	662	537	14.09.1972	
328.	kamienica	ul. Św. Ducha 45	663	538	14.09.1972	
329.	kamienica	ul. Św. Ducha 47	664	539	14.09.1972	
330.	kamienica	ul. Św. Ducha 49	665	540	14.09.1972	
331.	kamienica	ul. Św. Ducha 79	666	541	14.09.1972	
332.	kamienica	ul. Św. Ducha 8	659	534	14.09.1972	
333.	kamienica	ul. Św. Ducha 81	667	542	14.09.1972	
334.	zespół 4 kamienic (nr 5; nr 5a; nr 6; nr 7)	ul. Św. Trójcy 5; 5a; 6; 7	994	854	07.09.1981	nr 7 nie odbudowana
335.	żuławska zagroda gburska w skład której wchodzą: 1. budynek mieszkalny; 2. spichlerz; 3. park; 4. staw gospodarczy	ul. Świbnieńska 204	1736	1231	11.05.2002	zły stan zachowania
336.	Brama Św. Jana	ul. Świętojańska	439	314	27.02.1967	
337.	kamienica	ul. Świętojańska 36	593	463	03.02.1972	
338.	kamienica	ul. Świętojańska 37	594	465	22.02.1972	
339.	zespół dwóch kamienic	ul. Świętojańska 47 i 48	1259	1054	10.01.1989	
340.	kamienica	ul. Świętojańska 49	677	387	30.11.1972	
341.	kościół p.w. Św. Jana	ul. Świętojańska 50	442	317	27.02.1967	
342.	kościół klasztorny parafialny p.w. Św. Mikołaja	ul. Świętojańska 72	70	51	29.03.1957	
343.	kamienica	ul. Targ Rybny 6	595	466	22.02.1972	

344.	kamienica	ul. Targ Rybny 6	596	467	22.02.1972	
345.	kamienica	ul. Targ Rybny 6a	597	468	22.02.1972	
346.	kamienica	ul. Targ Rybny 6a	598	469	22.02.1972	
347.	Wielka Zbrojownia ze studnią przy elewacji wschodniej	ul. Targ Węglowy	454	323	10.07.1967	
348.	zespół Przedbramia ulicy Długiej (Katownia, Wieża Więzienna, mur szyi przelotowej, budynek więzienny)	ul. Targ Węglowy	494	334	01.09.1969	
349.	Dwór Bractwa Św. Jerzego - tzw. Strzelnica	ul. Targ Węglowy 27	413	287	24.02.1967	
350.	Baszta Słomiana	ul. Targ Węglowy 6	428	303	24.02.1967	
351.	Stara Apteka, fragment średniowiecznego muru obronnego Głównego Miasta Gdańska powiązany z budynkiem Starej Apteki, usytuowany na działce nr 238/4 oraz murowane ogrodzenie dawnego dziedzińca pomiędzy Starą Apteką a Wielką Zbrojownią, usytuowane na działkach nr 238/4 i 237 wraz ze znajdującym się pod nimi gruntem	ul. Teatralna	465	271	25.04.1968	
352.	kamienica	ul. Tkacka 20	617	475	17.06.1972	
353.	zespół klasztoru franciszkańskiego (kościół p.w. Św. Trójcy, klasztor, teren klasztoru, dom galeriowy, kaplica p.w. Św. Anny wraz z dziedzińcem i zachodnim murem granicznym)	ul. Toruńska 1, ul. Św. Trójcy 4	133	72, 133, 367, 368	18.12.1959	
354.	zespół dworu Ferberów (1. zespół dworsko-ogrodowy; 2. zespół zajazdu "Pod trzema świńskimi głowami" z parkiem; 3. zespół folwarczny)	ul. Trakt Św. Wojciecha 268, 294, 320	1050	901	04.02.1984	obiekty folwarku oraz park dawnego zajazdu zaniedbane
355.	dom - Lwi Dwór	ul. Trakt Św. Wojciecha 297	134	73	18.12.1959	
356.	dom	ul. Trakt Św. Wojciecha 437	1078	924	31.12.1984	nie istnieje

357.	zespół kościoła parafialnego p.w. Św. Wojciecha (kościół p.w. Św. Wojciecha, plebania, kapliczka przy kościele)	ul. Trakt Św. Wojciecha 440	690	564, 565, 566	30.11.1972	
358.	dom - dom właściciela Drukarni Gdańskiej	ul. Trakt Św. Wojciecha 57	1653	1179	20.02.1998	
359.	zespół Domu Pogrzebowego (kaplica i krematorium; kostnica; budynek gospodarczy i kostnica; budynek mieszkalny; ubikacje)	ul. Traugutta 45	1580	1142	08.02.1996	
360.	zespół dworsko-parkowy - tzw. Studzienka (Dwór Św.Zdrój) /dwór, stajnia, budynek gospodarczy, założenie ogrodowe z grotą , ławką i kolumną/	ul. Traugutta 94	769	648, 938	15.10.1973	zły stan zachowania, park zaniedbany
361.	budynek mieszkalny wraz ze znajdującym się pod nim gruntem tj. częścią działek o numerach ewidencyjnych 116/3 i 118/2	ul. Turystyczna 160	1908		12.01.2015	
362.	zespół szpitala Ducha Św. (szpital, prezbiterium i fasada kościoła szpitalnego p.w. Ducha Św.)	ul. U Furty 3	464	272, 471	24.04.1968	
363.	willa Rudolfa Patschkego	ul. Uphagena 23	988	840	15.06.1981	
364.	dom	ul. Urwista 17	280	199	23.02.1962	
365.	zespół dworsko-parkowy "Kuźniczki" (dwór, park)	ul. Wajdeloty 12/13	1109	956	02.04.1986	park obecnie mocno przekształcony, o znacznie pomniejszonej powierzchni. Zrewaloryzowany w 2004 r.
366.	Biblioteka Gdańska - ob. PAN	ul. Wałowa 15	1577	1143	16.01.1996	
367.	Brama Wyżynna	ul. Wały Jagiellońskie	451	330	27.02.1967	
368.	zespół Komendantury Garnizonu Pruskiego (d. Klub Studencki Żak) - ob. Ratusz	ul. Wały Jagiellońskie 1	600	476, 1104	17.04.1972	park - zły stan zachowania

	(budynek główny, stajnia, mur ceglany, park)					
369.	dawny sierociniec - portal i kamieniarka szczytu	ul. Wały Jagiellońskie 38	434	309	24.02.1967	
370.	Szkoła Realna Św. Piotra - ob. I Liceum Ogólnokształcące	ul. Wały Piastowskie 6	1547	1121	27.06.1995	
371.	Baszta Łabędź	ul. Wartka /ul. Targ Rybny	445	320	27.02.1967	
372.	zespół trzech kamienic	ul. Wartka 5	1111	955	14.04.1986	
373.	kamienica	ul. Wassowskiego 16	1766	1261	06.12.2005	
374.	Wielki Młyn	ul. Wielkie Młyny/ Na Piaskach	478	270	14.06.1968	
375.	willa z wolnostojącym garażem oraz terenem dawnego ogrodu wraz ze znajdującym się na nim starodrzewem i działki na których ww. zabytki są zlokalizowane	ul. Wita Stwosza 100	1862		15.07.2011	ob. zachowany pojedynczy starodrzew
376.	dom	ul. Wodopój 7	778	659	15.10.1973	
377.	dom	ul. Za Murami 19	151	118	24.02.1960	
378.	dom - mury parteru i I piętra	ul. Za Murami 20	217	119	24.02.1960	
379.	wieża kościoła p.w. Zbawiciela	ul. Zaroślak	558	423	30.10.1971	
380.	kościół p.w. Św. Bartłomieja wraz z terenem i murem kościelnym	ul. Zaułek Bartłomieja	427	302	24.02.1967	
381.	zespół Domu Zdrojowego (Dom Zdrojowy, park)	ul. Zdrojowa 2	1383	1090	12.05.1993	zły stan zachowania
382.	Baszta pod Zrębem	ul. Żabi Kruk	437	312	27.02.1967	trwała ruina
383.	zespół kościoła parafialnego p.w. Św. Piotra i Pawła (kościół p.w. Św. Piotra i Pawła, mur cmentarny, dwie bramy)	ul. Żabi Kruk 3	215	116, 473	08.02.1961	
384.	spichlerz - Kuźnia	ul. Żytnia 20	137	86	18.12.1959	zły stan zachowania
385.	spichlerz - Arka Noego	ul. Żytnia 21	138	87	18.12.1959	zły stan zachowania

386.	Pole bitewne na Półwyspie Westerplatte z obiektami historycznymi: a. dotychczasowymi obiektami, z których część otrzymuje nową nazwę: 1. placówka „Elektrownia”; 2. wartownia nr 3; 3. koszary – wartownia nr 6 - zmienia się na: nowe koszary; 4. placówka „Fort”; 5. wartownia nr 1; 6. wieża obserwacyjna, bunkier – zmienia się na: schron i wieża dalmierza zapasowego 25 Baterii Artylerii Stałej; 7. placówka kpr. Szamlewskiego - zmienia się na: fundament i wały dużego magazynu amunicyjnego b. z nowymi obiektami: A. relikty muru granicznego; B. relikty bramy kolejowej; C. fundament budynku stacji kolejowej; D. kanał inspekcyjny wiaty elektrogeneratora; E. wartownia nr 4; F. płyta fundamentowa wartowni nr 1; G. dwa średnie magazyny amunicyjne; H. relikty pięciu magazynów małych z wałami ziemnymi; I. relikty starych koszar; J. relikty kasyna; K. relikty willi oficerskiej; L. relikty willi podoficerskiej; M. magazyn paliw; N. falochron	Westerplatte	1724	1219 - decyzja zmieniająca	25.11.2008 (d. decyzja z dnia 17.05.2001)	
387.	zespół Twierdzy Wisłoujście (latarnia morska, działobitnia wraz z wieńcem domków, Fort Carre z budynkiem koszar, szaniec wschodni z rawelinem)	Wisłoujście	1707	89	11.05.2000	
388.	wiatrak	Wyspa Sobieszewska - Komary	449	328	27.02.1967	przeniesiony w 2005 r. do Żuławskiego

						Parku History-cznego w Nowym Dworze Gdańskim

Załącznik nr 2

WYKAZ ZABYTKÓW RUCHOMYCH WPISANYCH DO REJESTRU ZABYTKÓW

Z OBSZARU MIASTA GDAŃSKA

stan: styczeń 2016 r.

lp.	nr rejestru	miejsce przechowywania	przedmiot ochrony	ilość
1.	B-1/49	mieszkanie prywatne	mebel	1
2.	B-23/70	mieszkanie prywatne	ikona	1
3.	B-32/70	mieszkanie prywatne	złotnictwo	1
4.	B-35/70	mieszkanie prywatne	polichromia	5
5.	B-36/70	kościół pw. św. Mikołaja	polichromia	2
6.	B-39/71	kościół pw. św. Ignacego Loyoli	meble	5
7.	B-83/73	mieszkanie prywatne	obrazy	1
8.	B-84/73	mieszkanie prywatne	obrazy	2
9.	B-116/72	kościół pw. św. Walentego	wyposażenie kościoła	5
10.	B-117/72	kościół pw. św. Walentego	wyposażenie kościoła	12
11.	B-135/73	kościół pw. św. Walentego	wyposażenie kościoła	11
12.	B-153/74	kościół pw. św. Barbary	skrzydło ołtarzowe	1
13.	B-154/74	kościół pw. Wniebowzięcia NMP (Kościół Mariacki)	rzeźba	1
14.	B-167/77	kościół pw. św. Wojciecha	wyposażenie kościoła	30
15.	B-168/77	kościół pw. św. Wojciecha	wyposażenie plebanii	22
16.	B-169/77	kościół katedralny pw. Trójcy Świętej w Gdańsku-Oliwie	zespół świeczników	28
17.	B-170/77	kościół katedralny pw. Trójcy Świętej w Gdańsku-Oliwie	wyposażenie kościoła	6
18.	B-171/79	mieszkanie prywatne	wyposażenie mieszkania	3
19.	B-172/77	mieszkanie prywatne	wyposażenie mieszkania	3
20.	B-173/78	kościół katedralny pw. Trójcy Świętej w Gdańsku-Oliwie	wyposażenie klasztoru	19
21.	B-74/78	kościół katedralny pw. Trójcy Świętej w Gdańsku-Oliwie	wyposażenie kościoła	22
22.	B-175/78	mieszkanie prywatne	rzeźba	1
23.	B-177/78	kościół pw. Świetych Apostołów Piotra i Pawła	wyposażenie kościoła	32

24.	B-179/78	Biblioteka Polskiej Akademii Nauk w Gdańsku	wyposażenie biblioteki (obrazy)	14
25.	B-180/79	Salon Prasy i Plakatu, ul. Długi Targ 30	wyposażenie Salonu Prasy i Plakatu	9
26.	B-181/79	mieszkanie prywatne	wyposażenie domu	7
27.	B-182/79	kościół pw. św. Mikołaja	wyposażenie kościoła	9
28.	B-184/79	dom przy ul. Toruńskiej 23	wyposażenie budynku	2
29.	B-186/79	pomieszczenie sklepowe w domu przy ul. Toruńskiej 23	wyposażenie sklepu	9
30.	B-187/79	mieszkanie prywatne	piec kaflowy narożny	1
31.	B -189/79	mieszkanie prywatne	piec kaflowy narożny	1
32.	B-191/79	kościół pw. Wniebowzięcia NMP (Kościół Mariacki)	wyposażenie kościoła	21
33.	B-192/79	kościół pw. św. Mikołaja	wyposażenie kościoła	25
34.	B-193/80	mieszkanie prywatne	broń	1
35.	B-94/80	dom przy ul. Trakt Św. Wojciecha 54	piec kaflowy	1
36.	B-195/80	mieszkanie prywatne	kolekcja prywatna	24
37.	B-196/80	kościół katedralny pw. Trójcy Świętej w Gdańsku-Oliwie	portal	1
38.	B-197/80	kościół katedralny pw. Trójcy Świętej w Gdańsku-Oliwie	wyposażenie kościoła	1
39.	B-198/81	kościół katedralny pw. Trójcy Świętej w Gdańsku-Oliwie	order	1
40.	B-202/81	kościół katedralny pw. Trójcy Świętej w Gdańsku-Oliwie	wyposażenie prezbiterium	10
41.	B-203/81	kościół pw. św. Mikołaja	wyposażenie kościoła	11
42.	B-212/83	kościół pw. św. Wojciecha	wyposażenie kościoła	3
43.	B-213/83	kościół pw. św. Jakuba w Gdańsku-Oliwie	złotnictwo	1
44.	B-214/83	kościół pw. Wniebowzięcia NMP (Kościół Mariacki)	wyposażenie kościoła	8
45.	B-229/84	kościół pw. Wniebowzięcia NMP (Kościół Mariacki)	wyposażenie kościoła	4
46.	B-238/85	kościół pw. Wniebowzięcia NMP (Kościół Mariacki)	polichromie ścienne	3
47.	B-239/86	kościół pw. Św. Ignacego Loyoli	ołtarze	6
48.	B-246/87	kościół pw. św. Katarzyny	epitafium	2
49.	B 253/87	kościół pw. Wniebowzięcia NMP (Kościół Mariacki)	wyposażenie kościoła	3
50.	B-254/87	kościół pw. Bożego Ciała	strop	4
51.	B-255/77	mieszkanie prywatne	rzeźba	1

52.	B- 256/77	mieszkanie prywatne	ceramika	1
53.	B-257/87	mieszkanie prywatne	złotnictwo/do skreślenia	1
54.	B-61/88	kościół pw. Wniebowzięcia NMP (Kościół Mariacki)	wyposażenie kościoła	18
55.	B-262/88	kościół pw. św. Katarzyny	ołtarz	5
56.	B-263/88	plac na Targu Drzewnym	pomnik króla Jana Sobieskiego	1
57.	B-265/88	mieszkanie prywatne	złotnictwo	1
58.	B -268/89	kościół pw. Bożego Ciała	wyposażenie kościoła	5
59.	B-272/89	kościół pw. św. Katarzyny	wyposażenie kościoła	6
60.	B-273/89	kościół pw. Wniebowzięcia NMP (Kościół Mariacki)	wyposażenie kościoła	5
61.	B-274/89	kościół pw. św. Brygidy	wyposażenie kościoła	4
62.	B-275/89	kościół pw. Trójcy Świętej (franciszkanie)	wyposażenie kościoła	7
63.	B-276/89	kościół katedralny pw. Trójcy Świętej w Gdańsku-Oliwie	wyposażenie kościoła	34
64.	B-283/90	kościół pw. Trójcy Świętej (franciszkanie)	wyposażenie kaplicy	18
65.	B-284/90	kościół pw. Wniebowzięcia NMP (Kościół Mariacki)	ołtarz	7
66.	B-285/90	kościół pw. Wniebowzięcia NMP (Kościół Mariacki)	wyposażenie kościoła	6
67.	B-286/90	kościół katedralny pw. Trójcy Świętej w Gdańsku-Oliwie	wyposażenie kościoła	14
68.	B-289/90	kościół katedralny pw. Trójcy Świętej w Gdańsku-Oliwie	wyposażenie kościoła	12
69.	B-290/90	kościół katedralny pw. Trójcy Świętej w Gdańsku-Oliwie	wyposażenie kościoła	3
70.	B-291/90	kościół pw. św. Mikołaja	wyposażenie kościoła	12
71.	B-292/90	kościół pw. św. Mikołaja	wyposażenie kościoła	7
72.	B-293/90	kościół pw. Trójcy Świętej (franciszkanie)	wyposażenie kościoła	7
73.	B-295/90	kościół pw. Wniebowzięcia NMP (Kościół Mariacki)	wyposażenie kościoła	15
74.	B-296/90	kościół pw. św. Walentego	wyposażenie kościoła	4
75.	B-298/91	kościół pw. Wniebowzięcia NMP (Kościół Mariacki)	wyposażenie kościoła	6
76.	B-299/91	Ratusz Staromiejski (ob. NCK)	plafon	9
77.	B-301/93	mieszkanie prywatne	kolekcja	101
78.	B-302/93	mieszkanie prywatne	kolekcja prywatna	12
79.	B-303/93	mieszkanie prywatne	kolekcja prywatna	12

80.	B-313/93	kościół pw. św. Mikołaja	wyposażenie kościoła	10
81.	B-314/94	kościół pw. Wniebowzięcia NMP (Kościół Mariacki)	wyposażenie kościoła	4
82.	B-316/95	kościół pw. Św. Ignacego Loyoli	wyposażenie kościoła	6
83.	B-317/95	kościół pw. Świętych Apostołów Piotra i Pawła	wyposażenie kościoła	49
84.	B-327/94	kościół katedralny pw. Trójcy Świętej w Gdańsku-Oliwie	wyposażenie kościoła	3
85.	B-328/95	kościół pw. Bożego Ciała	wyposażenie kościoła	8
86.	B-329/95	kościół pw. Wniebowzięcia NMP (Kościół Mariacki)	wyposażenie kościoła	6
87.	B-342/98	kościół pw. św. Katarzyny	wyposażenie kościoła	1
88.	B-346/98	kościół katedralny pw. Trójcy Świętej w Gdańsku-Oliwie	wyposażenie kościoła	16
89.	B-348/98	kościół pw. św. Jana	nagrobek	1
90.	B-351/02	kościół pw. Świętych Apostołów Piotra i Pawła	wyposażenie kościoła	22
91.	B-352/03	kościół pw. Świętych Apostołów Piotra i Pawła	wyposażenie kaplicy	2
92.	B-353/03	kościół pw. Św. Mikołaja	wyposażenie kościoła	25
93.	B-359	Zespół pocysterski w Gdańsku Oliwie, Sala Pokoju Oliwskiego (Gdańskie Seminarium Duchowne)	stół z Sali Pokoju Oliwskiego	1
94.	B-366	kościół pw. Trójcy Świętej (franciszkanie)	wyposażenie kościoła	2
95.	B-367	kościół pw. Trójcy Świętej (franciszkanie)	zespół stall	1

Załącznik nr 3

WYKAZ STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH
POŁOŻONYCH W GRANICACH ADMINISTRACYJNYCH MIASTA GDAŃSKA
stan: marzec 2016 r.

lp.	lokalizacja	nr arku-sza AZP	nr stan. na arku-szu	nr stan. w miej sc.	chronologia / kultura	charakter stanowiska	nr rej. zabytków	uwagi
1.	Gdańsk	-	-	-	wczesne średniowiecze	osada wczesnohistory-czna	9/C z dnia 7.10.1948	brak karty AZP
2.	Gdańsk Śródmieście	-	-	-	średniowiecze	relikty zespołu klasztornego Dominikanów	567/C z dnia 28.01.2009	brak karty AZP
3.	Gdańsk Osowa	10-42	1	6	neolit	ślad osadnictwa		
4.	Gdańsk Osowa	10-42	2	7	neolit	ślad osadnictwa		
5.	Gdańsk Osowa	10-42	3	8	neolit	osada		
6.	Gdańsk Osowa	10-42	4	9	neolit	ślad osadnictwa		
7.	Gdańsk Osowa	10-42	5	10	neolit	ślad osadnictwa		
8.	Gdańsk Osowa	10-42	6	11	neolit	ślad osadnictwa		
9.	Gdańsk Osowa	10-42	7	12	wczesne średniowiecze	ślad osadnictwa		
10.	Gdańsk Osowa	10-42	8	13	epoka brązu	osada (?)		
11.	Gdańsk Osowa	10-42	9	14	wczesna epoka brązu	osada (?)		
12.	Gdańsk Osowa	10-42	10	15	neolit	ślad osadnictwa		
13.	Gdańsk Osowa	10-42	11	16	wczesne średniowiecze	ślad osadnictwa		
14.	Gdańsk Osowa	10-42	12	17	neolit wczesna epoka brązu	osada (?)		
15.	Gdańsk Osowa	10-42	20	20	wczesne średniowiecze	ślad osadnictwa		
16.	Gdańsk Osowa	10-42	21	21	neolit	ślad osadnictwa		
					wczesne średniowiecze	osada (?)		
17.	Gdańsk Osowa	10-42	22	22	wczesna epoka brązu	osada		

					wczesne średniowiecze	osada (?)		
18.	Gdańsk Osowa	10-42	23	23	neolit	ślad osadnictwa		
					wczesne średniowiecze	ślad osadnictwa		
19.	Gdańsk Osowa	10-42	24	24	wczesna epoka żelaza	ślad osadnictwa		
20.	Gdańsk Osowa	10-42	25	25	V okres epoki brązu Halstatt C	osada		
					Halstatt D/SOPR	cmentarzysko (?)		
					okres wpływów rzymskich	osada		
					wczesne średniowiecze	osada		
21.	Gdańsk Osowa	10-42	26	26	neolit	ślad osadnictwa		
					wczesne średniowiecze	osada		
22.	Gdańsk Osowa	10-42	27	27	epoka brązu	osada		
					wczesne średniowiecze	ślad osadnictwa		
23.	Gdańsk Osowa	10-42	28	28	okres wpływów rzymskich	osada		
24.	Gdańsk Osowa	10-42	29	29	wczesne średniowiecze	ślad osadnictwa		
25.	Gdańsk Osowa	10-42	30	19	neolit	ślad osadnictwa		
					wczesne średniowiecze	ślad osadnictwa		
26.	Gdańsk Wysoka	10-42	42	3	wczesne średniowiecze	osada (?)		
27.	Gdańsk Wysoka	10-42	43	4	wczesne średniowiecze	osada (?)		
28.	Gdańsk Wysoka	10-42	44	5	neolit	ślad osadnictwa		
					wczesne średniowiecze	ślad osadnictwa		
29.	Gdańsk Wysoka	10-42	45	6	wczesne średniowiecze	ślad osadnictwa		
30.	Gdańsk Osowa	10-42	49	18	wczesne średniowiecze	osada		
31.	Gdańsk Wysoka	10-42	50	7	neolit	ślad osadnictwa		
32.	Gdańsk Wysoka	10-42	51	8	neolit	ślad osadnictwa		

33.	Gdańsk Wysoka	10-42	53	9	neolit	ślad osadnictwa		
					średniowiecze	ślad osadnictwa		
34.	Gdańsk Wysoka	10-42	57	1	okres wpływów rzymskich	znalezisko luźne		brak lokalizacji
35.	Gdańsk Wysoka	10-42	58	2	wczesne średniowiecze	ślad osadnictwa		brak precyzyjnej lokalizacji
36.	Gdańsk Osowa	10-42	59	1	wczesna epoka żelaza HaD	cmentarzysko		brak precyzyjnej lokalizacji, odkrycie przypadkowe z XIX w.
37.	Gdańsk Osowa	10-42	60	2	wczesna epoka żelaza	ślad osadnictwa		
38.	Gdańsk Osowa	10-42	61	3	wczesne średniowiecze	ślad osadnictwa		
39.	Gdańsk Osowa	10-42	62	4	wczesne średniowiecze	punkt osadniczy		brak lokalizacji
40.	Gdańsk Osowa	10-42	63	5	wczesne średniowiecze	ślad osadnictwa		brak lokalizacji
41.	Gdańsk Osowa - Wysoka/Owczarnia	10-42	76	10	XIII, XIII/XIV w.	osada		
42.	Gdańsk Osowa - Wysoka/Owczarnia	10-42	77	11	chronologia nieokreślona	kurhan (?)		
43.	Gdańsk Żabianka	10-43	14	1	średniowiecze	ślad osady		
44.	Gdańsk Żabianka	10-43	15	2	późne średniowiecze	ślad osady		
45.	Gdańsk Żabianka	10-43	16	3	późne średniowiecze	ślad osady		

46.	Gdańsk Jelitkowo	10-43	17	1	wczesny i środkowy okres lateński	ślad osadnictwa		
47.	Gdańsk Oliwa	10-43	18	1	wczesne średniowiecze	ślad osady		
48.	Gdańsk Żabianka	10-43	19	5	wczesne i późne średniowiecze	osada		
49.	Gdańsk Przymorze	10-43	21	4	Ha D	osada		
50.	Gdańsk Oliwa	10-43	22	5	wczesna epoka żelaza	grób skrzynkowy		
51.	Gdańsk Przymorze	10-43	23	6	wczesny i środkowy okres lateński	osada		
52.	Gdańsk Oliwa	10-43	24	7	wczesny i środkowy okres lateński	ślad osady		
53.	Gdańsk - Westerplatte	10-44	14	1	relikty stacji kolejowej i magazynu amunicyjnego oraz wartowni nr 5	(XIX-XX w.)		
54.	Gdańsk Klukowo – Zajączkowo	11-42	1	2	epoka brązu	ślad osadnictwa		
55.	Gdańsk Klukowo – Zajączkowo	11-42	2	3	epoka brązu	punkt osadniczy		
56.	Gdańsk Klukowo – Zajączkowo	11-42	3	4	ceramika nowożytna	ślad osadnictwa		
57.	Gdańsk Klukowo – Zajączkowo	11-42	4	5	neolit	ślad osadnictwa		
					średniowiecze	ślad osadnictwa		
58.	Gdańsk Rębiechowo	11-42	5	3	neolit	ślad osadnictwa		
					wczesna epoka żelaza	ślad osadnictwa		
59.	Gdańsk Rębiechowo	11-42	6	4	neolit	ślad osadnictwa		
					epoka brązu	ślad osadnictwa		
					okres wpływów rzymskich	ślad osadnictwa		

					wczesne średniowiecze	osada		
60.	Gdańsk Rębiechowo	11-42	7	5	neolit	ślad osadnictwa		
61.	Gdańsk Klukowo – Zajączkowo	11-42	8	6	późna epoka brązu	ślad osadnictwa		
					późne średniowiecze i okres nowożytny	ślad osadnictwa		
62.	Gdańsk Klukowo – Zajączkowo	11-42	9	7	wczesna epoka żelaza	osada		
63.	Gdańsk Rębiechowo	11-42	12	8	przełom er	ślad osadnictwa		
64.	Gdańsk Rębiechowo	11-42	13	9	okres wpływów rzymskich	ślad osadnictwa		
65.	Gdańsk Rębiechowo	11-42	14	10	wczesne średniowiecze	ślad osadnictwa		
66.	Gdańsk Rębiechowo	11-42	21	15	wczesne średniowiecze	punkt osadniczy		
67.	Gdańsk Kokoszki	11-42	22	23	neolit	ślad osadnictwa		
					wczesne średniowiecze	osada		
					późne średniowiecze	osada		
68.	Gdańsk Matarnia	11-42	23	16	wczesna epoka żelaza	ślad osadnictwa		
					późne średniowiecze	osada		
69.	Gdańsk Klukowo – Zajączkowo	11-42	24	8	wczesna epoka żelaza	ślad osadnictwa		
70.	Gdańsk Bysewo	11-42	37	4	późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
71.	Gdańsk Bysewo	11-42	41	2	wczesne średniowiecze	ślad osadnictwa		
72.	Gdańsk Bysewo	11-42	42	3	wczesne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					późne średniowiecze	ślad osadnictwa		

73.	Gdańsk Rębiechowo	11-42	49	1	Ha	cmentarzysko płaskie grobów skrzynkowych		
74.	Gdańsk Bysewo	10-42	51	1	wczesna epoka żelaza	cmenatrzysko (grób skrzynkowy)		
75.	Gdańsk Klukowo – Zajączkowo	11-42	52	1	wczesna epoka żelaza HaD	skarb		
76.	Gdańsk Kokoszki	11-42	58	22	neolit	ślad osadnictwa		
					średniowiecze	ślad osadnictwa		
77.	Gdańsk Kokoszki	11-42	59	25	wczesna epoka żelaza	ślad osadnictwa		1,5 km na E od dawnego PGR Koko-szki
78.	Gdańsk Kokoszki	11-42	60	21	wczesna epoka żelaza	ślad osadnictwa		brak precy-zyjnej lokali-zacji
79.	Gdańsk Kokoszki	11-42	62	26	l. 1944-1945	mogiła zbiorowa		
80.	Gdańsk Kokoszki	11-42	63	24	neolit	nieokreślone		
					średniowiecze	nieokreślone		
81.	Gdańsk Matarnia	11-43	1	4	neolit	punkt osadniczy		
					wczesne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
82.	Gdańsk Matarnia	11-43	2	5	neolit	ślad osadnictwa		
83.	Gdańsk Matarnia	11-43	3	6	neolit	ślad osadnictwa		
					późne średniowiecze	punkt osadniczy		
84.	Gdańsk Matarnia	11-43	4	7	neolit	ślad osadnictwa		
					wczesne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					późne średniowiecze	ślad osadnictwa		

85.	Gdańsk Matarnia	11-43	5	8	wczesna epoka żelaza	ślad osadnictwa		
					wczesne średniowiecze	osada		
					późne średniowiecze	punkt osadniczy		
86.	Gdańsk Matarnia	11-43	6	9	neolit	ślad osadnictwa		
					późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
87.	Gdańsk Matarnia	11-43	7	10	wczesne i późne średniowiecze	osada		
88.	Gdańsk Matarnia		8	11	neolit	ślad osadnictwa		
					wczesne średniowiecze	osada		
					późne średniowiecze	punkt osadniczy		
89.	Gdańsk Matarnia	11-43	9	12	późne średniowiecze	osada		
90.	Gdańsk Matarnia	11-43	10	13	późne średniowiecze, okres nowożytny	punkt osadniczy		
91.	Gdańsk Matarnia	11-43	11	14	wczesne i późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
92.	Gdańsk Matarnia	11-43	12	15	neolit	ślad osadnictwa		
93.	Gdańsk Brętowo	11-43	13	3	wczesna epoka żelaza	ślad osadnictwa		
94.	Gdańsk Złota Karczma	11-43	14	1	neolit	ślad osadnictwa		
					późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
95.	Gdańsk Złota Karczma	11-43	15	2	późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
96.	Gdańsk Złota Karczma	11-43	16	3	późne średniowiecze, okres nowożytny	punkt osadniczy		
97.	Gdańsk Brętowo	11-43	17	2	kultura wschodniopomor-ska	cmentarzysko		
98.	Gdańsk Brętowo	11-43	18	1	wczesny i środkowy okres lateński	nieokreślone		

99.	Gdańsk Matarnia	11-43	19	1	wczesna epoka żelaza	cmentarzysko		lokali-zacja nieokreś lona
100.	Gdańsk Matarnia	11-43	20	2	późne średniowiecze	ślad osadnictwa		lokali-zacja nieokreś lona
101.	Gdańsk Matarnia	11-43	21	3	wczesna epoka żelaza	ślad osadnictwa		
102.	Gdańsk Oliwa (Polanki)	11-43	22	1	wczesna epoka żelaza	cmentarzysko (?)		
103.	Gdańsk Oliwa (Polanki)	11-43	23	2	okres nowożytny	konstrukcja śluzy		
104.	Gdańsk Wrzeszcz	11-43	24	1	okres wpływów rzymskich	skarb (?)		
105.	Gdańsk Oliwa (Polanki)	11-43	25	3	wczesna epoka żelaza	osada		
106.	Gdańsk Oliwa	11-43	26	8	Ha D, kultura wschodniopomor-ska	cmentarzysko		
107.	Gdańsk Oliwa	11-43	27	9	średniowiecze	ślad osadnictwa		
108.	Gdańsk Oliwa	11-43	28	10	okres halsztacki	osada (?)		
109.	Gdańsk Wrzeszcz	11-43	29	11	V w. (?) kultura pomorska	osada		
					XVII-XX w.	zespół dworsko-parkowy		
110.	Gdańsk Emaus	12-43	1	1	wczesna epoka żelaza	cmentarzysko		
111.	Gdańsk Jasień	12-43	2	1	Ha D	cmentarzysko		
112.	Gdańsk Jasień	12-43	3	2	neolit (neolit)	ślad osadnictwa		
113.	Gdańsk Jasień	12-43	4	3	chronologia nieokreślona	czaszka ludzka		odkry-cie przypad kowe
114.	Gdańsk Jasień	12-43	5	4	średniowiecze (?)	ślad osadnictwa		
115.	Gdańsk Jasień	12-43	6	5	neolit, wczesne i p. średniowiecze	punkt osadniczy (?)		
116.	Gdańsk Jasień	12-43	7	6	neolit	ślad osadnictwa		
117.	Gdańsk Jasień	12-43	8	7	wczesna epoka żelaza	ślad osadnictwa		

					wczesna epoka żelaza	ślad osadnictwa		
118.	Gdańsk Jasień	12-43	9	8	średniowiecze	ślad osadnictwa		
119.	Gdańsk Jasień	12-43	10	9	średniowiecze	ślad osadnictwa		
120.	Gdańsk Jasień	12-43	11	10	późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	ślad osadnictwa		
121.	Gdańsk Kiełpino Górne	12-43	12	1	wczesny i środkowy okres lateński Ha D	cmentarzysko		
122.	Gdańsk Kiełpino Górne	12-43	13	2	wczesna epoka żelaza	cmentarzysko		
123.	Gdańsk Kiełpino Górne	12-43	14	3	wczesna epoka żelaza	cmentarzysko		odkrycie przypadkowe
124.	Gdańsk Kiełpino Górne	12-43	15	4	Ha D	cmentarzysko		nieustalona lokalizacja
125.	Gdańsk Kiełpino Górne	12-43	16	5	okres wędrówek ludów			nieustalona lokalizacja
126.	Gdańsk Kiełpino Górne	12-43	17	6	okres wędrówek ludów	skarb		zaginiony
127.	Gdańsk Kiełpino Górne	12-43	18	7	wczesna epoka żelaza	cmentarzysko		
					wczesna epoka żelaza	cmentarzysko		
128.	Gdańsk Kiełpino Górne	12-43	19	8	wczesna epoka żelaza	ślad osadnictwa		
					wczesna epoka żelaza	ślad osadnictwa		
129.	Gdańsk Kiełpino Górne	12-43	20	9	wczesne i późne średniowiecze	osada (?)		
130.	Gdańsk Kiełpino Górne	12-43	21	10	wczesne i późne średniowiecze	osada (?)		
					wczesne i późne średniowiecze	osada (?)		
131.	Gdańsk Karczemki	12-43	22	11	wczesna epoka żelaza	ślad osadnictwa		

					wczesna epoka żelaza	ślad osadnictwa		
132.	Gdańsk Karczemki	12-43	23	22	późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
133.	Gdańsk Karczemki	12-43	24	23	średniowiecze i okres nowożytny	ślad osadnictwa		
134.	Gdańsk Kiełpino Górne	12-43	25	24	średniowiecze i okres nowożytny	ślad osadnictwa		
135.	Gdańsk Krzyżowniki	12-43	26	1	Ha D	skarb (?)		zagi-niony
136.	Gdańsk Łostowice	12-43	27	1	wczesna epoka żelaza	cmentarzysko (?)		
137.	Gdańsk Łostowice	12-43	28	2	wczesna epoka żelaza	cmentarzysko (?)		
138.	Gdańsk Łostowice	12-43	29	3	neolit	ślad osadnictwa		
					wczesna epoka żelaza	ślad osadnictwa		
					wczesne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					wczesna epoka żelaza	ślad osadnictwa		
					wczesne średniowiecze	ślad osadnictwa		
139.	Gdańsk Łostowice	12-43	30	5	neolit	punkt osadniczy (?)		
140.	Gdańsk Łostowice	12-43	31	6	wczesna epoka żelaza, wczesne średniowiecze	osada		badania rato-wnicze
					neolit, okres wpływów rzymskich, wczesne średniowiecze	funkcja nieokreślona		
141.	Gdańsk Łostowice	12-43	32	7	neolit	ślad osadnictwa		
					średniowiecze	ślad osadnictwa		
					średniowiecze	ślad osadnictwa		
142.	Gdańsk Łostowice	12-43	33	8	późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
143.	Gdańsk Łostowice	12-43	34	9	neolit	ślad osadnictwa		

144.	Gdańsk Łostowice	12-43	35	10	późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
145.	Gdańsk Łostowice	12-43	36	11	wczesne i późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	ślad osadnictwa		
146.	Gdańsk Łostowice	12-43	37	12	średniowiecze	ślad osadnictwa		
147.	Gdańsk Łostowice	12-43	38	13	późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	ślad osadnictwa		
148.	Gdańsk Łostowice	12-43	39	14	neolit	ślad osadnictwa		
					chronologia nieokreślona	ślad osadnictwa		
149.	Gdańsk Łostowice	12-43	40	15	wczesne średniowiecze	ślad osadnictwa		
150.	Gdańsk Łostowice	12-43	41	16	wczesne średniowiecze	ślad osadnictwa		
151.	Gdańsk Łostowice	12-43	42	17	wczesna epoka żelaza	ślad osadnictwa		
152.	Gdańsk Łostowice	12-43	43	18	wczesna epoka żelaza	ślad osadnictwa		
153.	Gdańsk Łostowice – Zakoniczyn	12-43	44	19	wczesna epoka żelaza	cmentarzysko (?)		odkrycie przypadkowe w XIX w.
154.	Gdańsk Maćkowy	12-43	45	4	neolit	punkt osadniczy		
					neolit	punkt osadniczy		
155.	Gdańsk Maćkowy	12-43	46	5	neolit	punkt osadniczy		
					neolit	punkt osadniczy		
					średniowiecze	punkt osadniczy		
					średniowiecze	punkt osadniczy		
156.	Gdańsk Migowo	12-43	47	1	wielokulturowa	osada otwarta	443/C z dnia 19.06.1980	
157.	Gdańsk Migowo	12-43	48	2	neolit	ślad osadnictwa		
158.	Gdańsk Migowo	12-43	49	3	neolit, wczesna epoka żelaza, średniowiecze	ślad osadnictwa		

					wczesna epoka żelaza	ślad osadnictwa		
159.	Gdańsk Szadółki	12-43	50	1	wczesna epoka żelaza, średniowiecze	ślad osadnictwa		
					wczesne i późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
160.	Gdańsk Szadółki	12-43	51	2	neolit	ślad osadnictwa		
161.	Gdańsk Szadółki	12-43	52	3	neolit	ślad osadnictwa		
162.	Gdańsk Szadółki	12-43	53	4	neolit	ślad osadnictwa		
163.	Gdańsk Szadółki	12-43	56	7	neolit	ślad osadnictwa		
164.	Gdańsk Szadółki	12-43	57	8	neolit	ślad osadnictwa		
165.	Gdańsk Szadółki	12-43	58	9	wczesne i późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
166.	Gdańsk Ptaszniki	12-43	59	1	wczesne i późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
167.	Gdańsk Ptaszniki	12-43	60	2	późne średniowiecze, okres nowożytny	ślad osadnictwa		
168.	Gdańsk Ujeścisko	12-43	61	1	Ha D	grób skrzynkowy		archiwalne, lokalizacja nieokreślona
169.	Gdańsk Ujeścisko	12-43	62	2	Ha D	grób skrzynkowy		archiwalne, lokalizacja nieokreślona
170.	Gdańsk Ujeścisko	12-43	63	3	wczesne średniowiecze	skarb		odkrycie przypadkowe z 1909 r.
171.	Gdańsk Ujeścisko	12-43	64	4	okres wpływów rzymskich	skarb		odkrycie przypadkowe i badania sprzed 1780 r.

172.	Gdańsk Ujeścisko	12-43	65	5	późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
173.	Gdańsk Ujeścisko	12-43	66	6	wczesna epoka żelaza	ślad osadnictwa		
174.	Gdańsk Ujeścisko	12-43	67	7	wczesna epoka żelaza	ślad osadnictwa		
175.	Gdańsk Ujeścisko	12-43	68	8	średniowiecze	ślad osadnictwa		
176.	Gdańsk Ujeścisko	12-43	69	9	wczesna epoka żelaza	ślad osadnictwa		
177.	Gdańsk Ujeścisko	12-43	70	1	wczesne średniowiecze	osada		lokalizacja nieokreślona
178.	Gdańsk Zabornia	12-43	71	1	wczesne średniowiecze	osada		lokalizacja nieokreślona
179.	Gdańsk Zabornia	12-43	72	2	chronologia nieokreślona	grodzisko (?)		brak precyzyjnej lokalizacji
180.	Gdańsk Zabornia	12-43	73	3	neolit	ślad osadnictwa		
					wczesna epoka żelaza	ślad osadnictwa		
181.	Gdańsk Zabornia	12-43	74	4	neolit	ślad osadnictwa		
					średniowiecze	ślad osadnictwa		
182.	Gdańsk Zabornia	12-43	75	5	średniowiecze	ślad osadnictwa		
183.	Gdańsk Orunia	12-44	1	8	wczesne średniowiecze, kultura prapolska	ślad osadnictwa		
					późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	osada		
184.	Gdańsk Orunia	12-44	2	9	późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	osada		
185.	Gdańsk Olszynka	12-44	3	6	wczesne średniowiecze, kultura prapolska	ślad osadnictwa		

					późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny			
186.	Gdańsk Olszynka	12-44	4	7	okres nowożytny	osada		
187.	Gdańsk Olszynka	12-44	5	8	okres nowożytny	ślad osadnictwa		
188.	Gdańsk Olszynka	12-44	6	9	okres nowożytny	punkt osadniczy		
189.	Gdańsk Olszynka	12-44	7	10	późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
190.	Gdańsk Olszynka	12-44	8	11	okres nowożytny	ślad osadnictwa		
					późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	osada		
191.	Gdańsk Olszynka	12-44	9	12	epoka kamienia	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	ślad osadnictwa		
192.	Gdańsk Olszynka	12-44	10	13	wczesne średniowiecze, kultura prapolska	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	ślad osadnictwa		
193.	Gdańsk Orunia	12-44	11	10	wczesne średniowiecze, kultura prapolska	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	osada		
194.	Gdańsk Orunia	12-44	12	11	okres nowożytny	punkt osadniczy		
195.	Gdańsk Orunia	12-44	13	12	późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	osada		
196.	Gdańsk Orunia	12-44	14	13	okres nowożytny	punkt osadniczy		
197.	Gdańsk Orunia	12-44	15	14	wczesne średniowiecze, kultura prapolska	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	ślad osadnictwa		
198.	Gdańsk Orunia	12-44	16	15	okres nowożytny	punkt osadniczy		
199.	Gdańsk Orunia	12-44	17	31	późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	ślad osadnictwa		
200.	Gdańsk Orunia	12-44	21	16	późne średniowiecze	ślad osadnictwa		

					okres nowożytny	osada		
201.	Gdańsk Orunia	12-44	22	17	późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	osada		
202.	Gdańsk Orunia	12-44	23	18	wczesne średniowiecze, kultura prapolska	punkt osadniczy		
					okres nowożytny	osada		
203.	Gdańsk Orunia	12-44	24	19	okres nowożytny	punkt osadniczy		
204.	Gdańsk Orunia	12-44	25	20	okres nowożytny	osada		
205.	Gdańsk Orunia	12-44	26	21	późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	osada		
206.	Gdańsk Chełm	12-44	27	6	epoka kamienia	ślad osadnictwa		
					weż?/pomorska?	ślad osadnictwa		
					późne średniowiecze	punkt osadniczy		
207.	Gdańsk Chełm	12-44	28	7	wczesne średniowiecze, kultura prapolska	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	ślad osadnictwa		
208.	Gdańsk Chełm	12-44	29	8	weż?/pomorska?	ślad osadnictwa		
					późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	punkt osadniczy		
209.	Gdańsk Chełm	12-44	30	9	późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	punkt osadniczy		
210.	Gdańsk Chełm	12-44	31	10	wczesne średniowiecze, kultura prapolska	ślad osadnictwa		
					późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	punkt osadniczy		
211.	Gdańsk Chełm	12-44	32	11	epoka kamienia	ślad osadnictwa		
					późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	osada		
					pradzieje	ślad osadnictwa		

212.	Gdańsk Chełm	12-44	33	12	późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	osada		
213.	Gdańsk Chełm	12-44	34	13	wczesne średniowiecze, kultura prapolska	punkt osadniczy		
					późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	punkt osadniczy		
					pradzieje	ślad osadnictwa		
214.	Gdańsk Chełm	12-44	35	14	epoka kamienia	ślad osadnictwa		
					późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	ślad osadnictwa		
					pradzieje	ślad osadnictwa		
215.	Gdańsk Chełm	12-44	36	15	późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	punkt osadniczy		
216.	Gdańsk Chełm	12-44	37	16	wczesne średniowiecze, kultura prapolska	ślad osadnictwa		
					późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	osada		
217.	Gdańsk Chełm	12-44	38	17	wczesne średniowiecze, kultura prapolska	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	ślad osadnictwa		
218.	Gdańsk Chełm	12-44	39	18	późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	ślad osadnictwa		
					pradzieje	ślad osadnictwa		
219.	Gdańsk Chełm	12-44	40	19	wczesne średniowiecze, kultura prapolska	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	ślad osadnictwa		
220.	Gdańsk Chełm	12-44	41	22	późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	osada		

221.	Gdańsk Orunia	12-44	42	23	późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	ślad osadnictwa		
222.	Gdańsk Orunia	12-44	43	24	późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	osada		
223.	Gdańsk Orunia	12-44	44	25	okres nowożytny	punkt osadniczy		
224.	Gdańsk Orunia	12-44	45	26	okres nowożytny	osada		
225.	Gdańsk Orunia	12-44	46	27	wczesne średniowiecze, kultura prapolska	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	ślad osadnictwa		
226.	Gdańsk Orunia	12-44	47	28	późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	ślad osadnictwa		
227.	Gdańsk Orunia	12-44	48	29	późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	ślad osadnictwa		
228.	Gdańsk Olszynka	12-44	49	14	późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	osada		
229.	Gdańsk Olszynka	12-44	50	15	okres nowożytny	punkt osadniczy		
230.	Gdańsk Olszynka	12-44	51	16	wczesne średniowiecze, kultura prapolska	ślad osadnictwa		
					późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	ślad osadnictwa		
231.	Gdańsk Olszynka	12-44	52	17	okres nowożytny	osada		
232.	Gdańsk Olszynka	12-44	53	18	późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	ślad osadnictwa		
233.	Gdańsk Olszynka	12-44	54	19	wczesne średniowiecze, kultura prapolska	ślad osadnictwa		
234.	Gdańsk Olszynka	12-44	55	20	późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	osada		

235.	Gdańsk Olszynka	12-44	56	21	okres nowożytny	osada		
236.	Gdańsk Olszynka	12-44	57	22	późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
237.	Gdańsk Olszynka	12-44	58	23	okres nowożytny	ślad osadnictwa		
					późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	osada		
238.	Gdańsk Olszynka	12-44	59	24	okres nowożytny	punkt osadniczy		
239.	Gdańsk Olszynka	12-44	60	25	wczesne średniowiecze, kultura prapolska	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	osada		
240.	Gdańsk Olszynka	12-44	61	26	późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	ślad osadnictwa		
241.	Gdańsk Olszynka	12-44	62	27	późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	ślad osadnictwa		
242.	Gdańsk Olszynka	12-44	63	28	późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
243.	Gdańsk Olszynka	12-44	64	29	późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
244.	Gdańsk Olszynka	12-44	65	30	późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	osada		
245.	Gdańsk Olszynka	12-44	66	31	późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	ślad osadnictwa		
246.	Gdańsk Olszynka	12-44	67	32	wczesne średniowiecze, kultura prapolska	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	ślad osadnictwa		
247.	Gdańsk Olszynka	12-44	68	33	późne średniowiecze	punkt osadniczy		
					okres nowożytny	punkt osadniczy		
248.	Gdańsk Olszynka	12-44	69	34	późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	ślad osadnictwa		

249.	Gdańsk Olszynka	12-44	70	35	późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	osada		
250.	Gdańsk Olszynka	12-44	71	36	wczesne średniowiecze, kultura prapolska	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	ślad osadnictwa		
251.	Gdańsk Olszynka	12-44	72	37	wczesne średniowiecze, kultura prapolska	ślad osadnictwa		
					późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	ślad osadnictwa		
252.	Gdańsk Olszynka	12-44	73	38	wczesne średniowiecze, kultura prapolska	ślad osadnictwa		
					późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	osada		
253.	Gdańsk Olszynka	12-44	74	39	późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	osada		
254.	Gdańsk Olszynka	12-44	75	40	późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	ślad osadnictwa		
255.	Gdańsk Olszynka	12-44	81	41	późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	punkt osadniczy		
256.	Gdańsk Olszynka	12-44	82	42	późne średniowiecze	punkt osadniczy		
					okres nowożytny	ślad osadnictwa		
257.	Gdańsk Olszynka	12-44	84	43	wczesne średniowiecze, kultura prapolska	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	ślad osadnictwa		
258.	Gdańsk Olszynka	12-44	85	44	późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	osada		
259.	Gdańsk Olszynka	12-44	86	45	okres nowożytny	osada		

260.	Gdańsk Olszynka	12-44	87	46	okres nowożytny	punkt osadniczy		
261.	Gdańsk Olszynka	12-44	88	47	okres nowożytny	osada		
262.	Gdańsk Olszynka	12-44	89	48	późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	ślad osadnictwa		
263.	Gdańsk Olszynka	12-44	90	49	późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	ślad osadnictwa		
264.	Gdańsk Olszynka	12-44	91	50	późne średniowiecze	punkt osadniczy		
					okres nowożytny	punkt osadniczy		
265.	Gdańsk Olszynka	12-44	92	51	późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	ślad osadnictwa		
266.	Gdańsk Olszynka	12-44	93	52	wczesne średniowiecze, kultura prapolska	ślad osadnictwa		
					późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	ślad osadnictwa		
267.	Gdańsk Śródmieście	12-44	94	107	okres nowożytny	osada		
268.	Gdańsk Śródmieście	12-44	95	108	późne średniowiecze	punkt osadniczy		
					okres nowożytny	punkt osadniczy		
269.	Gdańsk Śródmieście	12-44	96	109	okres nowożytny	osada		
270.	Gdańsk Orunia	12-44	97	30	okres nowożytny	osada		
271.	Gdańsk Śródmieście	12-44	98	110	późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	punkt osadniczy		
272.	Gdańsk Śródmieście	12-44	99	111	późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	osada		
273.	Gdańsk Śródmieście	12-44	100	112	okres nowożytny	osada		
274.	Gdańsk Śródmieście	12-44	101	113	późne średniowiecze	ślad osadnictwa		

					okres nowożytny	osada		
275.	Gdańsk Olszynka	12-44	102	1	okres nowożytny	ślad osadnictwa		
276.	Gdańsk Olszynka	12-44	103	2	okres nowożytny	ślad osadnictwa		
277.	Gdańsk Olszynka	12-44	104	3	epoka kamienia	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	ślad osadnictwa		
278.	Gdańsk Olszynka	12-44	105	4	epoka kamienia	ślad osadnictwa		
279.	Gdańsk Olszynka	12-44	106	5	epoka kamienia	ślad osadnictwa		
280.	Gdańsk Orunia	12-44	107	1	wczesne średniowiecze	skarb		
281.	Gdańsk Orunia	12-44	108	2	wczesne średniowiecze	znalezisko luźne		
282.	Gdańsk Orunia	12-44	109	3	okres nowożytny	znalezisko luźne		
283.	Gdańsk Orunia	12-44	110	4	wczesne średniowiecze	znalezisko luźne		
284.	Gdańsk Orunia	12-44	111	5	wczesne średniowiecze	znalezisko luźne		
285.	Gdańsk Orunia	12-44	112	6	późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
286.	Gdańsk Orunia	12-44	113	7	epoka kamienia	ślad osadnictwa		
287.	Gdańsk Chełm	12-44	114	1	epoka kamienia	ślad osadnictwa		
					okres wędrówki ludów	ślad osadnictwa		
288.	Gdańsk Chełm	12-44	115	2	późne średniowiecze	znalezisko luźne		
289.	Gdańsk Chełm	12-44	116	4	epoka kamienia	znalezisko luźne		
290.	Gdańsk Chełm	12-44	117	5	okres wpływów rzymskich/ kultura wielbarska	znalezisko luźne		
					okres wędrówki ludów	znalezisko luźne		
291.	Gdańsk Śródmieście	12-44	118	1	wczesne średniowiecze	grodzisko		
292.	Gdańsk Śródmieście	12-44	119	2	średniowiecze	osada miejska		
293.	Gdańsk Śródmieście	12-44	120	3	średniowiecze	umocn. obronne		

294.	Gdańsk Śródmieście	12-44	121	4	średniowiecze	osada miejska		
295.	Gdańsk Śródmieście	12-44	122	5	średniowiecze	kościół		
296.	Gdańsk Śródmieście	12-44	123	6	średniowiecze	kościół		
297.	Gdańsk Śródmieście	12-44	124	7	późne średniowiecze	osada miejska		
298.	Gdańsk Śródmieście	12-44	125	8	wczesne średniowiecze/ prapolska	osada miejska		
299.	Gdańsk Śródmieście	12-44	126	9	późne średniowiecze	osada miejska		
300.	Gdańsk Śródmieście	12-44	127	10	wczesne średniowiecze	osada		
					późne średniowiecze	miasto		
301.	Gdańsk Śródmieście	12-44	128	11	późne średniowiecze	osada miejska		
302.	Gdańsk Śródmieście	12-44	129	12	późne średniowiecze	znalezisko luźne		
303.	Gdańsk Śródmieście	12-44	130	13	późne średniowiecze	umocnienia obronne		
304.	Gdańsk Śródmieście	12-44	131	14	późne średniowiecze	znalezisko luźne		
305.	Gdańsk Śródmieście	12-44	132	15	okres nowożytny	znalezisko luźne		
306.	Gdańsk Śródmieście	12-44	133	16	późne średniowiecze	znalezisko luźne		
307.	Gdańsk Śródmieście	12-44	134	17	późne średniowiecze	znalezisko luźne		
308.	Gdańsk Śródmieście	12-44	135	18	wczesne średniowiecze/prapolska	osada miejska		
309.	Gdańsk Śródmieście	12-44	136	19	okres nowożytny	znalezisko luźne		
310.	Gdańsk Śródmieście	12-44	137	20	okres nowożytny	miasto		
311.	Gdańsk Śródmieście	12-44	138	21	późne średniowiecze	kościół		

312.	Gdańsk Śródmieście	12-44	139	22	okres nowożytny	znalezisko luźne		
313.	Gdańsk Śródmieście	12-44	140	23	okres nowożytny	miasto		
314.	Gdańsk Śródmieście	12-44	141	24	epoka kamienia	znalezisko luźne		
315.	Gdańsk Śródmieście	12-44	142	25	późne średniowiecze	osada miejska		
316.	Gdańsk Śródmieście	12-44	143	26	średniowiecze	osada miejska		
317.	Gdańsk Śródmieście	12-44	144	27	okres nowożytny	znalezisko luźne		
318.	Gdańsk Śródmieście	12-44	145	28	średniowiecze	osada miejska		
319.	Gdańsk Śródmieście	12-44	146	29	późne średniowiecze	miasto		
320.	Gdańsk Śródmieście	12-44	117	30	okres wpływów rzymskich/ kultura wielbarska	znalezisko luźne		
321.	Gdańsk Śródmieście	12-44	148	31	epoka kamienia	znalezisko luźne		
322.	Gdańsk Śródmieście	12-44	149	32	wczesne średniowiecze/ prapolska	grodzisko		
323.	Gdańsk Śródmieście	12-44	150	33	chronologia nieokreślona	znalezisko luźne		
324.	Gdańsk Śródmieście	12-44	151	34	okres nowożytny	znalezisko luźne		
325.	Gdańsk Śródmieście	12-44	152	35	średniowiecze	miasto		
326.	Gdańsk Śródmieście	12-44	153	36	późne średniowiecze	miasto		
327.	Gdańsk Śródmieście	12-44	154	37	średniowiecze	miasto		
328.	Gdańsk Śródmieście	12-44	155	38	p. średniowiecze/ okres nowożytny	miasto		
329.	Gdańsk Śródmieście	12-44	156	39	wczesne średniowiecze/ prapolska	osada miejska		
					p. średniowiecze/ okres nowożytny	miasto		

330.	Gdańsk Śródmieście	12-44	157	40	późne średniowiecze	znalezisko luźne		
331.	Gdańsk Śródmieście	12-44	158	41	późne średniowiecze	znalezisko luźne		
332.	Gdańsk Śródmieście	12-44	159	42	wczesne średniowiecze/ prapolska	osada miejska		
333.	Gdańsk Śródmieście	12-44	160	43	p. średniowiecze/ okres nowożytny	osada miejska		
334.	Gdańsk Śródmieście	12-44	161	44	okres nowożytny	znalezisko luźne		
335.	Gdańsk Śródmieście	12-44	162	45	późne średniowiecze	znalezisko luźne		
336.	Gdańsk Śródmieście	12-44	163	46	późne średniowiecze	znalezisko luźne		
337.	Gdańsk Śródmieście	12-44	164	47	średniowiecze	miasto		
338.	Gdańsk Śródmieście	12-44	165	48	późne średniowiecze	znalezisko luźne		
339.	Gdańsk Śródmieście	12-44	166	49	okres nowożytny	miasto		
340.	Gdańsk Śródmieście	12-44	167	50	późne średniowiecze	znalezisko luźne		
341.	Gdańsk Śródmieście	12-44	168	51	p. średniowiecze /okres nowożytny	miasto		
342.	Gdańsk Śródmieście	12-44	169	52	p. średniowiecze /okres nowożytny	miasto		
343.	Gdańsk Śródmieście	12-44	170	53	p. średniowiecze /okres nowożytny	miasto		
344.	Gdańsk Śródmieście	12-44	171	54	okres nowożytny	znalezisko luźne		
345.	Gdańsk Śródmieście	12-44	172	55	okres nowożytny	miasto		
346.	Gdańsk Śródmieście	12-44	173	56	średniowiecze	osada miejska		
347.	Gdańsk Śródmieście	12-44	174	57	późne średniowiecze	miasto		
348.	Gdańsk Śródmieście	12-44	175	58	okres nowożytny	znalezisko luźne		
349.	Gdańsk Śródmieście	12-44	176	59	śr./nowoż.	znalezisko luźne		

350.	Gdańsk Śródmieście	12-44	177	60	późne średniowiecze	miasto		
351.	Gdańsk Śródmieście	12-44	178	61	p. średniowiecze /okres nowożytny	miasto		
352.	Gdańsk Śródmieście	12-44	179	62	p. średniowiecze /okres nowożytny	miasto		
353.	Gdańsk Śródmieście	12-44	180	63	okres nowożytny	znalezisko luźne		
354.	Gdańsk Śródmieście	12-44	181	64	epoka kamienia	znalezisko luźne		
355.	Gdańsk Śródmieście	12-44	182	65	owr/wielbarska	znalezisko luźne		
356.	Gdańsk Śródmieście	12-44	183	66	okres nowożytny	znalezisko luźne		
357.	Gdańsk Śródmieście	12-44	184	67	okres nowożytny	znalezisko luźne		
358.	Gdańsk Śródmieście	12-44	185	68	p. średniowiecze /okres nowożytny	miasto		
359.	Gdańsk Śródmieście	12-44	186	69	późne średniowiecze	znalezisko luźne		
360.	Gdańsk Śródmieście	12-44	187	70	okres nowożytny	znalezisko luźne		
361.	Gdańsk Śródmieście	12-44	188	71	weż/pomorska	cmentarzysko		
362.	Gdańsk Śródmieście	12-44	189	72	późne średniowiecze	znalezisko luźne		
363.	Gdańsk Śródmieście	12-44	190	73	okres nowożytny	znalezisko luźne		
364.	Gdańsk Śródmieście	12-44	191	74	chronologia nieokreślona	znalezisko luźne		
365.	Gdańsk Śródmieście	12-44	192	75	wczesne średniowiecze/ prapolska	znalezisko luźne		
366.	Gdańsk Śródmieście	12-44	193	76	późne średniowiecze	osada miejska		
367.	Gdańsk Śródmieście	12-44	194	77	okres nowożytny	znalezisko luźne		
368.	Gdańsk Śródmieście	12-44	195	78	epoka kamienia	znalezisko luźne		
369.	Gdańsk Śródmieście	12-44	196	79	owr/wielbarska	skarb		

370.	Gdańsk Śródmieście	12-44	197	80	p. średniowiecze /okres nowożytny	miasto		
371.	Gdańsk Śródmieście	12-44	198	81	okres nowożytny	miasto		
372.	Gdańsk Śródmieście	12-44	199	82	p. średniowiecze /okres nowożytny	miasto		
373.	Gdańsk Śródmieście	12-44	200	83	okres nowożytny	znalezisko luźne		
374.	Gdańsk Śródmieście	12-44	201	84	p. średniowiecze /okres nowożytny	miasto		
375.	Gdańsk Śródmieście	12-44	202	85	okres nowożytny	znalezisko luźne		
376.	Gdańsk Śródmieście	12-44	203	86	okres nowożytny	miasto		
377.	Gdańsk Śródmieście	12-44	204	87	p. średniowiecze /okres nowożytny	miasto		
378.	Gdańsk Śródmieście	12-44	205	88	p. średniowiecze /okres nowożytny	miasto		
379.	Gdańsk Śródmieście	12-44	206	89	p. średniowiecze /okres nowożytny	miasto		
380.	Gdańsk Śródmieście	12-44	207	90	wczesne średniowiecze/ prapolska	osada		
					p. średniowiecze /okres nowożytny	miasto		
381.	Gdańsk Śródmieście	12-44	208	91	p. średniowiecze /okres nowożytny	miasto		
382.	Gdańsk Śródmieście	12-44	209	92	wczesne średniowiecze/prapolska	osada		
383.	Gdańsk Śródmieście	12-44	210	93	okres nowożytny	miasto		
384.	Gdańsk Śródmieście	12-44	211	94	p. średniowiecze /okres nowożytny	miasto		
385.	Gdańsk Śródmieście	12-44	212	95	p. średniowiecze /okres nowożytny	miasto		
386.	Gdańsk Śródmieście	12-44	213	96	p. średniowiecze /okres nowożytny	miasto		
387.	Gdańsk Śródmieście	12-44	214	97	okres nowożytny	miasto		

388.	Gdańsk Śródmieście	12-44	215	98	wczesne średniowiecze/prapolska	osada		
					p. średniowiecze /okres nowożytny	miasto		
389.	Gdańsk Śródmieście	12-44	216	99	późne średniowiecze	miasto		
390.	Gdańsk Śródmieście	12-44	217	100	p. średniowiecze /okres nowożytny	miasto		
391.	Gdańsk Śródmieście	12-44	218	101	okres nowożytny	miasto		
392.	Gdańsk Śródmieście	12-44	219	102	okres nowożytny	miasto		
393.	Gdańsk Śródmieście	12-44	220	103	chronologia nieokreślona	miasto		
394.	Gdańsk Śródmieście	12-44	221	104	owr/wielbarska	cmentarzysko		
395.	Gdańsk Śródmieście	12-44	222	105	p. średniowiecze /okres nowożytny	miasto		
396.	Gdańsk Śródmieście	12-44	223	106	p. średniowiecze /okres nowożytny	miasto		
397.	Gdańsk Maćkowy	13-43	2	4	neolit	ślad osadnictwa		
					wczesna epoka żelaza	ślad osadnictwa		
					późne średniowiecze	punkt osadniczy		
398.	Gdańsk Maćkowy	13-43	3	6	późne średniowiecze	punkt osadniczy		
399.	Gdańsk Łostowice	13-43	4	23	młodsza epoka kamienia	punkt osadniczy		
					wczesna epoka żelaza	osada (?)		
					wczesne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
400.	Gdańsk Maćkowy	13-43	5	3	młodsza epoka kamienia	ślad osadnictwa		
					wczesna epoka żelaza	osada		

					późne średniowiecze	punkt osadniczy		
401.	Gdańsk Łostowice	13-43	6	4	wczesna epoka żelaza	punkt osadniczy		
					wczesne średniowiecze	punkt osadniczy		
402.	Gdańsk Maćkowy	13-43	7	2	neolit	ślad osadnictwa		
					późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
					okres nowożytny	ślad osadnictwa		
403.	Gdańsk Łostowice	13-43	10	20	epoka brązu/ epoka żelaza	osada		
					epoka brązu/ epoka żelaza	cmentarzysko		
					chronologia nieokreślona	osada		
404.	Gdańsk Maćkowy	13-43	12	9	młodsza epoka kamienia	ślad osadnictwa		
					wczesna epoka żelaza	ślad osadnictwa		
					późne średniowiecze	punkt osadniczy		
405.	Gdańsk Maćkowy	13-43	13	13	wczesna epoka żelaza	ślad osadnictwa		
					późne średniowiecze	punkt osadniczy		
406.	Gdańsk Maćkowy	13-43	14	10	epoka kamienia	punkt osadniczy		
					wczesna epoka żelaza	osada (?)		
					późne średniowiecze	punkt osadniczy		
407.	Gdańsk Maćkowy	13-43	15	14	epoka kamienia	ślad osadnictwa		
					późne średniowiecze	punkt osadniczy		
408.	Gdańsk Łostowice	13-43	17	21	epoka kamienia	ślad osadnictwa		
					wczesna epoka żelaza	ślad osadnictwa		
409.	Gdańsk Łostowice	13-43	18	22	wczesna epoka żelaza (?)	osada		

410.	Gdańsk Maćkowy	13-43	19	1	wczesna epoka żelaza (?)	ślad osadnictwa		
					późne średniowiecze	punkt osadniczy		
411.	Gdańsk Maćkowy	13-43	20	15	wczesne średniowiecze, XII-XIII w.	osada		
412.	Gdańsk Maćkowy	13-43	22	12	neolit	ślad osadnictwa		
					wczesna epoka żelaza (?)	punkt osadniczy		
					późne średniowiecze	punkt osadniczy		
413.	Gdańsk Maćkowy	13-43	27	17	wczesna epoka żelaza	punkt osadniczy		
					wczesne średniowiecze	osada		
					późne średniowiecze	punkt osadniczy		
414.	Gdańsk Maćkowy	13-43	37	11	młodsza epoka kamienia	ślad osadnictwa		
					wczesna epoka żelaza (?)	ślad osadnictwa		
					wczesne średniowiecze	punkt osadniczy		
					późne średniowiecze	punkt osadniczy		
415.	Gdańsk Maćkowy	13-43	38	7	wczesne średniowiecze	osada (?)		
					późne średniowiecze	osada (?)		
416.	Gdańsk Maćkowy	13-43	42	18	wczesne średniowiecze	osada (?)		
					późne średniowiecze	punkt osadniczy		
417.	Gdańsk Lipce	13-43	49	11	wczesna epoka żelaza	punkt osadniczy		
					późne średniowiecze	punkt osadniczy		
					okres nowożytny	ślad osadnictwa		
418.	Gdańsk Maćkowy	13-43	54	16	wczesna epoka żelaza (?)	ślad osadnictwa		

					późne średniowiecze	punkt osadniczy		
					okres nowożytny	ślad osadnictwa		
419.	Gdańsk Maćkowy	13-43	55	8	neolit	ślad osadnictwa		
					wczesne średniowiecze, X-XI w.	osada		
					późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
420.	Gdańsk Lipce	13-43	99	15	wczesne średniowiecze, XII-XIII w.	osada		
					późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
421.	Gdańsk Lipce	13-43	108	13	wczesna epoka żelaza	osada		
					późne średniowiecze	punkt osadniczy		
422.	Gdańsk Lipce	13-43	112	12	wczesna epoka żelaza późne średniowiecze	ślad osadnictwa punkt osadniczy		
423.	Gdańsk Św. Wojciech	13-43	113	16	wczesne średniowiecze (?)	ślad osadnictwa		
					późne średniowiecze	osada		
					okres nowożytny	ślad osadnictwa		
424.	Gdańsk Lipce	13-43	120	14	wczesna epoka żelaza	cmentarzysko płaskie (?)		
425.	Gdańsk Św. Wojciech	13-43	124	15	późne średniowiecze	punkt osadniczy		
426.	Gdańsk Lipce	13-43	192	2	wczesne średniowiecze	osada		
427.	Gdańsk Św. Wojciech	13-43	205	17	wczesna epoka żelaza	naczynie z grobu skrzynkowego		odkrycie przypadkowe z XIX w. na terenie nieistnie-jącej wsi Kemda-de

								(Ciemna -ty)
428.	Gdańsk Lipce	13-44	1	3	neolit (neolit)	ślad osadnictwa		
429.	Gdańsk Św. Wojciech	13-44	2	12	neolit	ślad osadnictwa		
430.	Gdańsk Św. Wojciech	13-44	3	13	neolit	punkt osadniczy		
431.	Gdańsk Św. Wojciech	13-44	4	11	późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
432.	Gdańsk Lipce	13-44	5	4	późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
433.	Gdańsk Lipce	13-44	6	5	wczesna epoka żelaza	osada		
434.	Gdańsk Lipce	13-44	7	6	neolit (neolit)	ślad osadnictwa		
					okres wpływów rzymskich	ślad osadnictwa		
435.	Gdańsk Lipce	13-44	8	7	późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
436.	Gdańsk Lipce	13-44	16	8	neolit (neolit)	ślad osadnictwa		
437.	Gdańsk Lipce	13-44	17	9	nieokreślona	ślad osadnictwa		
438.	Gdańsk Lipce	13-44	18	10	późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
439.	Gdańsk Św. Wojciech	13-44	22	14	wczesne średniowiecze	ślad osadnictwa		
440.	Gdańsk Lipce	13-44	34	1	wczesna epoka żelaza Ha D	cmentarzysko		brak dokła-dnej lokaliza-cji
441.	Gdańsk Św. Wojciech	13-44	36	8	nieustalona	relikty architektury murowanej		zlokaliz owane podczas prac kanaliza cyjnych
442.	Gdańsk Św. Wojciech	13-44	37	2	wczesna epoka żelaza	ślad osadnictwa		
					wczesne średniowiecze	ślad osadnictwa		

443.	Gdańsk Św. Wojciech	13-44	38	4	późne średniowiecze	ślad osadnictwa		
444.	Gdańsk Św. Wojciech	13-44	39	3	wczesna epoka żelaza	ślad osadnictwa		
445.	Gdańsk Św. Wojciech	13-44	40	5	wczesne średniowiecze	osada		
446.	Gdańsk Św. Wojciech	13-44	41	6	wczesne średniowiecze, X-XIII w.	osada		
447.	Gdańsk Św. Wojciech	13-44	42	7	neolit	punkt osadniczy		
					neolit (?)	ślad osadnictwa		
448.	Gdańsk Św. Wojciech	13-44	43	1	Ha D , kultura wschodniopomorska	cmentarzysko (grób skrzynkowy)		
449.	Gdańsk Św. Wojciech	13-44	44	9	wczesna epoka żelaza	osada (?)		lokalizacja nie ustalona
					wczesne średniowiecze	znalezisko luźne		
450.	Gdańsk Św. Wojciech	13-44	45	10	znalezisko luźne	monety		lokalizacja nie ustalona
451.	Gdańsk Św. Wojciech	13-44	46	5a	późne średniowiecze	osada		